

**Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών:
«Εφαρμοσμένων Οικονομικών & Περιφερειακής Ανάπτυξης»**

Κατεύθυνση:

«Αστική & Περιφερειακή Ανάπτυξη»

Ειδίκευση:

«Οικονομική της Αγοράς Ακινήτων»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΖΑΡΚΟΣ (ΑΜ. 01520820Μ005)

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΒΔΙΚΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Καθ. ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΔΕΛΗΘΕΟΥ

Καθ. ΗΛΙΑΣ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ

Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικής Περιφερειακής Ανάλυσης του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών. Η παρούσα εργασία αποτελεί μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην ειδίκευση της Οικονομίας Αγοράς Ακινήτων.

Αθήνα, Φεβρουάριος 2022

Εγώ ο Κωνσταντίνος Ζάρκος δηλώνω υπεύθυνα ότι :

Αποδέχομαι ότι το Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάλυσης Παντείου μπορεί, χωρίς να αλλάξει σημαντικά το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από τη ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά από τα βάθη της καρδιάς μου την οικογένεια μου για την Ενθάρρυνση και την Υποστήριξη σε όλη την διάρκεια των Σπουδών μου.

Στον υπεύθυνο καθηγητή που δέχτηκε την επίβλεψη της παρούσας εργασίας παρόλο τον φόρτο εργασίας με άλλους σπουδαστές του δικού του τμήματος, προς βοήθεια μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	Σελ. 4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
ΕΟΚ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	
1.1 Απαρχή της Ένωσης	6
1.2 Δημιουργία ΟΝΕ	7
1.3 Γέννηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	9
1.4 Τι είναι Ομοσπονδία?	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	
2.1 Επεξήγηση της Πολιτικής Συνοχής όπως επιτυγχάνεται στην Ευρώπη	14
2.2 Ο Δημοσιονομικός σκελετός της Ε.Ε	15
2.3 Εξελικτική υποδιαίρεση των περιόδων της Ευρωπαϊκής συνοχής.	16
2.3.1 Συνθήκη της Ρώμης. Η αρχή	17
2.3.2 Η εξέλιξη της Συνοχής στην Ευρώπη από την Ρώμη ως το 1984.	18
2.3.3 Πολιτική του Jacques Delors	19
2.3.4 1993, Χρονιά ορόσημο: Η συνθήκη του Μάαστριχτ και ο Σχεδιασμός της Ευρώπης για την νέα χιλιετία	20
2.3.5 Τα πρώτα είκοσι χρόνια του 21 ^{ου} αιώνα είναι δύσκολα και ο δρόμος για την συνέχιση.	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	
3.1 Η ελληνική ιστορική αναδρομή στην Ευρωπαϊκή συνοχή	25
3.2 Το Ελληνικό Σχέδιο. Προοπτικές	27
3.3 Το πλάνο της Χώρας για την πολιτική Συνοχής μετά το 2020	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ «ΕΥΡΩΠΗ 2020»	
4.1 Τα θεμέλια για τον Σχεδιασμό της «Ευρώπη 2020»	38
4.2 «Ευρώπη 2020», Πρώτα συνοπτικά αποτελέσματα	40
4.3 Συνοπτικά αποτελέσματα ως προς την Ελλάδα	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
Ο ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ	
5.1 Το παρόν της Ευρώπης σύμφωνα με την «Λευκή Βίβλο»	42
5.2 Στόχοι περιόδου 2017 – 2021, επιτυχίες και μερικές επιτυχίες	45
5.3 2020 Χρονιά Πανδημίας, δοκιμασία Ευρωπαϊκής Συνοχής, Brexit	47
5.4. Ευρωπαϊκή Συνοχή γεωπολιτικός στόχος ως αναγκαιότητα – <i>Γιατί πρέπει Ομοσπονδία?</i>	50
ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	Σελ. 54
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	Σελ. 56
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	
ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αφορμή για την συγγραφή και επιλογή της συγκεκριμένης Εργασίας, πέρα το αναγκαίο για τον μεταπτυχιακό τίτλο, υπήρξε η πολύμηνη κρίση Θεσμών που ταλανίζει την Ευρωπαϊκή Ένωση λόγω των ετών Πανδημίας που δοκιμάζει την Συνοχή και την επιβίωσή της, καθώς ακολούθησε την έκρηξη της Χρηματοοικονομικής Κρίσης στην Ευρώπη που δοκίμασε σθεναρά τα θεμέλια και την Συνοχή της Ένωσης σε όλα τα επίπεδα.

Κάνοντας μια ιστορική αναδρομή βλέπουμε πως κατά τη διάρκεια του «Χρυσού αιώνα» της Ευρώπης, τα 30 χρόνια μεταξύ τα μέσα της δεκαετίας του 1940 και τα μέσα της δεκαετίας του 1970, η Ευρώπη βίωσε μια άνευ προηγουμένου περίοδο ανάπτυξης, σταθερότητας και κοινωνικής συνοχής. Η μεταπολεμική αναδόμηση δημιούργησε ένα οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον. Αυτή η υπόσχεση μεταφράστηκε σε βασικά στοιχεία κοινωνικής προστασίας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μαζί με ίσες ευκαιρίες σε εκπαίδευση και εργασία ανεξαρτήτως φύλου, στην συνέχεια με την σειρά της αυτή η υπόσχεση έδωσε την σειρά της σε αντίστοιχα πλαίσια συνεργασίας σε διάφορα επίπεδα των δραστηριοτήτων και θεμάτων στην Ευρώπη από Πολιτικά πολιτειακά ως κοινωνικά.

Έτσι ήρθε και στο πολιτικό λεξιλόγιο αλλά πιο σπουδαίο στην ουσία της πολιτικής ενοποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης η φράση της «Πολιτική Συνοχής της Ε.Ε». **Η Πολιτική Συνοχής (γνωστή και ως Περιφερειακή Πολιτική) αποτελεί στην ουσία, διαχρονικά, τη βασική πολιτική επενδύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την ίδρυσή της μέχρι και σήμερα. Είναι ένα χρηματοδοτικό εργαλείο αλλά και θεσμός που έχει σκοπό την εξισορρόπηση και άμβλυνση των Ανισοτήτων μεταξύ των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.**

Εμφανίστηκε ως ιδέα στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, στο πλαίσιο των διατάξεων της Συνθήκης της Ρώμης και θεμελιώνει την ύπαρξή της στο ευρωπαϊκό κερτημένο, προκειμένου να καθίσταται διακριτή από τις υφιστάμενες εθνικές περιφερειακές πολιτικές. Η πολιτική Συνοχή διέπεται από αμιγώς αναπτυξιακό χαρακτήρα, ο πυρήνας της δηλαδή αφού στοχεύει στην ανάπτυξη των περιφερειών και των πόλεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, της βελτίωσης της ποιότητας ζωής των πολιτών, της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Οπότε στην ουσία το Αντικείμενο μελέτης της παρούσας διπλωματικής εργασίας αποτέλεσε η Πολιτική Συνοχής (-Περιφερειακή Πολιτική) της Ε.Ε., η εξέλιξη και ο μελλοντικός σχεδιασμός της μέσα από τις διάφορες συνθήκες που την εμπεριέχουν.

Περισσότερο από ποτέ, τώρα η πολιτική συνοχής σχετίζεται ευθέως με το μέλλον της Ε.Ε. δεδομένου ότι αποτελεί το σημαντικότερο επενδυτικό-χρηματοδοτικό εργαλείο που διαθέτει η Ένωση για την επίτευξη της σύγκλισης, της μείωσης των ανισοτήτων μεταξύ των κρατών-μελών και της αντιστροφής του υφεσιακού περιβάλλοντος που προκάλεσε η πρόσφατη κρίση αλλά και η Πανδημία καθώς και οι μελλοντικές αναταράξεις σε παγκόσμιο επίπεδο και την θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ήρεμης Δύναμης ευημερίας και Δημοκρατίας.

Η εργασία δομείται σε 5 κεφάλαια.

Στο πρώτο Κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά και ιστορική αναδρομή για την ΕΟΚ που μετέπειτα εξελίσσεται στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση ΟΝΕ και κατόπιν στην οντότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τέλος τίθεται ένα κεντρικό ερώτημα για την Ομοσπονδοποίηση της Ευρώπης, ως τελικό στόχο που θα επιτευχθεί και μέσα από την Πολιτική της Συνοχής.

Στην συνέχεια στο δεύτερο κεφάλαιο αφορά την εννοιολογική ανάλυση της ΕΠΣ (ευρωπαϊκή πολιτική συνοχής), τις επιμέρους περιόδους της όπως εμφανίστηκαν από την Αρχική Συνθήκη της Ρώμης και την Συνθήκη του Μάαστριχ ως Συνθήκη της Λισαβόνας καθώς και την διάσημη στρατηγική του Ζακ Ντελόρ και την σπουδαιότητα της στην είσοδο της νέας Χιλιετίας και ιδιαίτερα τα πρώτα 20 χρόνια αυτής.

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφω την Ευρωπαϊκή Συνοχή μέσα από την Ελλάδα, τις διάφορες περιόδους της Συνοχής που αφορούσαν την Ελλάδα, το ελληνικό πλάνο και τους στόχους που θέλει να επιτύχει η χώρα καθώς και τον νέο σχεδιασμό και την στρατηγική της Ελλάδος για την Πολιτική Συνοχή μετά το 2020.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, εξηγείται και αναπτύσσεται η Στρατηγική της «Ευρώπη 2020» η οποία είναι η νέα ατζέντα μεταρρυθμίσεων της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Βασισμένη σε ένα μακροχρόνιο σχεδιασμό και όραμα, αυτή η γενική στρατηγική προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά την Κρίση και συγκεκριμένα τον Ιούνιο του 2010 και κατόπιν συμφωνήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Επιχειρείται μια συνοπτική ανάλυση της αποτελεσματικότητας της στην Ευρώπη αλλά και μια επισκόπηση για τα Ελληνικά Δεδομένα.

Τέλος το πέμπτο κεφάλαιο αφορά τον μελλοντικό σχεδιασμό της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής, εξετάζει το παρόν της Ένωσης σύμφωνα με την τελευταία Λευκή Βίβλο της Ευρώπης (2017) που αφορά το μέλλον της Ευρώπης, γίνεται αναφορά στους στόχους που επιτεύχθηκαν μερικώς ή ειδικώς, την Ευρωπαϊκή Συνοχή που δοκιμάστηκε ξανά πρόσφατα με την Πανδημία και το Brexit καθώς και την Πολιτική Συνοχής ως γεωπολιτικός στόχος και αναγκαιότητα. Τελικά και η πρόταση για τον στόχο που πρέπει να αποτελέσει η Πολιτική Συνοχής που δεν είναι άλλος κατ' εμέ από την Ομοσπονδοποίηση της Ε.Ε και τι αυτή θα προσφέρει στους λαούς των κρατών μελών της.

Κλείνοντας με τον επίλογο που αφορά την περίληψη και τα συμπεράσματα αυτής της Εργασίας.

Λέξεις κλειδιά: Πολιτική της Συνοχής, Ευρωπαϊκή Ένωση , Ελλάδα, Συνθήκη της Λισαβόνας, Στρατηγική «Ευρώπη 2020», Ομοσπονδία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΟΚ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ.

1.1 Απαρχή της Ένωσης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση βέβαια δεν είναι απότοκη του Ευρώ πόσο δε μάλλον των τελευταίων δεκαετιών. Η προσπάθεια δημιουργίας μιας ενιαίας Ευρώπης ξεκινά αμέσως μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, με τον Γάλλο πολιτικό Ρομπέρ Σουμάν, Υπουργό Εξωτερικών της Γαλλίας και «αρχιτέκτονα» του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, να διατρανώνει ότι «Δεν θα υπάρξει ειρήνη για την Ευρώπη, αν τα κράτη συνεχίζουν να βασιζονται στην εθνική κυριαρχία» 4. Με θεμέλιο λίθο αυτήν την σκέψη ξεκινούν το 1958 και υπογράφουν τη Συνθήκη της Ρώμης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και Ολλανδία, ενώ στις δύο επόμενες δεκαετίες, εντάσσονται αρκετά νέα μέλη. Η Ελλάδα εντάχθηκε στην ΕΕ το 1981.

Εν καιρώ υπογράφονται πολλές συνθήκες με σπουδαιότερη ίσως τη Συνθήκη του Μάαστριχ, που υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 1992, καθόσον «καθορίζει σαφείς κανόνες για το μελλοντικό ενιαίο νόμισμα, την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας, καθώς και τη στενότερη συνεργασία σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων» και μετονομάζεται επίσημα πλέον η Κοινότητα σε «Ευρωπαϊκή Ένωση».

Από τα μέσα της δεκαετίας '90 ξεκινά η ολοκλήρωση της ΕΕ, γίνεται με την υλοποίηση του κοινού νομίσματος του Ευρώ από 11 χώρες μέλη της Ένωσης, παραχωρώντας με αυτό τον τρόπο την νομισματική τους πολιτική στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το οποίο και κυκλοφορεί τον Ιανουάριο του 2002. (Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022)

Στα τελευταία έτη που διανύουμε σημαντικά γεγονότα έλαβαν μέρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την σημάδεψαν. Στα θετικά συγκαταλέγονται, η μεγαλύτερη διεύρυνσή της, καθώς τα κράτη μέλη γίνονται πλέον είκοσι οκτώ, ενώ αυξάνονται και τα μέλη της Ένωσης που υιοθετούν το Ευρώ σε δέκα εννέα. Στα αρνητικά γεγονότα συγκαταλέγονται οπωσδήποτε, η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, που ξεκίνησε από τις ΗΠΑ, με την κατάρρευση των «κόκκινων» στεγαστικών δανείων. Λόγω της έκθεσής της Ευρώπης σε αυτά τα τοξικά όπως αποδείχθηκε χρηματοπιστωτικά προϊόντα, επεκτάθηκε γρήγορα και επηρέασε σημαντικά, αρκετές ευρωπαϊκές χώρες με αδύναμο χρηματοπιστωτικό σύστημα με αποτέλεσμα να πληγούν σημαντικά στα όρια της κατάρρευσης και να υποχρεωθούν να αποδεχθούν προγράμματα διάσωσης, με την συμμετοχή και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, πράγμα που δεν το προέβλεπε καμιά Ευρωπαϊκή Οικονομική Συνθήκη ως τότε.

Τα παραπάνω έχουν ανοίξει ένα επίκαιρο διάλογο σε πολιτικό οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, για την θωράκιση του θεσμικού πλαισίου της, με την εφαρμογή μηχανισμών στήριξης για να αντιμετωπιστούν και οι συνέπειες της παρούσας, αλλά και οι μελλοντικές κρίσεις. (Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022)

1.2 Δημιουργία Ο.Ν.Ε.

Κομβικό σημείο για το ξεκίνημα της Ε.Ε ήταν η δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), με την οποία προσδοκούσαν τα κύρια μέλη της Ένωσης να αποκτήσουν ένα σταθερό οικονομικό περιβάλλον, το οποίο με τη σειρά του θα οδηγούσε σε ελεγχόμενο χαμηλό πληθωρισμό και χαμηλά επιτόκια τραπεζών.

Η σύλληψη και δημιουργία της ξεκίνησε από το 1988 όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανέθεσε σε επιτροπή με πρόεδρο τον Jacques Delors, να μελετήσει και να προτείνει σχέδιο και συγκεκριμένα βήματα που θα οδηγούσαν σε αυτήν την Ένωση. Η «Έκθεση Delors» (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα,2022), πρότεινε πολλά και ενδιαφέροντα σημεία για το πως η ένωση θα έπρεπε να επιτευχθεί, με σπουδαιότερα τα τρία εξελικτικά στάδια, τα οποία έπρεπε να πραγματοποιηθούν διαδοχικά από τα μέλη της Ένωσης.

Τα εν εκτελέσει στάδια εφαρμόστηκαν τελικά ευλαβικά από τα μέλη, τη δεκαετία του 90 και από την 1η Ιανουαρίου 1999, με την εφαρμογή του τρίτου και τελικού σταδίου της ΟΝΕ σύμφωνα με την έκθεση Delors, το οποίο είναι έκτοτε σε εξέλιξη, ανέλαβε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) να φέρνει την ευθύνη για την νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι είναι μια κομβική ημερομηνία ορόσημο η παραπάνω που τα νομίσματα έντεκα χωρών της ΕΕ αντικαταστάθηκαν από το ευρώ και το ενιαίο νόμισμα εισήχθη στις χρηματιστηριακές αγορές ως νέο νόμισμα. Τα τραπεζογραμμάτια χαρτονομίσματα καθώς και τα κέρματα ευρώ, τέθηκαν σε κυκλοφορία 3 χρόνια αργότερα για χρήση από τους λαούς των μελών της Ένωσης.

Στην αρχική έκθεση Delors, αξίζει να αναφερθεί, πως υπήρχε πρόταση για τη δημιουργία δημοσιονομικού μηχανισμού μακροοικονομικής σταθεροποίησης, η οποία τότε δεν συζητήθηκε και αποκλείστηκε πλήρως από την τελικό κείμενο της συμφωνίας του Μάαστριχτ. Η ιδέα αυτή, εκ των υστέρων δεν έχουμε δυνατότητα τι θα προσέφερε σήμερα και τα αποτελέσματά της, αν είχε εφαρμοστεί ίσως η αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης από την ΕΕ να ήταν πολύ πιο ομαλή και διαφορετική.

Όσον αφορά την χώρας μας η Ελλάδα αποτέλεσε το δωδέκατο μέλος στην ΟΝΕ το 2001 και μέχρι το 2015 άλλα τέσσερα μέλη της Ένωσης προσχωρούν στην ΟΝΕ, αφού έχουν εκπληρώσει τα οικονομικά κριτήρια που πρέπει να πληρούν προκειμένου να ενταχθούν σε αυτήν, ώστε πλέον τα μέλη κράτη αυτής να ανέρχονται στα 19. Τα προαναφερθέντα οικονομικά κριτήρια, σύμφωνα με ΤτΕ, έχουν σχέση με «υψηλό βαθμό σταθερότητας των τιμών, υγιή δημοσιονομική κατάσταση, σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία και σύγκλιση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων». (Bank of Greece,2022)

Όπως συμβαίνει με όλες του είδους τις Ενώσεις έτσι και στην ΟΝΕ τα μέλη κράτη με την ένταξή τους θέλουν να επιτύχουν σκοπούς και στόχους που δεν είναι κατ' ανάγκη ίδια μεταξύ τους. Τα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη μέσω των διαθρωτικών ταμείων έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν την δομή της οικονομίας τους και το επιχειρηματικό περιβάλλον, ενώ προστατεύονται από την κερδοσκοπία, όταν τα πιο ανεπτυγμένα κράτη μέσω της ενιαίας αγοράς που δημιουργείται προσδοκούν σε αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων και των εμπορικών τους ευκαιριών. Μέσω των ανωτέρω πλεονεκτημάτων το

ευρώ ισορρόπησε στο διεθνές νομισματικό σύστημα, την εδώ και πενήντα χρόνια κυριαρχία του δολαρίου, που χρησιμεύει σαν νόμισμα αναφοράς για σχεδόν το 60% του διεθνούς εμπορίου.(N. Μούσης, 2018) Στο πολιτικό κομμάτι της Ένωσης σίγουρα μέγα όφελος υπήρξε η ολοκλήρωση Ενοποίησης της ΕΕ, το στάτους του Ευρώ σαν ένα παγκόσμιο ισχυρό νόμισμα οπότε επέφερε και την ισχυροποίηση της Ε.Ε .

Οι τεκτονικές αλλαγές που προκύπτουν από την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος σίγουρα θα επιφέρουν και στις οικονομίες των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών μπορεί να συνεπάγονται κάποια προβλήματα που έχουν να κάνουν με ανεργία, μειωμένη αυτονομία και μειωμένη ανταγωνιστικότητα.(A. Bitzenis & A. Andronikidis,2006). Όμως και οι ανεπτυγμένες χώρες που δεν λαμβάνουν κεφάλαια από την ΕΕ, λόγω της καλής τους οικονομικής θέσης τους, χάνουν την αυτονομία τους στη λήψη αποφάσεων. Ορισμένες κυβερνήσεις μάλιστα δεν δίστασαν να κατηγορήσουν το ευρώ ότι περιορίζει τις προσπάθειές τους, επειδή δυσκολεύτηκαν να επιτελέσουν το έργο τους, σύμφωνα με τους περιορισμούς της οικονομικής πολιτικής του ευρώ. Σε κάθε περίπτωση το θετικό κλίμα ασφάλειας και ανάπτυξης εμπορίου που δημιουργείται στους κόλπους της ευρωπαϊκής ένωσης, μπορεί να το εκμεταλλευτούν τόσο οι προηγμένες χώρες όσο και οι πιο αδύναμες και με την λογική «σε τραβάω προς τα πάνω» προσπαθούν να γίνουν καλύτερες, αν και πάντα παραμένει ζητούμενο η κάλυψη των αδυναμιών τους μιας τα εθνικά συμφέροντα και οι τάσεις ισχύος και επικράτησης σαν κύριοι παίκτες στην Ένωση δεν αφήνουν και πολλά περιθώρια στην Ένωση να εστιάσει πλήρως στις αδυναμίες αυτών των κρατών.

Η προσπάθεια συγκέρασης διαφορετικών τύπων και μεγεθών κρατών και οικονομιών τους, που οι δομές τους ενδέχεται να αντιδρούν με άλλο τρόπο στους ίδιους κανόνες και της οδηγίες της ΕΚΤ, είναι το μεγάλο πρόβλημα που είχε αναγνωρίσει και η «έκθεση Delors». Για το λόγο αυτό και είχε προτείνει μια νομισματική ένωση που να είναι ενσωματωμένη σε μια εκτεταμένη οικονομική ένωση, με σημαντικές μεταβιβάσεις κυριαρχίας από το εθνικό επίπεδο και άρα πιο μεγάλη σύγκλιση διαρθρωτικής πολιτικής. Μόνο το Νόμισμα έλεγε η έκθεση δεν επαρκεί. Επίσης, η έκθεση, τότε είχε θέσει κομβικό σημείο και έθιξε το θέμα της συμμετοχής όλων των κρατών μελών της ΕΕ στο κοινό νόμισμα και ΟΝΕ ως απαίτηση σύγκλισης και ενιαίας εμβάθυνσης της αγοράς και καταλήγει ότι ο συντονισμός της χάραξης οικονομικής πολιτικής απαιτεί νομιμοποίηση μέσω αποφάσεων πολιτικής και δημοκρατίας και όχι τη νομιμότητα που βασίζεται στην Αγορά, στην οποία στηρίζεται η ΟΝΕ σήμερα.(A. Bitzenis & A. Andronikidis,2006)

Για την αντιμετώπιση όλων αυτών των προβλημάτων και ιδιαίτερα μετά την εμφαντική παρουσία της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση έλαβε πρωτοφανή γι' αυτήν μέτρα για τη βελτίωση του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης της ΟΝΕ - όπως η ενίσχυση του Συμφώνου Σταθερότητας της Ανάπτυξης ή η υιοθέτηση νέων μηχανισμών για την πρόληψη των οικονομικών ανισορροπιών και τον καλύτερο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών. Ωστόσο, αυτά τα επείγοντα μέτρα χρειάζεται να εδραιωθούν και να ολοκληρωθούν μακροπρόθεσμα, ώστε να αποφευχθεί η εμφάνιση μιας νέας ισχυρής κρίσης στην ΟΝΕ. (Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2022)

1.3 Η γέννηση της Ε.Ε.

Η θεωρία του Duchêne βασιζόταν στην βασική ιδέα πως η Ευρώπη, μέσα από την διαδικασία ολοκλήρωσης και ενοποίησης, έχει πάψει να αποτελεί ένα σύνολο

αντιμαχόμενων στρατιωτικών δυνάμεων και έχει εξελιχθεί σε μία οντότητα που προωθεί μία διαφορετική στρατηγική σταθεροποίησης της ηπείρου που θα της επιτρέψει να διαδραματίσει έναν διακριτό και σημαντικό ρόλο στις διεθνείς σχέσεις. Όπως σημειώνει ο ίδιος ο συγγραφέας: «η Ευρώπη μπορεί να γίνει η πρώτη μεγάλη περιοχή του Παλιού Κόσμου όπου ο πόλεμος και η βία που είναι συνυφασμένη με τις διαδικασίες της παλιάς εποχής μπορούν να μετατραπούν σε κάτι περισσότερο κοντινό με την αντίληψη των πολιτών του 20ου αιώνα για την εκπολιτισμένη πολιτική. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η Δυτική Ευρώπη μπορεί κατά κάποιο τρόπο να είναι το πρώτο κέντρο πολιτικής ισχύος του κόσμου»

Σχολιάζοντας τη θεωρία Duchêne και άλλες σχετικές προσεγγίσεις ο Zielonka υποστηρίζει πως η Ε.Ε. εξασκεί επιτυχώς την ισχύ της μέσα από τη διεύρυνση, την προώθηση της δημοκρατίας, τη διπλωματική επίλυση των συγκρούσεων, την εξαγωγή εμπορικών ρυθμίσεων και την αναπτυξιακή βοήθεια. (R. G. Whitman, 2006)

Επιπρόσθετα, ο Maull σημειώνει πως τα τρία κύρια χαρακτηριστικά της «πολιτικής δύναμης» είναι:

- Η αποδοχή της αναγκαιότητας της συνεργασίας με άλλους για την επίτευξη των διεθνών στόχων,
- Η έμφαση σε μη στρατιωτικά, κυρίως οικονομικά μέσα για την εξασφάλιση των εθνικών στόχων, με τη στρατιωτική ισχύ να μένει ως ένα συμπληρωματικό εργαλείο που μπορεί να υποστηρίξει την αξιοποίηση των άλλων μέσων.
- Η βούληση για την ανάπτυξη υπερεθνικών δομών για τη διαχείριση κρίσιμων διεθνών θεμάτων.

Τα κύρια μέσα που σύμφωνα με τους Maull–Duchene είναι πυλώνες της διαδικασίας τα εξής: διεθνής συνεργασία, αλληλεγγύη, ενίσχυση του ρόλου του διεθνούς δικαίου στις διεθνείς σχέσεις, ευθύνη για το παγκόσμιο περιβάλλον και διάχυση της ισότητας, της δικαιοσύνης και της ανοχής. Το τελευταίο σημαντικό στοιχείο της «πολιτικής δύναμης» σχετίζεται με τη δημόσια συζήτηση και τον έλεγχο της εξωτερικής πολιτικής. Σύμφωνα με τον Hill, τα πολιτικά μοντέλα ισχύος επιθυμούν να «εφαρμόσουν ανοιχτή διπλωματία και ενθαρρύνουν μία πιο οργανωμένη δημόσια συζήτηση για τα θέματα εξωτερικής πολιτικής». Αυτό το χαρακτηριστικό το συναντάμε κατά τον Hill στην περίπτωση της Ε.Ε. «οι συζητήσεις για την Ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική είναι ασυνήθιστα ανοιχτές στο δημόσιο διάλογο.» (C. Hill, 1993)

Τα παραπάνω βέβαια μπορεί να δημιουργήσει μεγάλα προβλήματα συνοχής και αδυναμία λήψης αποφάσεων, μπορεί όμως σε βάθος χρόνου να μεταφραστεί και ως μία σημαντική συνεισφορά και ωρίμανση στην καλλιέργεια μίας ευρύτερης δημόσιας συζήτησης, η οποία θα βασίζεται στη γνώση και στα πραγματικά δεδομένα. Γίνεται λοιπόν κατανοητό, ότι ο δημοκρατικός έλεγχος στην παραγωγή της εξωτερικής πολιτικής είναι ένα εξέχων συστατικό υλικό της «πολιτικής δύναμης». Η Hazel Smith, από την πλευρά της, υποστηρίζει πως η Ε.Ε. οδηγήθηκε στην κατεύθυνση της ηθικής εξωτερικής πολιτικής, ακριβώς λόγω του γεγονότος της διαφάνειας και της προσβασιμότητας στην παραγωγή και στον έλεγχο της πολιτικής. (H. Smith, 2006)

Η δεύτερη πιο βασική επιδραστική προσέγγιση είναι αυτής της κανονιστικής δύναμης που εκφράστηκε κυρίως από τον Ian Manners, ο οποίος προωθεί μία διαφορετική αφήγηση για το χαρακτήρα της Ε.Ε., η οποία εστιάζει στα διαφορετικά μέσα που χρησιμοποιούνται από την Ευρώπη στη διεθνή αρένα, την αποκαλούμενη «κανονιστική ισχύ» της. Η κανονιστική αντίληψη αναφέρεται στη διαφορετική πρόσληψη της διεθνούς ταυτότητας της Ε.Ε., στις κοινές αρχές και αξίες της και στην επιθυμία της να αποσυνδεθεί από τις Βεσφαλιανές γερμανικές αξιώσεις και δεσμεύσεις.

Αυτή η προσέγγιση τονίζει τη θετική αντιμετώπιση των διεθνών υποθέσεων στο πλαίσιο της ειρήνης, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, των κανόνων δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που θεωρούνται ως οι θεμελιακές νόρμες της Ένωσης. Ουσιαστικά, ο Manners υποστηρίζει πως αν και η ισχύς της Ε.Ε. βρίσκεται σε σημαντικό βαθμό στον πολιτικό χαρακτήρα της, ωστόσο αυτός δεν είναι η καταληκτική δυνατότητα της, αλλά το μέσο για να διαδραματίσει τον πιο ισχυρό ρόλο της, την προώθηση των κανόνων συμπεριφοράς και δράσης για τον υπόλοιπο κόσμο. Παρότι αυτή η δυνατότητα είναι εξαιρετικά ισχυρή, η προϋπόθεση της «κανονιστικής θεωρίας είναι αυτή να χρησιμοποιηθεί με θετικό τρόπο για την εξυπηρέτηση του κοινού συμφέροντος στο πλαίσιο της ειρήνης, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του ρόλου του δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.» (I.Manners, 2002)

1.4 Τι είναι Ομοσπονδία ?

Με τον όρο ομοσπονδία εννοούμε ένα πολιτειακό σύστημα συνύπαρξης και συνεργασίας δυο τουλάχιστον πολιτικών οντοτήτων στην βάση ενός γραπτού Συντάγματος, που αποδίδει κατά ρυτό τρόπο εξουσίες στην κεντρική και στις περιφερειακές κυβερνήσεις διαρθρωμένη με ένα σύστημα άμεσων εκλογών για τα δυο διαφορετικά επίπεδα κυβέρνησης. Οι εσωτερικοί μηχανισμοί μιας τέτοιας πολιτειακής διόρθωσης καθορίζονται με σαφήνεια και συχνά κατά εξαντλητικώς απαριθμούμενο τρόπο. Το σύστημα συμπληρώνεται με την ύπαρξη ενός ανεξάρτητου Ανωτάτου Δικαστηρίου το οποίο έχει τη δυνατότητα να επιλύει κατά τρόπο τελεσίδικο και τις διαφορές που ανακύπτουν κατά την εξάσκηση των εξουσιών αυτών των κυβερνήσεων-ομόσπονδων κρατών. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ομοσπονδίας είναι η ότι η αυτονομία των περιφερειών κρατών είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη, χωρίς αυτό να μπορεί να τροποποιηθεί, πόσο δε μάλλον να καταργηθεί με μονομερή ενέργεια της κεντρικής κυβέρνησης λήψης αποφάσεων. Στο σημείο αυτό και προτού εισέλθουμε στην έννοια του ομοσπονδιακού μοντέλου διακυβέρνησης ας αναφερθούμε σε μια αναδρομή στην έννοια της Ομοσπονδίας.

Ο όρος φεδερал ομοσπονδιακός/ομοσπονδία προέρχεται από το λατινικό foederatus που σημαίνει δέσμευση μέσω συνθήκης, διακρίνεται η λέξη φιντερε – εμπιστεύομαι πιστεύω. Αρχικά ο όρος είχε χρησιμοποιηθεί τον 17^ο αιώνα στην Αμερική από την εκκλησία προκειμένου να περιγράψει την σχέση ανάμεσα στο θεό και τους αποίκους. Μέχρι το 1787 που δημιουργήθηκε το Σύνταγμα των ΗΠΑ, ο όρος φεδερал περιέγραφε μια ενότητα κρατών που βασιζόνταν στην καλή πίστη των συμμετεχόντων μελών. Η εμπειρία της Αμερικής στην δημιουργία του ομοσπονδιακού μοντέλου και συστήματος και οι ιδέες των φεντεραλιστών έφτασαν στην ηπειρωτική Ευρώπη με την δημοσίευση έργου Α. ντε Τοκβιλ.

Ιδιαίτερα μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, πολλοί θεώρησαν ότι οι ομοσπονδιακές ιδέες παρείχαν την λύση και στρατηγική για την υπερκέραση των προβλημάτων που αντιμετώπιζε η Ευρώπη και για την διατήρηση της ευρωπαϊκής ηγεμονίας που φάνηκε να απειλείται από τις ΗΠΑ. Ο πιο ένθερμος φεντεραλιστής ο Σπινέλι Αλτιερο που έγραψε με τον Ε. Ροσι το περίφημο μανιφέστο, στο αποτέλεσε ισχυρή πηγή έμπνευσης για τις ομάδες για την ομοσπονδιακή συγκρότηση της Ευρώπης μετά τον πόλεμο και τη βάση μιας σειράς ενώσεων για την προώθηση της ομοσπονδιακής ιδέας. Ο Ομοσπονδισμός όμως δεν προέρχεται από μόνο ένα σώμα οδηγιών και θεωρίας.

Η παράδοση της ομοσπονδιακής σκέψης χωρίζεται σε 4 μεγάλες κατηγορίες οι οποίες είναι, σύμφωνα με τον Λεβι Στρος; Νέος Ομοσπονδισμός, ομοσπονδισμός ως ιδεολογία, ομοσπονδισμός ως διαδικασία και ο συνολικός ομοσπονδισμός. Η ίδρυση του Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα του 1951 ήταν κομβική και σηματοδότησε την έναρξη της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ενοποίησης, αποτέλεσε την ουσιαστική φάση στην ανάπτυξη και πρακτική εφαρμογή των ομοσπονδιακών ιδεών.

Εδώ να αναφέρουμε πως η Ομοσπονδία πρέπει να κατανοηθεί ως έννοια αντίθετη αυτής του «ενιαίου κράτους». Ενιαίο κράτος είναι αυτό στο οποίο η ίδια η κρατική εξουσία ασκείται ενιαία σε όλη την επικράτεια. Εμφανίζεται ως συμπαγής οντότητα και όχι διαιρούμενο σε ομόσπονδα μέρη. Στο ενιαίο κράτος δεν υπάρχουν οι περισσότερες εξουσίες και τα περισσότερα Συντάγματα που υπάρχουν στα ομόσπονδα κρατίδια – κράτη. Το κύριο χαρακτηριστικό της Ομοσπονδίας είναι η «ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΙΚΙΛΟΜΟΡΦΙΑ» αποτελώντας την θεμελιακή αρχή πάνω στην οποία οικοδομείται και η Ομοσπονδία, είναι άλλωστε και έννοια βαθύτατα προοδευτική και αντιρατσιστική. Η συγκρότηση της Ομοσπονδίας μπορεί να επιτευχθεί μόνο στον βαθμό και στο μέτρο που οι μονάδες που θέλουν να την συγκροτήσουν και να συμμετάσχουν στοχεύουν στην επίτευξη ενός βαθμού ενότητας αλλά και ταυτόχρονα στην διατήρηση ενός υψηλού βαθμού αυτονομίας, ποικιλομορφίας, ανεξαρτησίας στην διατήρηση δηλαδή της ξεχωριστής ταυτότητας. Αυτό είναι το αναγκαίο για την ύπαρξη μιας ομοσπονδιακής διακυβέρνησης, δηλαδή η κυβερνητικές εξουσίες μιας Ένωσης να κατανέμονται έτσι ώστε να υπάρχει μια ενιαία κεντρική Αρχή και ανεξάρτητη, με φυσική έδρα, για το σύνολο της επικράτειας – περιφέρειας.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΡΧΗ και περιφερειακές αρχές συντονίζονται στην δράση τους, αλλά δεν υπόκεινται η μια στην άλλη μέσα στα πεδία δράσης της καθεμίας. Με βάση τις ερμηνείες αλλά και τα δεδομένα της ομοσπονδιακής αντίληψης και εφαρμογής, ο Φεντεραλισμός προϋποθέτει την άμεση ή έμμεση απόρριψη ηγεμονικών συμπεριφορών από πλευράς Ευρωπαίων και την κατάργηση της Ευρώπης των Πατρίδων, της Ευρώπης των εθνικών συνόρων με βάση εθνική εθνικιστική αντίληψη. Αυτό προϋποθέτει την τελεολογική αποσαφήνιση του στόχου της ενοποιητικής διαδικασίας, την υπέρβαση της ετερότητας και μια κοσμογονία σε αντίληψη και θέση στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι και στις ιδέες και πολιτικές συμπεριφορές των Ευρωπαίων πολιτών. Η ομοσπονδία οικοδομείται με την εκχώρηση εξουσιών και κυριαρχίας σε ένα πολιτικό κέντρο, είτε λέγεται Ουάσινγκτον ή Βρυξέλλες με αναντίρρητο χαρακτηριστικό τους δημοκρατικούς εκλεγμένους αντιπροσώπους, αλλά από την άλλη μεριά ένα άλλο σημαντικό μέρος εξουσιών και κυριαρχίας παραμένει στα

συνιστούντα μέλη της ομοσπονδίας, στην δική μας περίπτωση στην Ευρωπαϊκή ένωση, είναι τα εθνικά μέλη κράτη της.

Βασικοί Πυλώνες για την οικοδόμηση της Ομοσπονδιακής κυβέρνησης είναι:

- Η επιθυμία των κρατών μελών της Ένωσης να βρεθούν κάτω από μια ενιαία ανεξάρτητη κυβέρνηση τουλάχιστον για ορισμένα θέματα. Το θέμα ομοσπονδιακής κυβέρνησης προκύπτει μόνο από **έκδηλη επιθυμία**.
- Η έκδηλη επιθυμία να ακολουθείται από μια Ταυτόχρονη επιθυμία των μελών να διατηρήσουν η να εγκαθιδρύσουν ένα βαθμό ανεξάρτητης διακυβέρνησης για κάποια άλλα θέματα. Χωρίς την ύπαρξη αυτής της επιθυμίας, η λύση για αυτά τα κράτη μέλη είναι να σχηματίσουν ένα ενοποιημένο κράτος και όχι ομόσπονδο.
- Η Ομοσπονδία από τον πυρήνα και την φύση της εκφράζει και είναι Δημοκρατική ενώ συνδέεται με την έννοια της συνταγματικά περιορισμένης κυβέρνησης. Η βιωσιμότητα μιας ομοσπονδίας που συγκροτείται από απολυταρχικά και αυταρχικά καθεστώτα είναι ΑΔΥΝΑΤΗ. Ο Δημοκρατικός χαρακτήρας του ομοσπονδιακού συστήματος μπορεί να σκιαγραφηθεί από ορισμένα χαρακτηριστικά όπως : Δημοκρατία, εκλογές, κράτους δικαίου, εφαρμογή δικαίου, συνταγματικά προσδιορισμένη κατανομή εξουσιών, αρμοδιοτήτων και ευθυνών και τέλος ανεξαρτήτους νομοθετικούς θεσμούς.

Απόρροια αυτών είναι και τα πολιτικά χαρακτηριστικά που αναδεικνύονται δηλαδή πως πρέπει να υπάρχει κοινή ιθαγένεια για όλους τους πολίτες της ομοσπονδίας και κοινό έδαφος δηλαδή η ύπαρξη ενότητας της χώρας λαού και οικονομίας. Η κυριαρχία είναι προνόμιο της Ομοσπονδίας και διαθέτει νομική προσωπικότητα, δηλαδή εκπροσωπεί την χώρα στο Εξωτερικό. Η μείζον διάφορα με την ομόσπονδη κατάσταση της Αμερικής η της Γερμανίας και το μείζον ερώτημα που προκύπτει είναι αν οι επιμέρους μονάδες τα εθνικά κράτη δηλαδή που θα την απαρτίζουν, είναι εφικτή η συνύπαρξη τους ισότιμα στην κεντρική ομοσπονδιακή εξουσία. Βεβαία αυτό δεν φαίνεται ανυπέβλητο εμπόδιο για τον σχηματισμό ομοσπονδίας. Η διατήρηση των Εθνικών Κρατών μετά την συγκρότηση της Ομοσπονδίας, παραπέμπει αναπόφευκτα σε διλήματα και ερωτήματα για τον χαρακτήρα της Ομοσπονδίας και την σχέση ή διαφορά με την συνομοσπονδία.

Υπάρχουν όμως βασικές προϋποθέσεις που θα μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά ο θεσμός της Ομοσπονδίας χωρίς να εξελιχθεί διαφορετικά που θα ελέγχεται στην ουσία από συγκεκριμένες εθνικές κυβερνήσεις.

Αυτές οι προϋποθέσεις είναι:

Η ανεξαρτησία και αυτονομία των υπερεθνικών θεσμών πρέπει να διασφαλιστεί πλήρως. Η ευρωπαϊκή επιτροπή πρέπει να αποφασίσει να οικοδομήσει από κοινού τον σκελετό του Ομοσπονδιακού εγχειρήματος.

Τα κράτη μέλη ως πυρηνικά στοιχεία της Ομοσπονδίας θα πρέπει να δεχθούν πως θα είναι, στο μέτρο των εξουσιών και των αρμοδιοτήτων, υποκείμενα της νομικής μορφής Ομόσπονδης Ευρώπης. Η βασικότερη αρχή όλων είναι η διασφάλιση και ενίσχυση της Αρχής υπεροχής του κοινοτικού δικαίου έναντι του Εθνικού. Η Ομοσπονδία θα πρέπει να

έχει περιεκτικό και δυναμικό χαρακτήρα και μορφή. Η κατανομή αρμοδιοτήτων και οι ρόλοι μεταξύ Ομοσπονδιακής Ένωσης και κράτη μελών με βάση την αρχή της επικουρικότητας, δεν πρέπει να έχει αυτός ο ρόλος στατικό χαρακτήρα, δηλαδή στην αγκύλωση και πάγωμα της Ένωσης. Βασικός κορμός του εγχειρήματος της Ομοσπονδίας πρέπει να αποτελέσει ο μηχανισμός αλληλεγγύης με μεταφορά πόρων και ομοσπονδιακό ομόλογο από τις εύπορες στις λιγότερο εύπορες μονάδες κράτη μέλη του, τα οποία θα εμφανίζονται και στον ενιαίο προϋπολογισμό. Με βάση όλα αυτά συνεπάγεται πως η Ομοσπονδία θα πρέπει και οικονομικά να αποκτήσει εξουσίες για επιβολή φόρων και κατανομή δαπανών. Το ευρωπαϊκό Σύνταγμα είναι το πρώτο από τα βασικότερα ζητήματα που πρέπει να εκπονηθούν για την μετεξέλιξη της Ευρώπης σε Ομοσπονδία.

Η Σύμβαση του είναι αναγκαία για τους κάτωθι λόγους:

- ✓ **Ως μέσο** για τον εκδημοκρατισμό της Ομοσπονδίας και της καλύτερης σύνδεσης με την κοινωνία και τους ευρωπαίους πολίτες.
- ✓ **Ως μέσο** για την προώθηση και εμπέδωση του ομοσπονδιακού χαρακτήρα της Ευρώπης.
- ✓ **Ως μέσο** για την κατανομή εξουσιών και αρμοδιοτήτων ανάμεσα στα κράτη μέλη καθώς και την πλέγμα μεταξύ αυτών και της ομοσπονδίας.

Από τα παραπάνω γίνεται εύκολα αντιληπτό πως συνήθως η Ενοποίηση και η ολοκλήρωση μιας Ένωσης σε Ομοσπονδία είναι μια διαδικασία ιστορικής εξέλιξης δεκαετιών καθώς και δημιουργία των υφιστάμενων αναγκών και συνθηκών. Οπότε καταλαβαίνουμε πως η ομοσπονδοποίηση της ΕΕ, έρχεται σε συνέχεια μιας προηγούμενης περιόδου ανεξαρτησίας και πλήρους αυτονομίας των μελών ή καθορίζεται από τις αποφάσεις και το περιεχόμενο μιας διεθνούς ή εσωτερικής σύγκρουσης. (N. Κυριάκου, 2014)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

2.1 Επεξήγηση της Πολιτικής Συνοχής όπως επιτυγχάνεται στην Ευρώπη

Το βασικό όπλο και εργαλείο που έχει η ΕΕ στους θεσμούς της είναι η δυνατότητα εφαρμογής της **πολιτικής της Σύγκλισης Συνοχής**, ώστε να επενδύσει και να συμβάλλει στην ανάπτυξη των κρατών – μελών της ΕΕ. Ο κύριος στόχος της είναι η υποστήριξη των θέσεων εργασίας, η καλλιέργεια της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και η βιώσιμη ανάπτυξη που όλα μαζί θα συντείνουν στην ευημερία των πολιτών. Η **πολιτική** συνοχής είναι αυτή η **πολιτική** που κρύβεται πίσω από πολλά σχέδια σε όλη την Ευρώπη που λαμβάνουν χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), ΕΣΠΑ και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής.

Δεν μπορούμε παρά να παρατηρήσουμε και με επίσημες μελέτες και με στατιστικά στοιχεία πως η άνιση μορφή την οποία έχει λάβει η διάχυση της ανάπτυξης στα μέλη της περιφέρειας, εδώ και χρόνια, αποτελεί ένα πρόβλημα το οποίο κατορθώνει να μαγνητίσει το ενδιαφέρον τόσο της ακαδημαϊκής κοινότητας στο επίπεδο της θεωρητικής εξέτασης, ανάλυσης και σαφώς ανεύρεσης των αιτιών του φαινομένου αυτού, όσο και των διαμορφωτών πολιτικής οι οποίοι επιδιώκουν την διαμόρφωση μιας στρατηγικής που θα επιφέρει την επίλυση και ίσως και την εξάλειψη του εν λόγω φαινομένου. Πλέον στα πλαίσια μίας παγκόσμιας κοινωνίας, εντός της οποίας δρα και ένα τεράστιο υπερεθνικό οικοδόμημα, αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι λογικό το προαναφερθέν πρόβλημα να έχει αποκτήσει και μία έντονη ευρωπαϊκή διάσταση, καθώς η πορεία την οποία έχει ακολουθήσει μέχρι τώρα η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σε συνδυασμό με τις αλληπάλληλες διευρύνσεις της το έχουν επαναφέρει στο προσκήνιο.

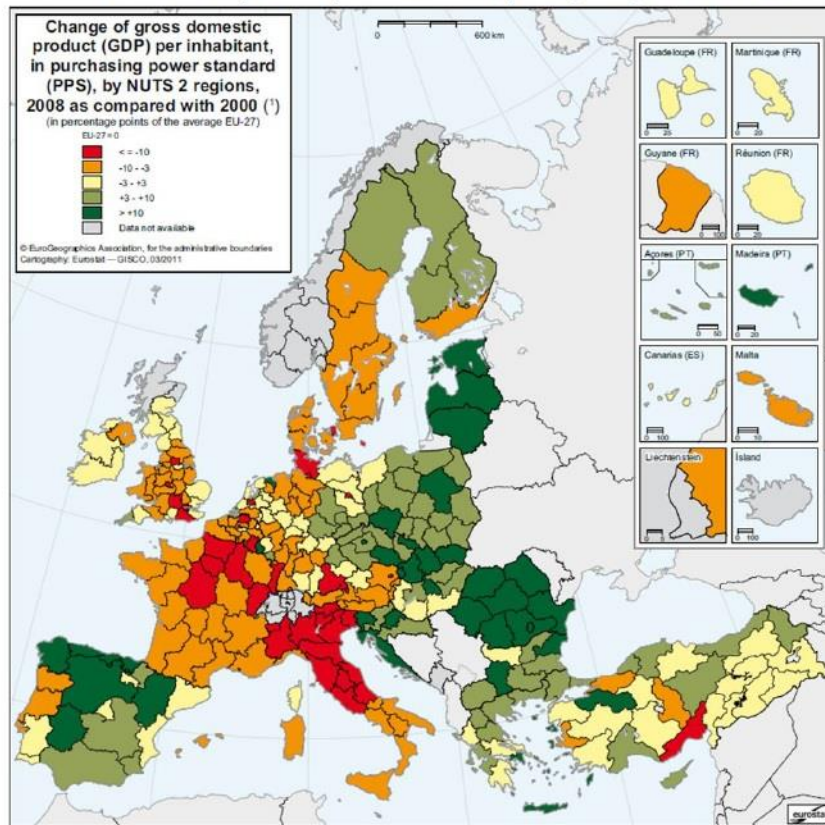
Το κατασκεύασμα της ΕΕ απέχει πολύ ακόμη από το να θεωρηθεί ένα συμπαγές σύνολο με ενιαία μορφή, καθώς είναι γεγονός πως εντός των πλαισίων της υπάρχει πληθώρα περιφερειακών διαφορών, οι οποίες είτε αφορούν τα επίπεδα της πληθυσμιακής και της οικονομικής ανάπτυξης, είτε θέματα ανεργίας εργασίας αλλά και όπως προσφάτως αναδείχθηκε ως προς την μεταναστευτική πολιτική της Ένωσης.

Το συγκεκριμένο ζήτημα των διαφορών, επιδιώκει να καλύψει η ΕΕ μέσω της Πολιτικής Συνοχής, της οποίας αντικειμενικός στόχος είναι η προσπάθεια μείωσης των υπαρχουσών οικονομικών αλλά και κοινωνικών ανισοτήτων μέσα στα πλαίσιά της. Η σημαντικότητα του εν λόγω έργου έχει σαφώς αυξηθεί έπειτα από τις διευρύνσεις του 2004 και του 2007 της ΕΕ, καθώς μέσω αυτών προστέθηκαν στα μέλη της Ένωσης αρκετά φτωχά οικονομικά κράτη, γεγονός που οδήγησε τελικώς στην διόγκωση των ανισοτήτων μεταξύ κρατών-μελών.

Εδώ, παρατίθεται πίνακα με την αποτύπωση των Ανισοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο στο επίπεδο κατηγορίας NUTS2

(Β. Τσέλιος, Περιφερειακή και Οικονομική Ανάλυση 2018, Αναπληρωτής καθηγητής στην Περιφερειακή Ανάλυση)

Ανισότητες σε περιφερειακό επίπεδο

(1) Denmark, Eurostat estimate; Turkey, 2006 as compared with 2000; Croatia, 2006 as compared with 2001.
Source: Eurostat (online data code: nama_r_e2gdp).

Επίσης, το όλο εγχείρημα για την μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων αλλά και των κρατών μελών μεταξύ τους γίνεται ακόμη πιο δύσκολο λόγω της απόφασης της ΕΕ στην Λισαβόνα σχετικά με την Πολιτική Συνοχή που πρέπει να συνδέεται άρρηκτα με την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα, οικονομικούς δείκτες δηλαδή. Επομένως οι παράγοντες της διεύρυνσης, της διαδικασίας της ολοκλήρωσης αλλά και της «Λισαβονοποίησης» / «Lisbonization» της Πολιτικής Συνοχής (Sintomer, Rocke & Herzberg, 2016), αναδιαμορφώνουν τα ερωτήματα τα οποία τίθενται σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να εφαρμοστεί η εν λόγω **πολιτική** στα πλαίσια μίας πιο ευρείας και πιο ποικιλόμορφης Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.2 Ο Δημοσιονομικός σκελετός της Ε.Ε

Αν δεχθούμε πως η νομισματική **πολιτική** είναι κεντρικά ρυθμιζόμενη, η οικονομική **πολιτική** βρίσκεται στην αρμοδιότητα των κρατών- μελών της ΕΕ. Παρ' όλα αυτά, τα κράτη- μέλη «οφείλουν να δρουν σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοικτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό, να θεωρούν τις οικονομικές τους πολιτικές θέμα κοινού ενδιαφέροντος και να τις ασκούν έτσι ώστε να συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, η κοινή οικονομική **πολιτική** συμπληρώνει την ενιαία νομισματική **πολιτική**.» (Ν. Μούσης, 2018)

Θα ήταν παράλειψη αν δεν αναφερόταν ότι «το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου στις 12 και 13 Δεκεμβρίου 1997 υιοθέτησε ένα ψήφισμα για τον **συντονισμό των οικονομικών πολιτικών** των κρατών μελών κατά το τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, το οποίο προσδιορίζει τους κανόνες του ενισχυμένου συντονισμού, τόσο μεταξύ των

συμμετεχόντων στο ευρώ κρατών μελών όσο και μεταξύ των κρατών αυτών και εκείνων που δεν θα συμμετέχουν ακόμη. Υπογράμμισε ιδιαίτερα ότι ένα όργανο, το Συμβούλιο οικονομικών και δημοσιονομικών υποθέσεων (ECOFIN) είναι στο επίκεντρο αυτού του συντονισμού, διευκρινίζοντας ότι οι υπουργοί των κρατών μελών της ζώνης ευρώ μπορούν να συνεδριάζουν ατύπως για να συζητούν θέματα συνδεδεμένα με τις ειδικές κοινές ευθύνες τους για το ενιαίο νόμισμα. Αυτή η «Ομάδα ευρώ» λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες συντονισμού των κρατών μελών που συμμετέχουν στη ζώνη ευρώ» (N. Μούσης, 2018)

Αν αυτά εφαρμόζονταν από την αρχή το συνεπακόλουθο θα ήταν πως στην μεγάλη οικονομική κρίση η ΕΕ θα ανταποκρινόταν με μεθόδους σύγκλισης. Επομένως, «η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε ένα σημαντικό σχέδιο για να δώσει την κατάλληλη ώθηση στην οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να ανακάμψει από την παγκόσμια οικονομική κρίση». (N. Μούσης, 2018)

Η **Βασική αρχή** του ευρωπαϊκού σχεδίου για την ανάκαμψη της οικονομίας, το οποίο ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των 11 και 12 Δεκεμβρίου 2008, είναι η αλληλεγγύη και η κοινωνική δικαιοσύνη μέσω της προστασίας της απασχόλησης και δράσεων ως προς τις μακροπρόθεσμες προοπτικές εργασίας εκείνων που χάνουν τις εργασίες τους» (N. Μούσης, 2018)

2.3 Εξελικτική υποδιαίρεση των περιόδων της Ευρωπαϊκής συνοχής.

Η **πολιτική** συνοχής της ΕΕ βέβαια και δεν είναι μια εύκολη υπόθεση, διότι η κριτική που έχει ασκηθεί υπήρξε σταθερή στην ιστορία της ΕΕ. Όταν δημιουργήθηκε για πρώτη φορά το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) στα μέσα της δεκαετίας του '70, ο Γερμανός Καγκελάριος Χέλμουτ Σμιτ υποστήριξε οι Εθνικές Κυβερνήσεις της εποχής έχουν ως κύριο σκοπό την οργάνωση και τη διοίκηση των κοινοτήτων. (Manzella, 2009)

Επομένως, η προτεραιότητα έμμεσα δινόταν και πάλι στις κυβερνήσεις του κάθε κράτους-μέλους. Οι ακαδημαϊκοί σχολιαστές ήταν εξίσου επιφυλακτικοί επικρίνοντας την περιορισμένη έκταση και την κλίμακα του ταμείου, τον ασήμαντο αντίκτυπο και την εξάρτηση των κρατών – μελών όσον αφορά την οργάνωση και λειτουργία. (Manzella, 2009)

Για τους υπέρμαχους της Πολιτικής Συνοχής ένα από τα βασικότερα προβλήματα είναι η δυσκολία παροχής μια αξιόπιστης οικονομικής υπόθεσης βασισμένη σε αποδεικτικά στοιχεία τα οποία να αποδείκνυαν την αποτελεσματικότητα της πολιτικής αυτής. Μετά από περισσότερο από τριάντα χρόνια παρέμβασης, είναι οφθαλμοφανές πως έστω και η προβληματική και αργή συνεισφορά της πολιτικής συνοχής στην οικονομική ανάπτυξη και προσπάθεια και μερική επιτυχία άμβλυνσης των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ένωση, παραμένει αμφισβητήσιμη και αβέβαιη. Ένα ευρύ φάσμα αποτελεσμάτων αναφέρεται σε μια τεράστια βιβλιογραφία σχετικά με το θέμα, κυμαινόμενο, στην καλύτερη περίπτωση ανάμεσα σε πολλές και αντικρουόμενες απόψεις. (Manzella, 2009)

Αυτή η αβεβαιότητα οδήγησε συχνά τους υποστηρικτές της πολιτικής να τονίσουν τις ευεργετικές επιπτώσεις που συνδέονται με την ποιοτική "προστιθέμενη αξία" που παράγεται από την **πολιτική** συνοχής. Οι απαιτήσεις πολυετούς προγραμματισμού και σχεδιασμού έχουν ενθαρρύνει την υιοθέτηση πιο μακροπρόθεσμων και στρατηγικών προσεγγίσεων για την οικονομική ανάπτυξη σε διαφορετικά επίπεδα κυβέρνησης.

Με οδηγό συνεχείς συνθήκες εποπτείας, αξιολόγησης και ελέγχου θεωρείται ότι συνέβαλαν στη βελτίωση των διαδικασιών της δημόσιας διοίκησης και η απαίτηση να εμπλέκονται διάφοροι τύποι εταίρων στο σχεδιασμό και την κατασκευή και την υλοποίηση των προγραμμάτων, όπως υποστηρίζεται, ενθάρρυνε τη χάραξη πολιτικής και συνέβαλε στην περαιτέρω ανάπτυξη των περιφερειών σε πολλές περιοχές στην Ευρώπη καθώς και σε τάσεις σε ευρύτερες τάσεις αποκέντρωσης. (Piattoni, Polverari, 2016)

Από την πλευρά των δημοσιονομικών προοπτικών αναφέρθηκε ότι πρόσθετοι πόροι για οικονομική ανάπτυξη έχουν αξιοποιηθεί και γενικότερα, υποστηρίζεται ότι η **πολιτική** συνοχής είχε αποτέλεσμα στο να κατευθύνει τις εθνικές προτιμήσεις προς τους ευρωπαϊκούς στόχους, μέσω μιας συνεχιζόμενης διαδικασίας εξευρωπαϊσμού των εθνικών θεσμών και της διάδοσης των ευρωπαϊκών αξιών.

Ωστόσο, πολλοί οι επιστήμονες αμφισβητούν και πάλι τη συμβολή των διαρθρωτικών ταμείων μέσα από διάφορα στοιχεία που δείχνουν την αλλαγή των επιπτώσεων ή όχι μέσα στο χρόνο (Piattoni, Polverari, 2016).

Στις νέες αναλύσεις των οργάνων σχετικά με το μέλλον της πολιτικής σύγκλισης, τόσο οι επικριτές, όσο και οι υποστηρικτές τείνουν να συμφωνούν σχετικά με την ανάγκη για "εκσυγχρονισμό" της πολιτικής αυτής, στο πλαίσιο της αναγνώρισης της υπάρχουσας αδυναμίας της τρέχουσας προσέγγισης και των αναδυόμενων προκλήσεων που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή οικονομία, η κοινωνία και η ευρύτερη διαδικασία ολοκλήρωσης (Piattoni, Polverari, 2016).

Στο πλαίσιο αυτό της μεταρρύθμισης, η εργασία μας θα κάνει ένα βήμα πίσω στο χρόνο για να εξετάσει την προέλευση και την εξέλιξη της πολιτικής συνοχής με στόχο να αποκαλυφθεί η βασική της δυναμική και να αποκαλυφθεί η ιστορία της εν συντομία.

2.3.1 Συνθήκη της Ρώμης. Η αρχή

Η **πολιτική** της σύγκλισης τέθηκε αρχικά από τη Συνθήκη της Ρώμης (25 Μαρτίου 1957), που αφορούσε την δημιουργία Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και Ατομικής Ενέργειας στην ουσία ήταν η υπογραφή 2 συνθηκών, παρόλα αυτά παρατηρείται ότι η **πολιτική** συνοχής ήταν απύσασα και παρά την αναγνώριση της ύπαρξης ενός "περιφερειακού ζητήματος" σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες κατά τη σύμβαση της Μείσινας του 1955. Η προσοχή που δόθηκε στην περιφερειακή **πολιτική** στην ΕΕ ήταν ελάχιστη Στο προοίμιο της Συνθήκης, οι ιδρυτές υπέγραψαν ότι δηλώνουν το στόχο τους για μείωση των διαφορών που υφίστανται μεταξύ των διαφόρων περιοχών και των περιφερειών και η καθυστέρηση των λιγότερο ευνοημένων περιοχών να εξαλειφθεί Το άρθρο 2 της Συνθήκης διευκρίνιζε επίσης ότι η Κοινότητα υποχρεούται να προωθήσει μια αρμονική ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας σε συνεχή και ισορροπημένη έκταση Ωστόσο, στο κύριο σώμα της Συνθήκης, το περιφερειακό ζήτημα αντιμετωπίστηκε σε μεγάλο βαθμό έμμεσα, δηλαδή, μέσω διατάξεων σχετικά με ειδικές τομεακές πολιτικές, όπως η γεωργία, οι μεταφορές και το κράτος πρόνοιας. (W. Molle, 2007)

Άλλωστε το μόνο χρηματοπιστωτικό Εργαλείο που δημιουργήθηκε για την άμεση προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης ήταν η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, η οποία είχε μεταξύ των καθηκόντων της τη χορήγηση δανείων, η οποία διευκολύνει τη χρηματοδότηση σχεδίων για την ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών. (W. Molle, 2007)

2.3.2 Η εξέλιξη της Συνοχής στην Ευρώπη από την Ρώμη ως το 1984. (όχι του Όργουελ)

Η έλλειψη δομών και ανάλυσης για την περιφερειακή **πολιτική** από την Συνθήκη της Ρώμης έγινε παραπάνω από εμφανής στην συνέχεια. Ελλείπει σταθερής νομικής βάσης και χωρίς συγκεκριμένες οδηγίες, η πρωτοβουλία για τη θέσπιση κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής ανήκει στην Επιτροπή. Η πρώτη δράση της Επιτροπής ήταν να διοργανώσει μια "Διάσκεψη για τις περιφερειακές οικονομίες" το Δεκεμβρίου του 1961, στην οποία συμμετείχαν εθνικοί διαχειριστές με αρμοδιότητες στον τομέα αυτό και εμπειρογνώμονες.

Το κύριο αποτέλεσμα ήταν να ξεκινήσει μια διαδικασία προβληματισμού σχετικά με τη δημιουργία ομάδων εργασίας που συγκρίνουν διαφορετικές εμπειρίες και τις μεθόδους, την ανάθεση εδαφικών μελετών και την προώθηση ανταλλαγών εμπειριών μεταξύ των εθνικών κυβερνήσεων.

Σε επίπεδο Θεσμών και Οργάνων αυτό το αποτέλεσμα αυτής της εργασίας αναγνωρίστηκε επισήμως το 1964 στην Πρώτη Μεσοπρόθεσμη Οικονομική Κοινότητα της Κοινότητας και έθεσε τη βάση για την πρώτη ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την περιφερειακή **πολιτική** το 1965. Αυτή η εργασία αφορούσε και υποστήριξε την δημιουργία μιας συνοχικής συμπαγής περιφερειακής πολιτικής, η οποία συνεπάγεται τον συντονισμό των εθνικών πρωτοβουλιών με βάση προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης βασισμένα σε μια κοινή μεθοδολογία διατυπωμένη μέσω συμμετοχικής προσέγγισης, συμπεριλαμβανομένων των υπο-εθνικών και των κοινωνικών εταίρων. (Καθ. Klaus-Dieter Borchardt, 2011)

Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται στις αρχές της δεκαετίας του 1970, η κοινοτική περιφερειακή **πολιτική** που βρισκόταν σταθερά στην ημερήσια διάταξη. Μετά την εξέταση των περιφερειακών προβλημάτων στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της γεωργικής πολιτικής ξεκίνησε η φάση έναρξης της πολιτικής με την έγκριση και το ψήφισμα στη διάσκεψη των αρχηγών κρατών του Παρισιού το 1972. (Molle, 2007)

Αρπάζοντας την ευκαιρία αυτή, αμέσως τα κράτη μέλη της τότε Ένωσης δήλωσαν την πρόθεσή τους να δώσουν άμεση προτεραιότητα στη διόρθωση των διαρθρωτικών και περιφερειακών ανισορροπιών στην Κοινότητα που θα μπορούσαν να παρεμποδίσουν την επίτευξη του στόχου στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση. (Molle, 2007)

Για να βρεθεί μια κοινοτική λύση των περιφερειακών προβλημάτων, η Επιτροπή κλήθηκε να καταρτίσει μια έκθεση που θα αναλύει τα περιφερειακά προβλήματα στην Κοινότητα και θα υποβάλει πρόταση για τη δημιουργία Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης. (Molle, 2007)

Έτσι, λόγω του αλλαγμένου οικονομικού σεναρίου αναδύθηκε η ανάγκη για εμβάθυνση της πολιτικής σύγκλισης. Η ευκαιρία για μεταρρύθμιση προέκυψε με την απαίτηση για επανεξέταση του Συμβουλίου τον Ιανουάριο του 1978. Η διαδικασία ξεκίνησε ήδη από τον Ιούνιο του 1977 με την υποβολή από την Επιτροπή των «κατευθυντήριων γραμμών για την κοινοτική περιφερειακή **πολιτική**», παράλληλα με την απαίτηση για μια πιο λεπτομερή νομοθετική πρόταση. Ύστερα από συνεχείς διαπραγματεύσεις οι νέοι κανονισμοί εγκρίθηκαν το 1979 και από δημοσιονομικής απόψεως εξασφαλίστηκε 50% ετήσια αύξηση του ΕΤΠΑ για το επόμενο έτος, βεβαία αυτό το ποσοστό ήταν μέτριο ως προς τον συνολικό προϋπολογισμό. Πιο σημαντικό όλων όμως ήταν οι ποιοτικές αλλαγές της πολιτικής και ειδικότερα η εισαγωγή ενός τμήματος εκτός ποσόστωσης για την

υποστήριξη των δράσεων της Κοινότητας που προκύπτουν από προβλήματα κοινού ενδιαφέροντος. (Γιώτη-Παπαδάκη, 2010)

Άλλες αλλαγές περιελάμβαναν έναν ενισχυμένο ρόλο για τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης και διεύρυνση του πεδίου των επιλέξιμων δαπανών υποδομής και κάποια απλούστευση των δαπανών όσον αφορά διοικητικές διαδικασίες και διαδικασίες πληρωμών.

Τέλος, από την άποψη της αναπτυξιακής πολιτικής, η Επιτροπή ανέλαβε την ευθύνη της προετοιμασίας περιοδικών εκθέσεων σχετικά με την κοινωνική και την κοινωνία, την οικονομική κατάσταση των περιφερειών της Κοινότητας, εντός των οποίων θα μπορούσε να προτείνει προτεραιότητες και κατευθυντήριες γραμμές. Μια δεύτερη αναθεώρηση της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής στα μέσα της δεκαετίας του 1980 εισήγαγε περισσότερο σημαντικές αλλαγές, παρά το δύσκολο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων. (Γιώτη- Παπαδάκη, 2010)

Παρ' όλα αυτά, τα έτη «ευρωδυσκοιλιότητας» από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 σηματοδοτήθηκαν από σοβαρές διαμάχες μεταξύ των κρατών- μελών σχετικά με τον κοινοτικό προϋπολογισμό και τη γενική καθυστέρηση των μεταρρυθμιστικών κινήσεων, με αυτό το δύσκολο κλίμα τον Οκτώβριο του 1981 η Επιτροπή κατέθεσε μια πρώτη δέσμη προτάσεων για μεταρρυθμίσεις της περιφερειακής πολιτικής και αυτή θα έπρεπε να αναθεωρηθεί δύο χρόνια αργότερα εξαιτίας λόγω δυσκολιών στην επίτευξη συμφωνίας. (Μαραβέγιας Ναπολέων – Τσινισιζέλης Μιχάλης, 2007)

2.3.3 Πολιτική του Jacques Delors

Με αυτό το νέο ιστορικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άρχισε να μιλά για μια "νέα εποχή" για την περιφερειακή **πολιτική** της Κοινότητας. Υπό την ηγεσία του νέου Προέδρου Jacques Delors, η σημασία που αποδίδει η Επιτροπή στην **πολιτική** ήταν ξεκάθαρη και έθεσε έναν τολμηρό στόχο: να μετασχηματιστεί από ένα ουσιαστικά διακυβερνητικό οργανισμό σε ένα πραγματικό εργαλείο περιφερειακής ανάπτυξης με διακριτό σκοπό η ΕΕ να παράσχει μέσα από την **πολιτική** σύγκλιση αποτελεσματικές λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι περιφέρειες της Κοινότητας, δηλαδή στις μεγάλες Ανισότητες. (Βασιλείου, 2013)

Η στιγμή θεωρήθηκε κατάλληλη να γίνει αυτό και με σωστό χρονοδιάγραμμα κατά τον Delors, ένα διάλειμμα ανάμεσα στα σύννεφα είχε προκύψει, λόγω δύο αλληλένδετων παραγόντων. Ο πρώτος ήταν το πρόγραμμα της εσωτερικής αγοράς, που αποτέλεσε το στυλοβάτη της στρατηγικής Delors για την επανέναρχη του προγράμματος σχετικά με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και την ενίσχυση της συνοχής που υποβλήθηκε από την Επιτροπή ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη φιλόδοξη αυτή προσπάθεια ολοκλήρωσης και την αναγνώριση των δυνητικά επιβλαβών συνεπειών του Προγράμματος του 1992 για τις ευάλωτες οικονομίες της Ένωσης. Ο δεύτερος λόγος ήταν στενά συνδεδεμένος με την διεύρυνση της Ένωσης μίας και τότε έγινε η προσχώρηση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στην ΕΕ, οι οποίες έφεραν δύο πολύ φτωχότερα μέλη στην Κοινότητα. (Βασιλείου, 2013)

2.3.4 1993. Χρονιά ορόσημο: Η συνθήκη του Μάαστριχτ και ο Σχεδιασμός της Ευρώπης για την νέα χιλιετία

Ενώ το 1988 θεωρείται ορόσημο της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης, οι δύο μεταγενέστερες μεταρρυθμίσεις έχουν πιο περιορισμένο πεδίο εφαρμογής, με κύριο στόχο

την τελειοποίηση, ιδίως για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της πολιτικής αποκέντρωσης της ευθύνης έναντι των αρχών των κρατών- μελών.

Η πρώτη ομάδα μεταρρυθμίσεων πραγματοποιήθηκε το 1993, για μια ακόμη φορά στο πλαίσιο του σημαντικού πλαισίου Αναθεώρησης της Συνθήκης και μετά την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, η κομβική Συνθήκη του Μάαστριχτ (που εγκρίθηκε τον Φεβρουάριο του 1992) σηματοδότησε μια νέα εποχή στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση προβλέποντας την ίδρυση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ). (Baun, Marek, 2014)

Κατά την αυτήν περίοδο ενισχύεται επίσης η προτεραιότητα στην οικονομική και κοινωνική **συνοχή** καθιστώντας την βασικό στόχο της ΕΕ με την εσωτερική αγορά και την ΟΝΕ Επιπλέον, η Συνθήκη του Μάαστριχτ απαιτούσε από την Επιτροπή να δημοσιεύει έκθεση συνοχής κάθε τρία χρόνια, ώστε να εποπτεύσει και να εξετάσει τα αποτελέσματα που πραγματοποιήθηκαν προς εκείνη την κατεύθυνση. (Baun, Marek, 2014)

Το ειδικό βάρος και η προτεραιότητα που αποδίδεται στη **συνοχή** αντανάκλαται σε μια ουσιαστική οικονομική ώθηση και η συμφωνία για τη δέσμη μέτρων(πακέτων) Delors II στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Εδιμβούργου το Δεκέμβριο του 1992 οδήγησε σε διπλασιασμό των πόρων που διατέθηκαν για την **πολιτική** συνοχής την περίοδο 1991-1994 Η συμφωνία για τη δέσμη κανονιστικών ρυθμίσεων ακολούθησε περίπου έξι μήνες αργότερα και όπως σημειώθηκε, οι βασικές αρχές διατηρήθηκαν στη θέση τους, αλλά με αρκετές τροποποιήσεις. Πρώτον, όσον αφορά την αρχιτεκτονική πολιτικής, οι στόχοι αναδιαρθρώθηκαν και μετά την προσχώρηση της Σουηδίας και της Φινλανδίας το 1995 εισήχθη ένας νέος στόχος για τα προβλήματα του αραιοκατοικημένου πληθυσμού. Δεύτερον, η χωρική κάλυψη αυξήθηκε από το 42% του κοινοτικού πληθυσμού στο 52% (το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης οφείλεται στη συμπερίληψη του νέου Länder εδαφους της Γερμανίας). Τρίτον, η διαδικασία προγραμματισμού της ΕΕ και της πολιτικής συνοχής βελτιώθηκε με την εισαγωγή του Ενιαίου Εγγράφου Προγραμματισμού και τέταρτον, το πεδίο εφαρμογής της αρχής της εταιρικής σχέσης διευρύνθηκε με τον καθορισμό ενός ρόλου των οικονομικών και κοινωνικών εταιριών στον κανονισμό. (Baun, Marek, 2014)

Η επόμενη μεταρρύθμιση πραγματοποιήθηκε προς το τέλος της προηγούμενης χιλιετίας το 1999, για να καλύψει την περίοδο προγραμματισμού 2000-2006. Εκείνη την περίοδο το οικονομικό κλίμα ήταν άσχημο με μια αυξανόμενη ανησυχία για την ανεργία, όπως αντικατοπτρίζεται στο προσθήκη ενός νέου τίτλου για την απασχόληση στη Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997, και ισχυρές πιέσεις δημοσιονομικής εξυγίανσης σε ολόκληρη την ΕΕ, που συνδέονται εν μέρει με την εισαγωγή του ευρώ. Αυτές οι δύσκολες οικονομικές συνθήκες εξηγούν σε μεγάλο βαθμό τους λόγους, διαφορετικούς από αυτούς από τις προηγούμενες μεταρρυθμίσεις, το μερίδιο της χρηματοδότησης που διατέθηκε για την **πολιτική** συνοχής για την περίοδο 2000-2006 και αυτή η περίοδος παρέμεινε σταθερή. (Baun, Marek, 2014)

Από όλα αυτά, οι σκοποί που τέθηκαν ήταν οι ακόλουθοι:

- Αποκέντρωση της εφαρμογής σε επίπεδο κράτους- μέλους με την ανάθεση της βασικής ευθύνης για το περιεχόμενο του προγράμματος, τη διαχείριση, την παρακολούθηση, την αξιολόγηση. Ειδικοί κανόνες καθορίζουν ειδικότερα τις ευθύνες των κρατών – μελών μέσω της απαίτησης ορισμού μιας διαχειριστικής αρχής για κάθε πρόγραμμα. Ο ρόλος της Επιτροπής Παρακολούθησης ήταν επίσης πιο σαφής και οι αρμοδιότητές ενισχύθηκαν, ενώ η Επιτροπή θα συμμετάσχει μόνο στις συσκέψεις με συμβουλευτικό χαρακτήρα. Όσον αφορά την αρχή της εταιρικής

σχέσης, ο γενικός ορισμός παρέμεινε αμετάβλητος, αν και υπήρξε σαφέστερη δέσμευση για τη συμμετοχή του σε περιβαλλοντικές οργανώσεις και οργανώσεις ισότητας των φύλων.

- Απλοποίηση προγραμματισμού και εφαρμογής, κυρίως με την πραγματοποίηση των προγραμμάτων που είναι λιγότερο λεπτομερές. Η έμφαση θα δοθεί στους άξονες προτεραιότητας, ενώ η λεπτομέρεια σε επίπεδο μέτρου (που καλύπτει τις ομάδες παρεμβάσεων και τους αντίστοιχους χρηματοδοτικούς πόρους, οι δείκτες επιδόσεων και οι δικαιούχοι) θα αναπτυχθούν σε ένα μεταγενέστερο στάδιο συμπλήρωσης του προγράμματος μετά την έγκριση τους.
- Με αντάλλαγμα την αποκέντρωση και την απλούστευση, οι κανονισμοί εισήγαγαν έναν αριθμό αλλαγών που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και του ελέγχου των δαπανών και εντάσσονται σε μια νέα αρχή σχετικά με την αποτελεσματικότητα. Πρώτον, με βάση την παρακολούθηση και η υποβολή εκθέσεων, οι απαιτήσεις έγιναν πιο κανονιστικές. Δεύτερον, η αξιολόγηση ενισχύθηκε απαιτώντας πλήρη εκ των προτέρων αξιολόγηση, ενδιάμεση αξιολόγηση και τελική αξιολόγηση. Τρίτον, δημιουργήθηκε ένα «αποθεματικό επίδοσης», το οποίο αντιστοιχεί στο 4% του προγράμματος και οι κατανομές στα κράτη- μέλη θα συγκρατηθούν και θα ανατεθούν στο μέσο της περιόδου με προγραμματισμό με βάση τις οικονομικές επιδόσεις, τη διαχείριση και την αποτελεσματικότητα κριτηρίων.

Τέλος, η δημοσιονομική διαχείριση και εποπτεία έγιναν πιο αυστηροί μέσω της εισαγωγής του λεγόμενου κανόνα $n + 2$ που απαιτεί δέσμευση χρηματοδότησης εντός δύο ετών και αυστηρότερων απαιτήσεων ελέγχου και ελέγχου, καθώς και επιβολή από την Επιτροπή των εποπτικών ευθυνών της κατά τη διάρκεια της περιόδου προγραμματισμού. (Baun, Marek, 2014)

2.3.5 Τα πρώτα είκοσι χρόνια του 21^{ου} αιώνα είναι δύσκολα και ο δρόμος για την συνέχιση.

Κομβική και πρόσφατη παρέμβαση όσον αφορά την πολιτική συνοχής, στο πλαίσιο ενός συνδυασμού πολιτικών, οικονομικών προβληματισμών, το οποίο είχε σημαντικές συνέπειες για το σχήμα και το περιεχόμενο της πολιτικής υλοποιήθηκε το διάστημα 2007-2013. Και το πιο σπουδαίο στοιχείο εδώ για την μεγέθυνση της ανάπτυξης ήταν η διεύρυνση της ΕΕ το 2004 για την ένταξη 10 νέων κρατών- μελών με σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα εισοδήματος, όπως στην περίπτωση παλαιότερα της Ισπανίας Πορτογαλίας.

Ο νέος χάρτης των αυξημένων περιφερειακών ανισοτήτων στην ΕΕ επρόκειτο να ενισχυθεί περαιτέρω με την ένταξη της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας Ένας αναπόφευκτος και πολιτικά ευαίσθητος στόχος ήταν η δημοσιονομική μεταστροφή των πόρων της πολιτικής συνοχής από την ΕΕ 15 προς τα νέα κράτη μέλη.

Καίριος παράγοντας στην **πολιτική** συνοχής για αυτό το διάστημα ήταν η αυξανόμενη σημασία που αποδίδεται στην ατζέντα ανάπτυξης και εργασίας της ΕΕ . Η στρατηγική της Λισαβόνας ξεκίνησε επίσημα το 2000, αλλά οι ανεπαρκείς επιδόσεις της οικονομίας της ΕΕ και οι δυσκολίες εφαρμογής της ήταν προφανείς σύντομα Οι διαμάχες που ξέσπασαν το διάστημα αυτό αφορούσαν το γεγονός ότι οι δαπάνες της ΕΕ πρέπει να αντανakλούν καλύτερα τις προτεραιότητες της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση προτείνοντας την κατάργηση της ΚΓΠ, και το νέο ερώτημα που τέθηκε για ανανέωση και αλλαγή σχεδίου στην Πολιτική Συνοχής μέχρι το 2010 ήταν ένα σοβαρό ζητούμενο, ώστε να δημιουργηθούν νέα ταμεία: ένα **Ταμείο Σύγκλισης** για στήριξη και την οικοδόμηση θεσμών

και έμφαση στο ανθρώπινο και φυσικό κεφάλαιο σε χώρες χαμηλού εισοδήματος και ένα **Ταμείο Αναδιάρθρωσης** για τη στήριξη της οικονομικής αναδιάρθρωσης στο σύνολό της ΕΕ Σε παρόμοια σημείωση, ορισμένα κράτη μέλη - ιδίως οι Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο - υπέβαλαν προτάσεις για τον περιορισμό της στήριξης της πολιτικής συνοχής στα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη – μέλη.

Ύστερα από σειρά διαβουλεύσεων συζητήσεων και προβληματισμών, η Επιτροπή υπέβαλε τη μεταρρύθμισή της σχετικά με τις προτάσεις για την **πολιτική** συνοχής της ΕΕ και τον ευρύτερο προϋπολογισμό της ΕΕ στις αρχές του 2004 από δύο χρόνια παρατεταμένων διαπραγματεύσεων καθορίστηκαν τα κύρια οικονομικά μεγέθη και οι παράμετροι της χρηματοδότησης της πολιτικής συνοχής και της κατανομής της σε όλους τους στόχους και τα κράτη- μέλη. Οπότε αποφασίσθηκε πως οι νέοι πόροι για την Πολιτική Συνοχής στην Ένωση θα φτάσουν στο ποσό των 347 δισεκατομμυρίων ευρώ, που αντιπροσωπεύει το 35,7% του προϋπολογισμού της ΕΕ Η κανονιστική δέσμη εγκρίθηκε το 2004 και στρατηγικοί στόχοι της ΕΕ για την **πολιτική** συνοχής προσδιορίστηκαν ως οι κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές (CSG), ενώ τα κράτη καθορίζουν τους εθνικούς στόχους και τη στρατηγική σε εθνικό επίπεδο και έτσι δημιουργείται το Στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς (ΕΣΠΑ)

Οπότε κύριο μέλημα και στόχος έγινε η Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και στόχος είναι η απασχόληση με όλες τις περιφέρειες εκτός του στόχου σύγκλισης. Τώρα πια ο στόχος είναι τα κράτη – μέλη να επιλέξουν σε ποια περιοχή θα είναι επιλέξιμα για στήριξη με πλήρη αυτονομία, ώστε να συμπεριληφθούν σε αντίστοιχες περιφέρειες (NUTS I ή II) (Baun, Marek, 2014).

Όπως καταλαβαίνουμε από τα παραπάνω, δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η σύγκλιση στην ουσία άμβλυση των ανισοτήτων των διαφόρων οικονομιών κρατών είναι από τα βασικότερα σημεία στην Οικονομία, διότι στην ελεύθερη αγορά το κεφάλαιο και το εργατικό δυναμικό θα μετακινηθούν ανάλογα και έτσι οι διαφορές μεταξύ των χωρών υποτίθεται θα εξαλειφθούν. Ωστόσο, η λέξη 'σύγκλιση' δεν μπορεί να αποδοθεί πλήρως αφού στη βιβλιογραφία το αποδεκτό μέτρο σύγκλισης δεν υφίσταται και ακόμη η σύγκλιση είναι μια εξελικτική διαδικασία, η οποία χαρακτηρίζει μόνο σχετικώς την πορεία των οικονομικών μεγεθών.

Μιλώντας όμως για την Ευρωπαϊκή Ένωση που η αρχική συνθήκη και στόχος ήταν η δημιουργία αποτελεσματικής ανταγωνιστικής και κοινής αγοράς οπότε ακολουθούσε και το ζητούμενο για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η Ευρώπη ξεχωρίζει ως η περιοχή με την ταχύτερη σύγκλιση του βιοτικού επιπέδου τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες, καθώς η ΕΕ επιτάχυνε την ανάπτυξη φτωχότερων χωρών μέσω της διεύρυνσης, της ενιαίας αγοράς και των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων. Επιπλέον, η "μηχανή σύγκλισης" έχει δείξει τεράστια αντοχή στην πρόσφατη οικονομική κρίση και ύφεση.

Ένα εντυπωσιακό παράδειγμα είναι αυτό της Ρουμανίας, στην οποία είχαμε αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ από το 35% που ήταν το 2005 στο 58% το 2016. Την ίδια περίοδο η Πολωνία έγινε χώρα με υψηλότερο εισόδημα γρηγορότερα από οποιαδήποτε χώρα στον κόσμο εκτός από τη Νότια Κορέα. (Costa Font, Joan & Perdakis, Laurie ,2018)

Και όμως το σύστημα αυτό της Σύγκλισης έχει σταματήσει να αποδίδει μερικώς ή πλήρως για τις σύγχρονες ανάγκες των Ευρωπαίων. Η Ευρώπη βιώνει αυξανόμενες διαφορές με τη διεύρυνση των διαφορών παραγωγικότητας μεταξύ των επιχειρήσεων και την αυξανόμενη ανισότητα στο εργατικό εισόδημα. Η επιτάχυνση των τεχνολογικών αλλαγών οδηγεί σε ένα αδιέξοδο. Καθώς οι θέσεις εργασίας της **Ευρώπης** δίνουν ολοένα

και μεγαλύτερη έμφαση σε μη συνηθισμένα γνωστικά καθήκοντα που είναι συμπληρωματικά προς τις εργασίες που καλούνται να κάνουν οι εργαζόμενοι, οι εργαζόμενοι με υψηλή ειδίκευση βλέπουν τα εισοδήματά τους να αυξάνονται. Είναι φανερό πως οι εργαζόμενοι με χαμηλή ειδίκευση χάνουν, καθώς οι χειρωνακτικές θέσεις εργασίας καθίστανται λιγότερες. Ενώ οι μεθοριακές επιχειρήσεις της **Ευρώπης** είναι μεταξύ της παγκόσμιας ελίτ, οι καθυστερημένες επιχειρήσεις της καθίστανται ολοένα και πιο πίσω από τους παγκόσμιους ανταγωνιστές. Αυτή η αυξανόμενη «διάσταση έχει χωρική διάσταση, καθώς ευδοκιμούν χώρες, περιφέρειες και πόλεις με υψηλή συγκέντρωση εργαζομένων με υψηλή ειδίκευση και μεθοριακές επιχειρήσεις, ενώ άλλα μέρη χαλαρώνουν». (Costa Font, Joan & Perdikis, Laurie 2018-2000)

Πρόσφατα ο οργανισμός της Παγκόσμιας Τράπεζα συμβούλεψε την Ευρώπη πως πρέπει να αναβαθμίσει τη μηχανή σύγκλισης για να συμβαδίσει με τις τεχνολογικές αλλαγές και να εξασφαλίσει ότι η οικονομική ανάπτυξη θα συνεχίσει να προσφέρει καλύτερο βιοτικό επίπεδο για όλους τους Ευρωπαίους. Αυτή η "μηχανή σύγκλισης 2.0" θα επικεντρωνόταν στην εξίσωση ευκαιριών για τους ανθρώπους και τις επιχειρήσεις σε όλη την Ένωση.

Καθώς οι επιχειρήσεις σε χώρες και περιοχές της **Νότιας Ευρώπης** αντιμετωπίζουν ένα λιγότερο υποστηρικτικό περιβάλλον για επιχειρηματική δραστηριότητα και καινοτομία από ό, τι οι συνομήλικοί τους στο βορρά, παραμένουν μικρές και σχετικά μη παραγωγικές και λιγότερο πιθανό να υιοθετήσουν νέα τεχνολογία. Οι μικρές επιχειρήσεις είναι η ραχοκοκαλιά στην **Νότια Ευρώπη** καθώς αντιπροσωπεύουν το 42% της απασχόλησης, αλλά μόνο το 20% στη **Βόρεια Ευρώπη** όπου είναι επίσης πιο παραγωγικές. Η προκύπτουσα στασιμότητα στην παραγωγικότητα υπονομεύει τις προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης. Με σημαντικές διαφορές στο επιχειρηματικό περιβάλλον μεταξύ των περιφερειών και των χωρών της ΕΕ, οι κυβερνήσεις πρέπει να επανεξετάσουν τους κανονισμούς και την επιβολή τους σε όλες τις πόλεις και τις περιφέρειες, προκειμένου να διασφαλίσουν τις επιχειρήσεις να βρουν ίσους όρους ανταγωνισμού και ίσες ευκαιρίες. Επιχειρήσεις στις περιφέρειες που υστερούν στην Ευρώπη θα επωφεληθούν ιδιαίτερα από αυτές τις πολιτικές.

Εν τω μεταξύ, οι χώρες της **Βόρειας Ευρώπης** αποτελούν παράδειγμα για το πώς θα υποστηριχθεί η υιοθέτηση καινοτόμων τεχνολογιών και τεχνολογιών μέσω της χρηστής υποδομής των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας, των κινήτρων για έρευνα και ανάπτυξη που χρηματοδοτείται από επιχειρήσεις, μηχανισμοί δημόσιας χρηματοδότησης και καθεστώτα πνευματικής ιδιοκτησίας που προωθούν κερδοφόρες σχέσεις μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων, και μια σταθερή προσφορά εργαζομένων και διαχειριστών υψηλής ικανότητας.

Οι ίσες ευκαιρίες για τους ανθρώπους ξεκινούν με την εκπαίδευση που πρέπει να εξασφαλίζει ότι όλα τα παιδιά θα έχουν την ευκαιρία να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνωστικές και κοινωνικά-συναισθηματικές θεμελιώδεις δεξιότητες όπως η ανάγνωση, τα μαθηματικά, η επίλυση προβλημάτων και οι ομαδικές δεξιότητες για να προετοιμαστούν για μια αγορά εργασίας που καθοδηγείται ολοένα και περισσότερο από την τεχνολογία. (Costa Font, Joan & Perdikis, Laurie 2018)

Ανακεφαλαιωτικά, το 1957 γίνεται λόγος για τις περιφερειακές διαφορές εντός της ΕΕ και το 1958 δημιουργείται το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ενώ το 1975 το Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι γεγονός (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014). Το 1993 η Συνθήκη του Μάαστριχτ εισάγει την έννοια του Ταμείου Συνοχής και την αρχή της επικουρικότητας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014). Στην περίοδο μεταξύ 1994-1999 οι πόροι διπλασιάζονται για

τα Ταμεία που θα στηρίξου τη σύγκλιση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014). Το 2000 οι προτεραιότητες που προέρχονται από τη Συνθήκη της Λισαβόνας είναι η καινοτομία, οι θέσεις εργασίας και όσες χώρες βρίσκονται στο κατώφλι της εισόδου τους στην ΕΕ λαμβάνουν ειδική χρηματοδότηση και εμπειρογνωμοσύνη, ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν ομαλότερα. (Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2022)

Το σημαντικότερο όμως ζήτημα είναι αν η ΕΕ θα συνεχίσει να εστιάζει στην **πολιτική** συνοχής των λιγότερα αναπτυγμένων χωρών. Στο σημείο αυτό είναι κρίσιμης σημασίας να εξετάσουμε την ταυτότητα της ευρωπαϊκής πολιτικής σύγκλισης του σήμερα. (Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2022)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

3.1 Η ελληνική ιστορική αναδρομή στην Ευρωπαϊκή συνοχή

Η Ελλάδα, όπως και οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Ένωσης, ευνοήθηκε αρκετά από την πολιτική Συνοχής της Ευρώπης καθώς ήταν και είναι από τα κύρια εργαλεία και μέσα χρηματοδότησης της χώρας καθώς και την επενδύσεων της. Το ελληνικό κράτος και οι περιφέρειες του είναι αποδέκτες των πρώτων πακέτων χρηματοδότησης τα λεγόμενα ΜΟΠ (1986-1989) και της πολιτικής Συνοχής ήδη από τη σύλληψή της με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1987 και μετέπειτα με το Α΄ΚΠΣ (1989-1993) Β΄ΚΠΣ (1994-1999), Γ΄ΚΠΣ (2000-2006) και το ΕΣΠΑ 2007-2013 και 2014-2020. Συνολικά την περίοδο 2000-2017 οι εισροές διαρθρωτικών πόρων σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος αντιστοιχούσαν σε 1,6% του ονομαστικού ΑΕΠ και 9.1% του ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου. (Βασαρδάνη & Δημητροπούλου, 2018)

Πάντως εδώ πρέπει να τονίσουμε πως η συνεισφορά των Ευρωπαϊκών ταμείων Συνοχής έχει μειωθεί ως ποσοστό ΑΕΠ της Ελλάδος σε σχέση με παλαιότερα πακέτα χρηματοδότησης, πράγμα που εν μέρει αποδίδεται και στην διεύρυνση της Ένωσης αλλά και στο κακό κλίμα του επιχειρηματικού κλίματος τα τελευταία χρόνια καθώς και στην προβληματική τραπεζική πίστη. (Bank of Greece, 2022)

Τα αποτελέσματα της πολιτικής Συνοχής είναι σημαντικά καθώς επιφέρει πολλαπλασιαστική επίπτωση στο ρυθμό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας ασκεί αντικυκλική, αντι-υφεσιακή επίδραση. Στην περίοδο προ της οικονομικής ύφεσης των τελευταίων ετών η πολιτική Συνοχής είχε ασθενή επίδραση στο ρυθμό σύγκλισης μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, αλλά και μεταξύ Ελλάδας μέσου όρου ΕΕ.

Έπειτα, η πολιτική Συνοχής ήταν καθοριστική και συνέβαλλε στην αναδιάρθρωση της οικονομίας με επενδύσεις, αύξηση της απασχόλησης και υποστήριξη των ιδιωτικών επενδύσεων όπου το ιδιωτικό ενδιαφέρον δεν ήταν ισχυρό. Κομβική συνεισφορά της πολιτικής Συνοχής και του εξειδικευμένου Ταμείου Συνοχής ήταν η συμμετοχή στην δημιουργία υποδομών και οδικών δικτύων, αλλά και σε αεροδρόμια, αναπτύχθηκαν βιώσιμες αστικές υποδομές και πραγματοποιήθηκαν μεγάλης κλίμακας περιβαλλοντικά έργα (αστικών λυμάτων, στερεών αποβλήτων).

Με το Κραχ του 2008 που ξεκίνησε στην Αμερική και την έκρηξη της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, ο επενδυτικός κίνδυνος για τη χώρα επιδεινώθηκε ραγδαία, η πιστοληπτική αξιολόγηση της χώρας αναθεωρήθηκε προς τα κάτω, γεγονός που οδήγησε σε αδυναμία δημόσιου δανεισμού λόγω υπέρογκων ποσοστών, οδήγησε στην κρίση του χρέους της χώρας και στην προσφυγή σε προγράμματα δημοσιονομικής εποπτείας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010) με τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς και την συμμετοχή του ΔΝΤ, η λεγόμενη Τρόικα. Το δημόσιο χρέος αυξήθηκε ως ποσοστό του ΑΕΠ από 103% το 2007 σε 127% το 2009. (ΕΛΣΤΑΤ, 2022)

Σε μια πάροδο σχεδόν δεκαετίας η δημοσιονομική προσαρμογή ήταν έντονη το 2009-2017. Τα δημοσιονομικά μέτρα και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις είχαν ως αποτέλεσμα μια άνευ προηγουμένου βελτίωση των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών ανισορροπιών. Το αποτέλεσμα γενικής κυβέρνησης βελτιώθηκε από -15,1

% το 2009 σε πλεόνασμα 0,5 τοις εκατό το 2016, ενώ το πρωτογενές έλλειμμα -10,1% το 2009 μετατράπηκε σε πρωτογενές πλεόνασμα 3,7 % το 2016. Οι ΟΤΑ έχουν επίσης επιβαρυνθεί σημαντικά ως μέρος της την αναθεώρηση του προϋπολογισμού με μείωση κατά 60% στις μεταφορές πιστώσεων μεταξύ 2009 και 2014. Ωστόσο, η εφαρμογή προγραμμάτων προσαρμογής δεν ήταν ομαλή. Τα προκαταρκτικά μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής είχαν προτεραιότητα έναντι των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Επιπλέον, η δημόσια διοίκηση δεν είχε την αποτελεσματικότητα να πραγματοποιήσει βαθιές μεταρρυθμίσεις προς την σωστή κατεύθυνση και αγκυλώθηκε σε μέτρα λογιστικού χαρακτήρα για την ικανοποίηση της Τρόικας και η ποιότητα των θεσμών ήταν χαμηλή. (Bank of Greece,2022)

Κατά την διάρκεια αυτής της Κρίσης το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σημείωνε αρνητικές, ανεργία και ποσοστά απασχόλησης κατά την περίοδο 2008-13 και καταγράφηκε μόνο ελαφρά ανοδική πορεία το 2014-17. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης) μειώθηκε από 92,7 τοις εκατό του μέσου όρου της ΕU28 το 2007 με 67,2 τοις εκατό το 2016. Υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στην Ελλάδα και την ΕU28 μέσο όρο σε δείκτες της αγοράς εργασίας, με το ποσοστό απασχόλησης στο 53,5 τοις εκατό το 2017 (ΕU28: 67,6) και 52,0% το 2016 (ΕΕ28: 66,6%) και το ποσοστό ανεργίας σε 21,5 το 2017 (ΕΕ28: 7,6%) και 23,6% το 2016 (ΕΕ28: 8,6%). (Eurostat,2022) Η μακροοικονομική σταθερότητα έχει επιτευχθεί, αλλά τα υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα που προβλέπονται κατά την περίοδο 2018-21 είναι δύσκολο να επιτευχθούν οι προοπτικές για ισχυρή ανάπτυξη. Μια μείωση του χρέους (το δημόσιο χρέος ανερχόταν στο 180,8% του ΑΕΠ το 2016) καθώς και η αύξηση των κρατικών πόρων και εκπλήρωση δημοσιονομικών στόχων εν τέλει, απέφερε την έξοδο το καλοκαίρι του 2018 από τα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής τα λεγόμενα Μνημόνια. (Bank of Greece,2022)

Υπάρχουν διαχρονικά σαφείς περιφερειακές ανισότητες, με έντονη συγκέντρωση της οικονομικής δραστηριότητας στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Ωστόσο, όλες οι περιφέρειες επηρεάστηκαν από το ευρύτερο μακροοικονομικό πλαίσιο κατά την τελευταία δεκαετία, συμπεριλαμβανομένων των μητροπολιτικών περιοχών και των βιομηχανικών περιοχών (Αττική, Δυτική Μακεδονία, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και Βόρειο Αιγαίο) και νησιά προσανατολισμένα στον τουρισμό (Νότιο και Βόρειο Αιγαίο, Κρήτη, Ιόνια νησιά), καθώς και περιφερειακές περιοχές (Ηπειρος). Ενώ η Περιφέρεια Αττικής της Αθήνας είχε κατά κεφαλήν ΑΕΠ το 124% του μέσου όρου της ΕΕ28 το 2007, το ποσοστό αυτό μειώθηκε στο 93% μέχρι το 2015 και 92% το 2016. Ομοίως, η φτωχότερη περιοχή της Ηπείρου παρουσίασε επιδείνωση από το 65% ΕU-28 κατά κεφαλήν ΑΕΠ το 2007 σε 48% το 2015 και το 2016. Παράλληλα με την Ήπειρο, δύο από τις περιφέρειες της χώρας κατατάσσονται στις 20 περιφέρειες με το χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην ΕΕ28 το 2016, δηλαδή την Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη (46%) και η Δυτική Ελλάδα (49%). (Eurostat, 2022)

Η απασχόληση και αγορά εργασίας έδειξε κάποια βελτίωση στις περισσότερες περιφέρειες το 2015-16. Ωστόσο, τα ποσοστά ανεργίας παραμένουν υψηλά σε όλες τις περιφέρειες (με τα χαμηλότερα ποσοστά να παρατηρούνται σε ορισμένα τουριστικά προσανατολισμένα νησιά. Τα ποσοστά απασχόλησης βελτιώθηκαν επίσης ελαφρώς, αλλά παραμένουν χαμηλά σύμφωνα με τα πρότυπα της ΕΕ28, με τα υψηλότερα ποσοστά και πάλι συχνά στις τουριστικές περιοχές. Σε περιφέρειες με προσανατολισμό στον τουρισμό, το βιοτικό επίπεδο είναι σημαντικά υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο.

Περιφερειακή Κατανομή ΑΕΠ στην Χώρα

Όσον αφορά το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης) το 2016 η Κρήτη κατατάσσεται στο 57% του μέσου όρου της ΕΕ28, στο Νότιο Αιγαίο στο 73% και στα Ιόνια Νησιά στο 62%. Η συμβολή της τουριστικής δραστηριότητας στο περιφερειακό ΑΕΠ ήταν πολύ έντονη στις περιοχές αυτές το 2017 (76,8% του ΑΕΠ στο Νότιο Αιγαίο, 47,4% στην Κρήτη και 73% στα Ιόνια Νησιά). (ΙΝΣΕΤΕ, 2022)

Στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής το 2014-20, οι ελληνικές περιφέρειες κατατάσσονται ως έχει (σύμφωνα με τους Κανονισμούς): πέντε λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες (Κεντρική Μακεδονία, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, Ήπειρο, Θεσσαλία και Δυτική Ελλάδα), έξι μεταβατικές περιφέρειες (ηπειρωτική Ελλάδα, Κρήτη, Ιόνια νησιά, Βόρειο Αιγαίο, Πελοπόννησο Δυτική Μακεδονία) και δύο πιο αναπτυγμένες περιφέρειες (Αττική και Νότιο Αιγαίο). Αντίθετα, το διάστημα 2007-13 καλύφθηκαν από τον στόχο σύγκλισης οκτώ περιφέρειες, τρεις ήταν επιλέξιμες για σταδιακή κατάργηση (Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία και Αττική) και δύο για προοδευτική ένταξη (Στερεά Ελλάδα και Νότιο Αιγαίο). Στην τεχνική προσαρμογή του δημοσιονομικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Ιούνιο του 2016, δόθηκε στην Ελλάδα πρόσθετη χρηματοδότηση της πολιτικής συνοχής ύψους 836,6 εκατ. Ευρώ το 2017-20 (σε τιμές 2011). (Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2022)

Τα περιφερειακά προγράμματα Ανάπτυξης που ήταν για ισχύ το 2014-2020 είναι πολυεπίπεδα καθώς περιλαμβάνουν πολυτομεακά και πολυταμειακά κονδύλια, τα οποία αντλούνται από πόρους από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής. Το 2014-20, υπάρχουν 13 περιφερειακά ΕΠ, σε σύγκριση με πέντε κατά την περίοδο 2007-2013, επιστρέφοντας στην προσέγγιση που υιοθετήθηκε το 2000-06. Ο κύριος σκοπός των προγραμμάτων αυτών που είναι η αποκέντρωση αποφάσεων και διαχείριση των πόρων έχει οδηγήσει σε μεγαλύτερη όγκο εκμετάλλευσης των πόρων της ΕΕ από τις περιφέρειες. Έτσι, ενώ το 2007-13 οι περιφέρειες διαχειρίζονταν περίπου το 22% των πόρων του ΕΤΠΑ, του ΕΚΤ και του ΤΣ, το 2014-2020 διαχειρίζονται το 35%. Παράλληλα, η Ελλάδα έχει κάνει χρήση της διάταξης που επιτρέπει τη μεταφορά μέχρι 3% της χρηματοδότησης από μια κατηγορία περιφέρειας στην άλλη. Το 3% των χρηματοδοτήσεων από τις Λιγότερο Αναπτυγμένες Περιφέρειες και το 3% από τις πιο ανεπτυγμένες περιφέρειες (κυρίως Αττική και Νότιο Αιγαίο) μεταφέρθηκαν στις Περιφέρειες μετάβασης. Παρόλο αυτά συνεχίζουν οι πιο πολλές δημόσιες επενδύσεις να συνδέονται και ελέγχονται από το Κεντρικό Κράτος και κυβέρνηση και το αναπτυξιακά πλάνα που σχετίζονται με τα ΕΔΕΤ είναι περισσότερο τομεακά και λιγότερο προσαρμοσμένα στις ανάγκες των επιμέρους περιφερειών. (Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2022)

3.2 Το Ελληνικό Σχέδιο. Προοπτικές

Μπροστά μας οι ανάγκες και οι προκλήσεις για την ανάπτυξη της χώρας τόσο σε συνολικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο είναι πολύ μεγαλύτερες από τα προηγούμενα χρόνια και αναμένεται να μεγαλώσουν ιδιαίτερα τα επόμενα χρόνια μετά την Πανδημία. Επιπλέον, μια σειρά από άλλοι παράγοντες διαφοροποιούν τη διαπραγματευτική θέση της χώρας για το μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό 2017-2021 σε σχέση με προγενέστερες διαπραγματεύσεις για το 2007-13 και το 2014-20.

Πρώτον, βασικό είναι πως η χώρα έχει εξέλθει πλέον από το καθεστώς του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής των Μνημονίων γεγονός που μεταξύ άλλων επαναφέρει σε ισχύ για την Ελλάδα τις σχετικές με τις μακροοικονομική κατάσταση προβλέψεις των ταμείων. Δεύτερον, η χώρα λόγω της ραγδαίας μείωσης του ΑΕΠ τόσο στο σύνολο της επικράτειας όσο και στις περιφέρειες φαίνεται εν τέλει πως θα ευνοηθεί από τα επόμενα προγράμματα σύγκλισης με βάση την μεθοδολογία με βάση το ΑΕΠ. Κάτι τέτοιο δεν ίσχυσε κατά την περίοδο της διαπραγμάτευσης για το ΠΔΠ 2014-20, στην οποία οι τιμές βάσης που χρησιμοποιήθηκαν για τον προσδιορισμό των κατανομών, ελήφθησαν στα προ κρίσης έτη. Η μείωση που υπέστη ως αποτέλεσμα του υπολογισμού των κατανομών αποκαταστάθηκε εν μέρει όπως σημειώθηκε πιο πάνω με την ενδιάμεση αναθεώρηση του ΠΔΠ. Τρίτον σε πολιτικό επίπεδο, το περιβάλλον της ανόδου και του λαϊκισμού αυταρχισμού και ακροδεξιάς διεθνώς και οι εξωτερικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ επιβάλλουν και πρέπει να ενισχυθεί η προσπάθεια συνοχής και η Ευρώπη να γίνει πιο συνεκτική.

Εντός ΕΕ η έξαρση του ευρωσκεπτικισμού και η έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η επικείμενη εκλογική αναμέτρηση για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2019 οδηγούν σε ένα ευνοϊκότερο πλαίσιο συζήτησης και διαπραγμάτευσης κυρίως για την πολιτική Συνοχής και δευτερευόντως την ΚΑΠ. Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμα και κράτη μέλη καθαροί συνεισφορείς τοποθετούνται υπέρ της διατήρησης του ΠΔΠ στα ίδια επίπεδα και πάντως όχι υπέρ της μείωσής του, ενώ λόγω των συνθηκών πλέον δεν συζητούνται προς το παρόν τοποθετήσεις των θεσμικών Οργάνων της Ένωσης για μείωση των πόρων Συνοχής τουναντίον υπάρχει χαλάρωση και των δημοσιονομικών στόχων, αντίθετα με ότι παρατηρούνταν σε παλαιότερες διαπραγματεύσεις.

Η προεργασία για τη μεταρρύθμιση της πολιτικής Συνοχής μετά το 2020 ξεκίνησε στην Ελλάδα με συνεργασία των συναρμόδιων υπηρεσιών των υπουργείων Οικονομίας και Εξωτερικών. Εν όψει της προετοιμασίας της πρότασης της Επιτροπής, η Ελληνική Κυβέρνηση συνόψισε τις βασικές προτεραιότητές της για την πολιτική Συνοχής τον Ιανουάριο του 2018.

Πρωταρχική προτεραιότητα όσον αφορά την Ελλάδα είναι ότι ο σχεδιασμός της πολιτικής Συνοχής πρέπει να διατηρήσει τον αρχικό σκοπό του στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), ιδίως την *αρχή της αλληλεγγύης* και της *οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής* (άρθρα 174-178).⁹ Προφανώς δεν μιλάμε για μια αγκύλωση γραφειοκρατικού τύπου στις νομικές νόρμες αλλά προσπάθεια να διασφαλιστεί η συνέχιση της χρηματοδότησης πρώτης γραμμής περιφερειακών έργων καθώς και στήριξη νησιωτικών και ορεινών περιοχών. Στην περίοδο πριν την έναρξη της διαπραγμάτευσης οι βασικές προτεραιότητες της ελληνικής πλευράς ήταν:

- Να αποφύγει η πολιτική της Συνοχής τον συγκερασμό με άλλους στόχους όπως η ασφάλεια, άμυνα, η προσφυγική και μεταναστευτική κρίση και η δημοσιονομική προσαρμογή ή οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, καθώς θα διαχυθεί και θα χαθεί αυτή η πολιτική.
- Να αποφευχθεί η στενή σύνδεση μεταξύ της πολιτικής Συνοχής και των ΕΔΕΤ με το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις εκτός από τις περιπτώσεις που οι συστάσεις είναι σαφείς, με χωρική διάσταση που σχετίζεται με την επίτευξη των στόχων της Συνοχής και αφορούν στις περιφερειακές και τοπικές αρχές.

- Να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα σε δείκτες που αποτυπώνουν τις Ανισότητες, όπως φτώχεια ανεργία απασχόληση.
- Να εισαχθεί δείκτης προσβασιμότητας σε υπηρεσίες και δείκτης για την έρευνα και τεχνολογία.
- Να συμπεριληφθεί και συντελεστής για την ορεινότητα και νησιωτικότητα (περιοχές άρθρου 174-ΣΛΕΕ).
- Να αφαιρεθεί από το κανονιστικό πλαίσιο της πολιτικής Συνοχής η σχέση μεταξύ των μακροοικονομικών προϋποθέσεων και της στήριξης που παρέχεται στις περιφέρειες. Η συμμόρφωση με δημοσιονομικούς στόχους θα πρέπει να επιτυγχάνεται μέσα από άλλα εργαλεία και όχι την πολιτική Συνοχής.
- Να εισαχθούν θετικά κίνητρα για την ενθάρρυνση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Η αρχή της αναλογικότητας είναι βασική για την πολιτική Συνοχής οπότε με αυτό τον τρόπο πρέπει να αφορά όλες τις περιφέρειες της ΕΕ, επομένως όλες οι περιφέρειες πρέπει να παραμείνουν επιλέξιμες για χρηματοδότηση. Η επιλογή αυτή αιτιολογείται από την ύπαρξη θυλάκων φτώχειας, ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού σε αναπτυσσόμενες περιφέρειες αλλά και στη διάχυση των οφελών της εφαρμογής της αρχής της εταιρικότητας για την περιφερειακή ανάπτυξη και την μάθηση διαδικασιών διαρθρωτικού μετασχηματισμού. Κατά καιρούς ελληνικές περιφέρειες όπως η Στερεά Ελλάδα, η Αττική και το Νότιο Αιγαίο έχουν βρεθεί στατιστικά εκτός της μεθοδολογίας για τις λιγότερο αναπτυσσόμενες περιφέρειες παρά τις πολύ έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες, καθώς και τις γεωγραφικές δυσκολίες που έχουν εκ των πραγμάτων πολλές περιοχές μέσα στις περιφέρειες της χώρας.

Έτσι, βασικό αίτημα για την Ελλάδα είναι η διατήρηση αν όχι αύξηση του προϋπολογισμού της πολιτικής Συνοχής. Για την Ελλάδα η **αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου** θα πρέπει να οδηγήσει σε επανεκκίνηση και ενίσχυση της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και οι ελλείποντες πόροι θα πρέπει να συμπληρωθούν ώστε να κερδηθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών.

Επίσης, η Συνοχή και η ΚΑΠ πρέπει να παραμείνουν οι βασικές πολιτικές για την ανάπτυξη των περιφερειών και διαχείρισης των φυσικών πόρων. Εργαλεία όπως η Διευκόλυνση Συνδέοντας την Ευρώπη (CEF) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (EFSI) θα πρέπει να λειτουργούν συμπληρωματικά. Στην περίοδο 2014-20 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εφάρμοσε πολιτική ενίσχυσης του CEF με μεταφορά πόρων από το ΤΣ και του EFSI με μεταφορά από άλλα κεφάλαια του ΠΔΠ.

Επιπλέον, το πώς θα κατανεμηθούν οι πόροι πρέπει να βασιστεί όχι μόνο στο περιφερειακό ΑΕΠ αλλά και σε δείκτες που καταδεικνύουν αυτές τις περιφερειακές ανισότητες και την χωρική και τοπική διάσταση τους.

- Να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα σε δείκτες που αποτυπώνουν όπως είπαμε τις Ανισότητες δηλαδή το επίπεδο φτώχειας, υλικής στέρησης, ανεργίας και απασχόλησης
- Να εισαχθεί δείκτης προσβασιμότητας σε υπηρεσίες και δείκτης για την έρευνα και τεχνολογία.
- Να συμπεριληφθεί και συντελεστής για την ορεινότητα και νησιωτικότητα (περιοχές άρθρου 174-ΣΛΕΕ).

Πάνω από όλα η εμπιστοσύνη και επένδυση στο Ανθρώπινο Δυναμικό και παράγοντα είναι καταλυτικής σημασίας για την αντιμετώπιση των προβλημάτων ανεργίας, φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Ειδικότερα οι πολιτικές απασχόλησης και ένταξης πρέπει να ενισχυθούν. Η Πρωτοβουλία Απασχόλησης Νέων – Εγγύηση για την Νεολαία πρέπει να διατηρηθεί αν όχι ενισχυθεί.

Μια άλλη ελληνική πρόταση είναι η ενίσχυση της εδαφικής διάστασης με την ενίσχυση απλοποίηση των εδαφικών μέσων ΟΧΕ/ ΤΑΠΤοΚ.

Επιπλέον, σωστά η ελληνική κυβέρνηση υποστηρίζει την εφαρμογή της αστικής ατζέντας για την ΕΕ, η οποία πρέπει να ενσωματωθεί στην πολιτική Συνοχής. Οι Αστικές Καινοτόμες Δράσεις και το URBACT θα πρέπει να εντείνουν την προσπάθεια για αναζήτηση καινοτόμων ιδεών στο σχεδιασμό, την υλοποίηση της αστικής ανάπτυξης και την κινητοποίηση κοινωνικοοικονομικών εταίρων.

Τα προγράμματα εδαφικής συνεργασίας θεωρούνται επίσης θεμελιώδη εργαλεία στην οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή και η διαχείριση τους πρέπει να γίνεται από τα κράτη μέλη. Αναγνωρίζεται η ανάγκη σχεδιασμού νέων προγραμμάτων συνεργασίας με Ιδιαίτερη Έμφαση πρέπει να δοθεί στα εξωτερικά νοτιοανατολικά σύνορα της Ένωσης.

Επίσης, η στάση της ελληνικής κυβέρνησης είναι να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή και βάση σε μακροπρόθεσμες στρατηγικές για τις περιφέρειες και να ενισχυθεί η συμβατότητά τους με το ΣΕΣ και τα ΕΠ. Όσον αφορά στη θεματική συγκέντρωση, θα πρέπει να προβλέπεται ένα όριο, μια place based (βασισμένη στην περιοχή) και bottom up (από τα κάτω) προσέγγιση η οποία να επιτρέπει ευελιξία στον καθορισμό των στόχων που συνδέονται με τη στρατηγική. Σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να υπάρχει ευελιξία όσον αφορά τις κανονιστικές προβλέψεις θεματικής συγκέντρωσης.

Η Ελλάδα αποτιμά θετικά τη θεματική συγκέντρωση της περιόδου 2014-20. Προκρίνει την αναπροσαρμογή των θεματικών στόχων μαζί με μια προσέγγιση "βασισμένη στην περιοχή". Ως εκ τούτου, θα πρέπει να παρέχεται ένας ευρύς κατάλογος θεματικών στόχων και κάθε περιφέρεια πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επιλέγει τη δική της θεματική συγκέντρωση.

Ενδεικτικά, η θεματική εστίαση θα μπορούσε να είναι:

- η καινοτόμος επιχειρηματικότητα,
- η μείωση της ανεργίας και των Ανισοτήτων, η κοινωνική ένταξη,

- η κυκλική οικονομία,
- η ολοκλήρωση των βασικών υποδομών (περιβάλλον, εκπαίδευση, υγεία, μεταφορές, ενέργεια και ΤΠΕ) και στους τομείς του τουρισμού-πολιτισμού.

Η Ελλάδα δεν είναι αρνητική ως προς το πλαίσιο επίδοσης αλλά τονίζει το επιπλέον διοικητικό βάρος που συνεπάγεται και το γεγονός ότι αποτέλεσε κανονιστική απαίτηση μαζί με τις εκ των προτέρων αιρεσιμότητες. Το πλαίσιο επίδοσης θα πρέπει να λειτουργεί ως κίνητρο για την επιβράβευση καλών επιδόσεων των ΕΠ και όχι ως μηχανισμός στέρησης πόρων για μη επίτευξη στόχων.

Η Χώρα βέβαια αναγνωρίζει πόσο σημαντικός είναι ο βαθμός της απορρόφησης αλλά αν σταθούμε μόνο εκεί μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της ποιότητας των επιλεγόμενων πράξεων. Προτάσσει τη μεγαλύτερη ευελιξία ως προς τον κανόνα αυτόματης αποδέσμευσης ν+3.

Για τις ελληνικές αρχές, η επιμερισμένη διαχείριση, η εταιρικότητα και η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση αποτελούν βασικά στοιχεία της πολιτικής Συνοχής και πρέπει να παραμείνουν έτσι στο μέλλον.

Εντούτοις παρατηρείται τάση ενίσχυσης του ρόλου της Επιτροπής μέσω των εργαλείων κεντρικής διαχείρισης όπως το CEF, το EFSI και η διεύρυνση της χρήσης πόρων της Τεχνικής Βοήθειας. Στα μεγάλα ζητήματα όπως Προσφυγικό και Μεταφορές απαιτείται συνολικός κεντρικός σχεδιασμός από τις Βρυξέλλες όμως ο βαθμός διαχείρισης μπορεί να μείνει στα κράτη μέλη. Σύμφωνα με αυτό το σκεπτικό η διαχείριση πιο κοντά στο χώρο υλοποίησης συμβάλει στην αποδοτικότερη χρήση των κονδυλίων.

Οι εκ των προτέρων προϋποθέσεις δημιούργησαν πρόσθετη πολυπλοκότητα και διοικητική επιβάρυνση για τα κράτη μέλη και τους δικαιούχους. Για μια αποδοτικότερη πολιτική συνοχής μετά το 2020 πρέπει να αρθούν τα εμπόδια ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη απλούστευση διαδικασιών και πλαστικότητα στους κανονισμούς και τις διαδικασίες επιμερισμένης διαχείρισης και καλύτερου συντονισμού και συνεργειών μεταξύ των ταμείων όπως και καλύτερου συντονισμού και συνεργειών μεταξύ των κανόνων κρατικών ενισχύσεων, χρηματοοικονομικών εργαλείων και δημοσίων συμβάσεων.

Ένα άλλο σημαντικό θέμα που απασχολεί την Ελλάδα είναι το θέμα των «κρυφών ποινών» για ασθενέστερα κράτη μέλη και περιφέρειες που μπορεί να υποκρύπτει η διαφοροποίηση των διαδικασιών διαχείρισης ανά κράτος μέλος.

Ως προς τα χρηματοδοτικά εργαλεία σημειώνεται ότι οι συνέργειες EFSI-ΕΔΕΤ μεγιστοποιούν τις δυνατότητες χρηματοδότησης. Η κινητοποίηση του EFSI στις χώρες με υστέρηση, όπως οι χώρες του Ταμείου Συνοχής:

- ✓ Τα έργα ΣΔΙΤ, σύμπραξη Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα, μέσω μηχανισμού EFSI είναι να μην προσμετρούνται ως επιβάρυνση το δημοσιονομικό έλλειμμα της χώρας.
- ✓ Περαιτέρω απλοποίηση των κανονισμών των ΧΕ μπορεί να συμβάλει στη μεγαλύτερη μόχλευση πόρων.
- ✓ Η χρήση χρηματοδοτικών εργαλείων δεν λειτουργεί το ίδιο καλά σε όλες τις περιφέρειες. Η ανάλυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος μέσω της ex

ante αξιολόγησης μπορεί να καταδείξει αν ο ενδεδειγμένος τρόπος αναπτυξιακής χρηματοδότησης στην περιφέρεια είναι ΧΕ, επιχορηγήσεις ή συνδυασμός των δύο. (Έγγραφο 52018DC0321, Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2022)

3.3 Το πλάνο της Χώρας για την πολιτική Συνοχής μετά το 2020.

Το πλάνο μπορεί να συνοψιστεί σε προτάσεις για την στρατηγική που αφορούν σε μακροπρόθεσμους στόχους της Χώρας ως προς την οργάνωση του όλου περιβάλλοντος που συνδέεται με τον κύκλο πολιτικής της Συνοχής, ώστε να κατοχυρώνεται καλύτερα η θέση της Ελλάδας σε αυτόν και σε προτάσεις τακτικής αφορούν σε βραχυπρόθεσμες κινήσεις στις οποίες μπορεί να προβεί η χώρα για να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από τη διαπραγμάτευση.

Όσον αφορά στη *στρατηγική*:

Η πολιτική της Συνοχής είναι μια συνεχής προσπάθεια συνδιαμόρφωσης και ως προς το πλαίσιο και τους στόχους της και θέλει επισταμένα να αντιμετωπίζεται ως διαρκής άσκηση και να μην εξαντλείται σε ενέργειες μόνο στο πλαίσιο της διαπραγμάτευσης. Οπότε οι κυβερνώντες στην χώρα πρέπει: πρώτον, να μεριμνούν σε μόνιμη βάση για τα νέα προβλήματα που προκύπτουν από τον τομέα της κοινωνίας οικονομίας ως και γεωγραφικών ανισοτήτων, να αξιολογούν παρεμβάσεις και να εξετάζουν καλύτερους τρόπους αντιμετώπισης της υπάρχουσας αναπτυξιακής υστέρησης. Δεύτερον πρέπει να αναζητούν πολιτικές λύσεις, στρατηγικές, μέσα και τρόπους δράσης για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων. Τέλος, χρειάζεται μια διαρκής συνεργασία και συμπόρευση με αντίστοιχες πολιτικές ευρωπαϊκές δυνάμεις που επιδιώκουν και αυτές υπέρ της διατήρησης, ενίσχυσης και διαρκούς μεταρρύθμισης της πολιτικής Συνοχής.

Σε ένα **πρώτο** επίπεδο είναι ο εντοπισμός των θεμάτων και προβλημάτων των Ανισοτήτων μέσα στις περιφέρειες, τις προϋποθέσεις για επενδύσεις και ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας να γίνεται από κάτω προς τα επάνω αξιοποιώντας την τοπική γνώση. Οι περιοχές της χώρας μέσα από τη διαδικασία οργανωσιακής μάθησης και τη διαμόρφωση εταιρικών σχέσεων, την οποία προάγει πολιτικής Συνοχής, θα πρέπει να βρίσκονται σε θέση αναγνωρίζουν και ιεραρχούν τα τοπικά προβλήματα. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, είναι η προσπάθεια και πρωτοβουλία για να επιλυθούν αυτά τα προβλήματα πράγμα που σημαίνει πρέπει να υπάρχουν προτάσεις για τους τρόπους επίλυσής τους με μακροπρόθεσμες προτάσεις σχεδιασμού και την εμπλοκή της επιστημονικής κοινότητας. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ικανότητα για την παραγωγή αναλύσεων και στρατηγικών μελετών βασισμένων στην περιοχή (place based) με σκοπό το βιώσιμο οικονομικό μετασχηματισμό και την εξειδίκευση σε τομείς υψηλότερα στην αλυσίδα αξίας. Τέτοιου είδους στρατηγικά κείμενα περιλαμβάνουν τεκμηριωμένη πολιτική, οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και νομική ανάλυση βάσει δεικτών. Σε ένα τρίτο επίπεδο, αυτό της πολιτικής (δηλαδή του πολιτικού συστήματος) ανήκει η αναζήτηση και δημιουργία συμμαχιών και υποστηρικτικών συνασπισμών για τις πολιτικές τοπικής και περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης και τις πολιτικές Συνοχής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η μεγάλη ευκαιρία με την έξοδο από την κρίση είναι η κατάλληλη στιγμή ώστε το πολιτικό Σύστημα της Χώρας μέχρι και οι τοπικοί φορείς να καταλάβουν πως τα θέματα για ανάπτυξη από τοπική μέχρι περιφερειακή δεν μπορούν να ασκούνται συνέχεια από τον κεντρικό σχεδιασμό των Βρυξελλών ούτε μόνο στις σχετικές χρηματοδοτήσεις πόρων από την ΕΕ. Η πολιτική Συνοχής είναι ένα αναντικατάστατο εργαλείο ενίσχυσης της συνεκτικότητας και της ανάπτυξης των περιφερειών της ΕΕ αλλά

για να δημιουργήσει τοπική προστιθέμενη αξία πρέπει να λειτουργεί προσθετικά σε τοπικές πρωτοβουλίες και ενεργητικές προσπάθειες προσέλκυσης εξωγενών επενδύσεων.

Δεύτερον, συμφέρει την Ελλάδα να μετατοπίσει το κέντρο βάρους όσον αφορά την Πολιτική Συνοχή σε υποκατηγορίες που διαθέτει ευνοϊκότερους όρους και θέσεις είτε για να ισχυροποιηθεί είτε να δοθούν οι ελάχιστες εγγυήσεις στα πάγια ελληνικά ζητήματα από τα πεδία επιρροής/λήψης αποφάσεων. Έτσι σε περιόδους που η Επιτροπή δεν ορίζει ως προτεραιότητα την Πολιτική πρέπει να υπάρχουν συνεργασίες από μέρους μας με άλλους εταίρους και να ενταθούν προσπάθειες για πιο έντονη δραστηριοποίηση σε επίσημα ή ανεπίσημα φόρουμ.. Σημαντικό επίσης να δοθεί προτεραιότητα στην σωστή στελέχωση από ανώτερα στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης ίσως και μια μορφής Ανεξάρτητη Αρχή για την διαχείριση των Πόρων ανάπτυξης και των ΕΣΠΑ και μάλιστα γιατί όχι διακομματική επιτροπή ελέγχου, ιδιαίτερα τώρα που θα εισέλθουν πόροι από το Ταμείο. Ειδικότερα δε από την εξειδικευμένη Γενική Γραμματεία Δημόσιων Επενδύσεων ΕΣΠΑ και ειδικότερα την Εθνική Αρχή Συντονισμού του ΕΣΠΑ) σε διαδικασίες επιτροπολογίας, επιτροπές που ελέγχουν την υλοποίηση των νομοθετικών πρωτοβουλιών της Επιτροπής όσον αφορά την πολιτική Συνοχής (π.χ. COESIF).

Τρίτον, στα αμιγώς διακυβερνητικά όργανα της ΕΕ, η θέση των μικρότερων κρατών μελών δεν είναι ισχυρή παρά μόνο ως μέρος ευρύτερων συνασπισμών. Η εναπόθεση υπερβολικών προσδοκιών ότι μια «πολιτική συμφωνία» σε επίπεδο αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων μπορεί να οδηγήσει σε διαπραγματευτικά αποτελέσματα κοντά στις ελληνικές θέσεις ή ευνοϊκότερες κατανομές δεν επιβεβαιώνεται από την πρόσφατη εμπειρία. Ο παρεμβατικός ρόλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη διαπραγμάτευση για το ΠΔΠ 2014-20 οδήγησε σε υποχρηματοδότηση της ΕΕ εν μέσω ύφεσης και λιτότητας και μείωση των πόρων του χρηματοδοτικού φακέλου για την Ελλάδα.

Ως **4^ο σημείο**, πρέπει να αναγνωρίζεται ο ισχυρός θεσμικός ρόλος του Συμβουλίου Ευρώπης όσον αφορά την νομοθεσία που καθορίζει την Συνοχή. Έμφαση πρέπει να αποδίδεται και στις εργασίες στο επίπεδο της Επιτροπής Μονίμων Αντιπροσώπων (COREPER) και των ομάδων εθνικών αξιωματούχων και εμπειρογνομόνων που την συνεπικουρούν. Είναι σημαντικό να παρακολουθείται συστηματικά η ατζέντα του εκάστοτε τρίο της προεδρίας του Συμβουλίου και να αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες στο επίπεδο χαρτογράφησης, ομαδοποίησης των θέσεων των κρατών μελών και συμμετοχής στη διαμόρφωση συμμαχιών. Επιπλέον σημαντικό ρόλο παίζει και η σύνθεση του Συμβουλίου με την οποία πραγματοποιείται η διαπραγμάτευση για την πολιτική Συνοχής, καθώς σε ορισμένες συνθέσεις μπορεί να υπάρχει τομεακή προκατάληψη ή έλλειψη πληροφόρησης. Για παράδειγμα στο ΣΓΥ που έχει την ευθύνη της διαπραγμάτευσης για το ΠΔΠ, εκ των πραγμάτων η διαπραγμάτευση κυριαρχείται από τα εθνικά υπουργεία εξωτερικών/ευρωπαϊκών υποθέσεων. Για παράδειγμα στο ECOFIN η θέση της Ελλάδας δεν είναι ισχυρή. Το Συμβούλιο αγροτικών υποθέσεων ασκεί επιρροή υπέρ της ΚΑΠ. Η αντίστοιχη επιρροή των αποφάσεων του Συμβουλίου υπουργών περιφερειακής πολιτικής είναι πολύ μικρότερη, καθώς πρόκειται για άτυπη σύνθεση του Συμβουλίου. Μια λύση θα ήταν να επανέρθει μια παλαιότερη θέση της χώρας μας ώστε η σύνθεση αυτού του Συμβουλίου να μετατραπεί σε επίσημη. Παράλληλα, θα πρέπει να εξεταστεί, το βάρος της συμμετοχής στις διαπραγματεύσεις για την πολιτική Συνοχής να αναληφθεί από τη Γενική Γραμματεία Δημόσιων Επενδύσεων-ΕΣΠΑ και ειδικότερα την Εθνική Αρχή Συντονισμού του ΕΣΠΑ που διαθέτει τη διοικητική και τεχνική επάρκεια να διεκπεραιώσει τη διαπραγμάτευση.

Πέμπτον, κύριο μέλημα της χώρας πρέπει να είναι η μεγαλύτερη σύγκλιση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ώστε αυτό να παρεμβαίνει καίρια για την προώθηση θεμάτων για την πολιτική Συνοχής. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ιδίως μετά την αναθεώρηση της Λισσαβόνας, αποτελεί ισχυρό θεσμικό συνομιλητή της Επιτροπής και του Συμβουλίου και συνδιαμορφωτή των τελικών νομοθετικών προτάσεων για τη Συνοχή. Αποτελεί δε βασικό υποστηρικτή του Ευρωπαϊκού προϋπολογισμού και της πολιτικής Συνοχής ως κύριας επενδυτικής πολιτικής της ΕΕ. Κατά την πρόσφατη έκρηξη της Οικονομικής Κρίσης το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έδωσε έμφαση στα ψηφίσματά του στην σημασία της Πολιτικής της Συνοχής της Ευρώπης σχετικά με προώθηση θεμάτων για την ανεργία και συνθήκες δημιουργίας βιώσιμης απασχόλησης. Για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων το ΕΚ εισηγήθηκε την Πρωτοβουλία Απασχόλησης Νέων (ΠΑΝ) ως βασικό χρηματοδοτικό βραχίονα για την «Εγγύηση για τη Νεολαία». Μάλιστα για την περίοδο 2017-2021 το ΕΚ εισηγείται την επέκταση του μέτρου με μια νέα πρωτοβουλία με τη θέσπιση «Εγγύησης για το Παιδί». Η συνεργασία με το ΕΚ μπορεί να καλλιεργηθεί μέσω των διατάξεων της ΣΛΕΕ για συνεργασία με τα εθνικά κοινοβούλια. Οι Έλληνες Ευρωβουλευτές πρέπει να ενεργοποιηθούν περισσότερο για θέματα Συνοχής καθώς και με σχετικά θέματα του αυτού προϋπολογισμού από τις ευρωπαϊκές κοινοβουλευτικές επιτροπές. (BUDG, REGI, EMPL).

Έκτον, είναι πολύ σημαντικό να διευκολυνθεί η συμμετοχή των ελληνικών περιφερειών και δήμων, της κοινωνίας πολιτών και του επιχειρηματικού κόσμου της χώρας σε ευρωπαϊκά δίκτυα πολιτικής. Οι προσπάθειες δημιουργίας ενός υποστηρικτικού συνασπισμού (advocacy coalition) για την πολιτική Συνοχής διευκολύνονται από ευρωπαϊκά όργανα που εκφράζουν τις περιφερειακές και τοπικές αρχές της ΕΕ, όπως η Επιτροπή των Περιφερειών. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην τρέχουσα διαπραγμάτευση το κίνημα βάσης «Συμμαχία για τη Συνοχή» (Cohesion Alliance) συνενώνει τοπικούς και περιφερειακούς δρώντες, θεσμούς και φορείς της κοινωνίας των πολιτών και εκπροσώπους επιστημονικών κλάδων από όλα τα κράτη μέλη πάνω στη διεκδίκηση της διατήρησης μιας ισχυρής, ευρωπαϊκής πολιτικής Συνοχής για όλες τις ευρωπαϊκές περιφέρειες. Η στήριξη για την πολιτική Συνοχής είναι ισχυρή σε περιφερειακό επίπεδο, ακόμα και σε κράτη μέλη που αποτελούν καθαρούς συνεισφορείς του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού, όπως η Γερμανία. Ισχυρή στήριξη παρέχεται επίσης και από τις προοδευτικές, μετριοπαθείς και φιλελεύθερες πολιτικές ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Επιτροπής των Περιφερειών. Στο πεδίο της τακτικής στις διαπραγματεύσεις οι κινήσεις της Ελλάδας προσδιορίζονται από τη θέση της χώρας ως καθαρού ωφελούμενου του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού.

Έτσι, η Ελλάδα πρέπει να επικεντρωθεί στη διεκδίκηση ενός μεγαλύτερου χρηματοδοτικού φακέλου για τη Συνοχή σε σχέση με την πρόταση της Επιτροπής, σε σύμπνοια με το ΕΚ και τα ευνοϊκά ως προς αυτό το στόχο κράτη μέλη. Είναι επίσης προφανές ότι η Ελλάδα ανήκει στην ομάδα χωρών που επιθυμούν την κατοχύρωση της πολιτικής Συνοχής ως υποκεφάλαιο αντί υποοροφής (subheading αντί subceiling) του προϋπολογισμού γεγονός που επιτρέπει την καλύτερη διασφάλιση των πόρων της Συνοχής από μελλοντικές έκτακτες μεταφορές σε άλλα εργαλεία.

Επιπλέον, βασική εστίαση των κινήσεων στη διαπραγμάτευση πρέπει να είναι ο προσδιορισμός του επιπέδου κατανομών από την πολιτική Συνοχής με βάση τους πραγματικούς οικονομικούς και κοινωνικούς όρους που επικρατούν στις ελληνικές περιφέρειες. Η διατήρηση του ίδιου επιπέδου κατανομών σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο πρέπει να είναι για την Ελλάδα η καλύτερη εναλλακτική από μια μη ικανοποιητική προσφερόμενη συμφωνία. (Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022- Άρθρο 312 ΣΛΕΕ)

Παράλληλα, η Ελλάδα θα πρέπει να εστιάσει σε κινήσεις που μεγιστοποιούν τις τιμές βάσης για τις κατανομές αντλώντας πιο επίκαιρα στοιχεία. Για παράδειγμα σχετικά με την καθαρή μετανάστευση ή αντιπροτείνοντας ένα δείκτη που να αφορά στις μεταναστευτικές ροές. Επιπλέον, σε σχέση με τους δείκτες για το κλίμα και την επιβάρυνση από τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο δείκτης δεν ευνοεί την Ελλάδα καθώς έχει υπερκαλυφθεί λόγω της οικονομικής κρίσης. Ακόμη δεδομένου και της έντονης Κλιματικής Αλλαγής η χώρα πρέπει να προτείνει για μεγαλύτερη προσοχή σε θέματα και δείκτες που αποτυπώνουν τις εντονότερες κλιματικές προκλήσεις στις ελληνικές περιφέρειες (π.χ. διάβρωση των ακτών, ερημοποίηση, τρωτότητα σε φυσικές καταστροφές κ.ά.).

Τέλος, προς το συμφέρον της χώρας είναι η Ελλάδα να προσπαθήσει να λάβει πιο ενεργό ρόλο στον εκκολαπτόμενο συνασπισμό κρατών μελών υπέρ ενός υψηλότερου carrying από το 108% που πρότεινε η Επιτροπή στο 110% που προτείνει το Κοινοβούλιο. Αυτόνοτο είναι πως η Ελλάδα θα επωφεληθεί περισσότερο σύμφωνα και με τους δείκτες κατανομής και μεθόδων όπως αναφέρθηκαν παραπάνω. Ως προς τα ποσοστά συγχρηματοδότησης υποστηρικτική προς τις ελληνικές θέσεις είναι η θέση του ΕΚ για αύξηση της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης στις Λιγότερο Αναπτυγμένες Περιφέρειες στο 85%.

Ως προς τη μείωση και μεταφορά πόρων του ΤΣ στο CEF η Ελλάδα πρέπει να είναι οργανικό μέρος των χωρών της Συνοχής που αντιτίθενται στη σχετική πρόταση της Επιτροπής. «Είναι σημαντικό να αξιοποιηθεί η γνώμη της Επιτροπής Περιφερειακής Ανάπτυξης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 10.10.2018 και η χρηματοδοτική αντιπρόταση του ΕΚ που μετριάζει ως ένα βαθμό τη συρρίκνωση του ΤΣ.» (σημεία 4, 5 και 6). (European Parliament, 2022)

Επιπλέον, κατόπιν αιτήματος και έκκλησης του Κοινοβουλίου η χώρα μας πρέπει να πατήσει εκεί για να αξιοποιήσει ως προς για την μεταφορά μεγάλου μέρους των πόρων από το Reform Delivery Tool του Reform Support Programme για να αυξηθεί η χρηματοδοτική κατανομή για την πολιτική Συνοχής καθώς και να χρησιμοποιηθεί ένα μέρος του ποσού για την αύξηση του προϋπολογισμού του ΕΚ+(σημείο 11 Γνώμη Επιτροπής Περιφερειακής Ανάπτυξης). (European Parliament, 2022)

Παράλληλα πρέπει να τύχει προσοχής η απαίτηση του ΕΚ για ειδική κατανομή από το ΠΔΠ σχετικά με το βιώσιμο τουρισμό . Επιπλέον συναφείς ως προς τις εθνικές προτεραιότητες της Ελλάδας είναι η πρόταση του ΕΚ για ενίσχυση κατά 10% του ΕΤΘΑ σε συνάρτηση με την νέα αποστολή του σχετικά με τη γαλάζια οικονομία. (European Parliament, 2022)

Ακόμα, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η Ελλάδα θα πρέπει να τοποθετηθεί υπέρ ειδικών κατανομών για απομονωμένες νησιωτικές και ορεινές περιοχές (όπως αναφέρονται στο άρθρο 174-ΣΛΕΕ) ώστε να καλυφθεί συνολικά ο νησιωτικός και ορεινός χώρος της χώρας, αξιοποιώντας και το προηγούμενο των ειδικών κατανομών της ΚΑΠ προς τα νησιά του Αιγαίου.

Σε περίπτωση αρνητικής εξέλιξης σε αυτές τις προσπάθειες στην διαπραγμάτευση πρέπει η χώρα να προσφύγει στα αρμόδια όργανα ώστε έστω να εξασφαλίσει μια τακτική παροχών ή πρόβλεψης εξαιρέσεων από το νομικό πλαίσιο και τους Κανονισμούς που θα αποφασισθούν.

Είναι τέλος κρίσιμο να αναφερθεί, ότι η κομβική σύνδεση της πολιτικής Συνοχής με το ευρωπαϊκό εξάμηνο αποτελεί συνέχιση της εισαγωγής από το προηγούμενο ΠΔΠ μακροοικονομικών όρων στην πολιτική Συνοχής. Θα πρέπει να καταγραφούν οι θέσεις των άλλων κρατών μελών ως προς αυτό. Οι θέσεις του ΕΚ κινούνται υπέρ της σύνδεσης της Συνοχής με το ευρωπαϊκό εξάμηνο. Ως προς την εισαγωγή αιρεσιμοτήτων για το κράτος δικαίου, τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά όργανα υποστηρίζουν πλήρως τις προτάσεις της Επιτροπής. Η πρόταση της Επιτροπής συναντά την αντίδραση του μπλοκ των 4 χωρών του Visegrad αλλά εκ των πραγμάτων ενισχύεται και από την ανάγκη προστασίας του ευρωπαϊκού κεκτημένου ως προς το κράτος δικαίου, την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων από το κύμα λαϊκισμού και αυταρχισμού στα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ «ΕΥΡΩΠΗ 2020»

Μια νέα δοκιμασία ξεκινά πλέον για την Πολιτική Συνοχής και αυτή είναι ο σχεδιασμός για την Στρατηγική της **«Ευρώπη 2020»**, η *Ευρώπη 2020 είναι το τρέχον θεματολόγιο μεταρρυθμίσεων της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Βασισμένη σε ένα μακροπρόθεσμο όραμα, αυτή η γενική στρατηγική προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και συμφωνήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2010*. Πρόκειται να αποτελέσει την κυρίαρχη πολιτική γραμμή στην νέα εποχή, **υπήρχε μπολιασμένη από την Στρατηγική της Λισαβόνας** τώρα αναπτύσσεται με σκοπό την ετοιμασία της οικονομία της Ε.Ε. για ανάκαμψη μέσα στην επόμενη δεκαετία με βασικό στόχο τη βελτίωση της συνολικής ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας μέσω της αντιμετώπισης των διαρθρωτικών αδυναμιών της ευρωπαϊκής οικονομίας καθώς και να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή μέσα στην Ευρωπαϊκή Αγορά.

Η Ευρώπη ιδιαίτερα μετά την συνθήκη του Μάαστριχ ήρθε αντιμέτωπη με την παγκοσμιοποίηση και όφειλε να επαναπροσδιορίσει τους όρους ανάπτυξής της καθώς βρέθηκε αντιμέτωπη με τη μετεγκατάσταση παραγωγικών της δραστηριοτήτων σε χώρες με χαμηλότερο εργατικό κόστος, τη μετατόπιση της ευρωπαϊκής οικονομίας προς τον τομέα των υπηρεσιών παρά της παραγωγής, την κρίση πολλών βιομηχανικών κλάδων και την απώλεια θέσεων εργασίας, ιδίως στον μεταποιητικό τομέα.

Η *πολιτική συνοχής* αυτό ακριβώς προσφέρει παρέχοντας τους απαραίτητους πόρους και το κατάλληλο επενδυτικό πλαίσιο για την υλοποίηση των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και μάλιστα καλείται να της προσδώσει «γεωγραφικό πρόσημο» με τη διαφοροποίηση θεματικής συγκέντρωσης ανά κατηγορία περιφερειών.

Η ίδια η Ευρωπαϊκή Στρατηγική μέσω των θεσμών της για το 2020 διακρίνει τον ρόλο της Πολιτικής Συνοχής ως θεμελίου της και ως βασικού χρηματοδοτικού μέσου για την επίτευξη μιας ολιστικής ανάπτυξης στα κράτη μέλη και στις Περιφέρειες, καθόσον με τα 3 Ταμεία της, ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και Ταμείο Συνοχής και περίπου 230 δις ευρώ χρηματοδοτήσεις όπως και τους 11 θεματικούς στόχους της, στοχεύει ήδη σε επενδύσεις σε σημαντικούς τομείς του ατζέντας της Ευρώπης 2020 με σκοπό τη βελτίωση των οικονομικών δεδομένων, ανταγωνιστικότητας και ιδιαίτερα την ανάπτυξη πιο πράσινης οικονομίας.

Αυτή η Ευρωπαϊκή Στρατηγική εγκαινιάστηκε τον Μάρτιο 2010 αφού ήδη είχε ξεσπάσει η χρηματοπιστωτική κρίση (2008) που άφησε πολλούς ανθρώπους άνεργους, έφερε πολλά χρέη «φούσκες» κατάρρευσαν καθώς και ιστορικοί πιστωτικοί Οίκοι και δοκίμασε την κοινωνική συνοχή, αποτελώντας συνέχεια της ατζέντας της **«Λισσαβόνα 2000-2010»** βεβαία η οποία δεν είχε μεγάλες επιτυχίες μάλιστα περισσότερη ανεπάρκεια διαπιστώθηκε. Ο λόγος ήταν για να αναπτυχτεί ως μια νέα αναπτυξιακή στρατηγική, μετά την υιοθέτηση του Ευρώ, αποσκοπώντας να μετατρέψει την Ε.Ε. σε μια μεγάλη διεθνή δύναμη και παγκόσμιο παίχτη και την ευρωπαϊκή οικονομία στην πιο ανταγωνιστική παγκοσμίως, με βασικούς πυλώνες τη γνώση και την καινοτομία. Αποτέλεσμα αυτής της Στρατηγικής της Λισσαβόνας **ήταν η αποτυχία**, όχι μόνο διότι αργοπώρησε η εφαρμογή της- θεσπίστηκε 8 χρόνια μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχ- και επιπλέον δεν κατάφερε να αντιμετωπίσει τις ιδιαιτερότητες της ευρωζώνης, αλλά διότι κυρίως είχε αντικρουόμενο σχεδιασμό στον πυρήνα της στρατηγικής της μεταξύ του ασύνδετου διακυβερνητικού τρόπου εφαρμογής της μέσω της *«μεθόδου του ανοιχτού συντονισμού»* και των

προωθούμενων πολιτικών της οι οποίες έπρεπε να είναι συστημικές και ιδιαίτερα συντονισμένες. (Γ. Καλογήρου, Ν. Κομνηνός, Θ. Πελαγίδης, 2011)

Η Ε2020 συνιστά στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για **«έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς περιορισμούς ανάπτυξη»** τα επόμενα 10 χρόνια όπου στην έξυπνη ατζέντα εντάσσονται θέματα όπως η καινοτομία, η ανταγωνιστικότητα και η Ψηφιοποίηση, ενώ στην Ατζέντα του Περιβάλλοντος εμπεριέχονται το κλίμα, η ενέργεια, η προστασία του περιβάλλοντος και η κινητικότητα. Ουσιαστικά αποτελεί το πλαίσιο αναφοράς για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» αξιώνει και επιδιώκει όλες οι κοινές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένης της Πολιτικής Συνοχής, να συμβάλουν αλληλένδετες και συνεπικουρούμενες η μία στην άλλη με τρόπο συμπληρωματικό και αμοιβαία υποστηρικτικό, ώστε εξασφαλίζοντας τις επιθυμητές συνέργειες μεταξύ των στόχων της Πολιτικής Συνοχής με τους στόχους της ευρωπαϊκής διαρθρωτικής πολιτικής προκειμένου η Ευρώπη να αποφύγει να βαλτώσει, την παρακμή, να βγει από την κρίση και να αντιμετωπίσει τις παγκόσμιες προκλήσεις.

Για να επιτευχθούν αποτελέσματα θα απαιτηθεί ισχυρότερη οικονομική διακυβέρνηση, γι' αυτό και η Ευρώπη 2020 βασίζεται σε **δύο πυλώνες**: την Κατηγοριοποίηση των θεμάτων που συνδυάζει προτεραιότητες και στόχους και την υποβολή εκθέσεων ανά χώρα που θα βοηθήσει τα κράτη να αναπτύξουν τις στρατηγικές τους για την επάνοδο στην ανάπτυξη μέσω της σταθερότητας και σε υγιή δημοσιονομική κατάσταση.

4.1 Τα θεμέλια για τον Σχεδιασμό της «Ευρώπη 2020»

Η Στρατηγική αυτή βασίζεται στους εξής **3** αλληλένδετους και αλληλοβοηθούμενους **τομείς προτεραιότητας**:

- ✓ Την **έξυπνη ανάπτυξη** μέσω μιας οικονομίας βασισμένης στη γνώση την ψηφιοποίηση της Κοινωνίας την έρευνα και την κατάρτιση, ειδικά στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες
- ✓ Τη **διατηρήσιμη (βιώσιμη) ανάπτυξη** με την προώθηση μιας ανταγωνιστικής πράσινης οικονομίας με χαμηλούς ρύπους άνθρακα που θα αξιοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους που διαθέτει, θα αναπτύσσει νέες πράσινες τεχνολογίες και θα προστατεύει την ποιότητα του περιβάλλοντος
- ✓ Την **ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς**, κοινωνικούς ή άλλους η οποία θα προάγει μια οικονομία υψηλής απασχόλησης, θα βοηθά τα άτομα να προετοιμαστούν για να διαχειριστούν τις αλλαγές μέσω επενδύσεων σε δεξιότητες και σε επαγγελματική κατάρτιση, θα βελτιώνει την ευημερία των πολιτών και θα οδηγεί σε κοινωνική και εδαφική συνοχή.

Οι 3 στόχοι αυτοί, έχουν άμεση συνάρτηση με **5 αντιπροσωπευτικούς και μετρήσιμους στόχους** που τίθενται σε επίπεδο Ε.Ε. και τα κράτη μέλη θα κληθούν να μετασχηματίσουν σε εθνικούς στόχους και να υλοποιήσουν μέχρι το 2020 με γνώμονα τα ακόλουθα σημεία εκκίνησης:

- **Απασχόληση** (Το 75% τουλάχιστον του πληθυσμού ηλικίας από 20 έως 64 ετών θα πρέπει να εργάζεται – Για την Ελλάδα ο στόχος είναι το 70%)

- **Έρευνα και Ανάπτυξη** (Το 3% του ΑΕΠ της Ε.Ε. θα πρέπει να επενδύεται στην Έρευνα & Ανάπτυξη – Για την Ελλάδα ο στόχος είναι στο 1,2%)
- **Κλιματική αλλαγή και ενέργεια** [Οι στόχοι 20/20/20 που έχουν τεθεί για το κλίμα και την ενέργεια θα πρέπει να υλοποιηθούν, δηλ. να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990, το 20% της ενέργειας να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές (δηλ. τα κράτη-μέλη πρέπει να αυξήσουν το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κατά 20% στο ενεργειακό μείγμα της Ε.Ε.), να αυξηθεί η ενεργειακή απόδοση κατά 20% που αντιστοιχεί στη μείωση της πρωτογενούς ενεργειακής κατανάλωσης κατά 368 Mtoe – Και εδώ για την Ελλάδα υπάρχουν διαφορετικοί στόχοι, για τις εκπομπές αερίων τέθηκαν στο 4%, για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στο 20%, και για τη μείωση κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας στα 2,85 Mtoe το 2020]
- **Εκπαίδευση** (Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο θα πρέπει να είναι μικρότερο του 10%, ενώ τουλάχιστον το 40% των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών θα πρέπει να διαθέτει πτυχίο ανώτερης ή ανώτατης εκπαίδευσης – Για την Ελλάδα τέθηκε ως στόχος για την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου το 9,7% και για την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των νέων το 32%)
- **Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός** (Τα άτομα που βρίσκονται ή διατρέχουν να βρεθούν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού θα πρέπει να μειωθούν κατά τουλάχιστον 20 εκατομμύρια – Ο αντίστοιχος στόχος για την Ελλάδα τέθηκε στα 450.000 άτομα)

Καταλαβαίνουμε πως όλοι οι παραπάνω στόχοι του στρατηγικού πλαισίου Ευρώπη 2020 αντανακλούν τις τρεις προτεραιότητες που αναφέρθηκαν αλλά το πεδίο τους είναι ευρύτερο, απεικονίζουν την πρόοδο που πρέπει να επιτευχθεί εντός της Ε.Ε. μέχρι το 2020, μεταφράζονται σε εθνικούς στόχους προκειμένου κάθε κράτος μέλος να μπορεί να ελέγχει την πρόοδο του ως προς την υλοποίηση του οριζόμενου στόχου, είναι κοινοί στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν από όλες τις χώρες με συνδυασμό ευρωπαϊκών και εθνικών μέτρων και τέλος είναι στόχοι αλληλένδετοι και αλληλοεξαρτώμενοι. Οι στόχοι που αφορούν την ελάττωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και την αύξηση των ΑΠΕ έχουν μετατραπεί σε νομικά δεσμευτικούς εθνικούς στόχους, ενώ οι υπόλοιποι παραμένουν προαιρετικοί εθνικοί στόχοι. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Περιφερειακή Πολιτική, Περιοδικό: Panorama Info regio, 2010)

Τέλος η **υλοποίηση αυτής της Στρατηγικής** στο πλαίσιο αναφοράς του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου πραγματοποιείται μέσω συγκεκριμένων οδηγιών γραμμών τόσο από τα κράτη μέλη όσο και από την ΕΕ καθώς και κατευθυντήριων γραμμών για θέματα απασχόλησης. Κάθε κράτος-μέλος πρέπει να προσαρμόσει τη Στρατηγική στις δικές του ιδιαιτερότητες και να τη μετουσιώσει σε εθνικούς στόχους και πορείες. Υπάρχει δέσμευση κάθε Απρίλιο τα κράτη μέλη να ανακοινώνουν τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων σύμφωνα με τις οποίες παρουσιάζουν και καθορίζουν τι πέτυχαν αλλά και τις επόμενες δράσεις τους για την υλοποίηση αυτών των στόχων τόσο στο εθνικό τους επίπεδο αλλά σε σχέση πάντα με την Στρατηγική Ευρώπη 2020. (Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022, Eur-Lex : Ευρώπη 2020)

4.2 «Ευρώπη 2020», Πρώτα συνοπτικά αποτελέσματα

Από την πρώτη επισκόπηση και εποπτεία της Στρατηγικής Λισαβόνας την οποία δημοσίευσε η Επιτροπή το 2014, προκύπτει ότι η Ευρώπη παρουσίαζε αργή οικονομική βελτίωση, ότι όλοι οι στόχοι, παρότι ήδη τότε βρισκόμασταν στο μισό της προγραμματικής περιόδου έδειχναν μεγάλες αποκλίσεις και κυρίως καθυστερήσεις σε ενσωματώσεις στόχων ιδιαίτερα δε στόχοι που σχετίζονται με την απασχόληση, τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια και την E&A (ενώ οι στόχοι για την εκπαίδευση, την κλιματική αλλαγή-ενέργεια εμφάνιζαν μεγαλύτερη σύγκλιση) καθώς ήταν ολοφάνερο πως το χάσμα μεταξύ των χωρών της Ευρώπης, και μάλιστα των δυο κατηγοριών του όπως αναφέρονται Βορρά και Νότου, διευρυνόταν με ορατό τον κίνδυνο να αποτύχει η «Ευρώπη 2020».

Γενικότερα η συγκεκριμένη Στρατηγική έχει εγείρει πολλά ερωτηματικά και προβλήματα για το κατά πόσον οι στόχοι είναι εφικτοί και ιδιαίτερα για το εάν μπορεί να οδηγήσει την Ε.Ε. σε βιώσιμη ανάπτυξη και πραγματική σύγκλιση όπως αν τελικά χρήζει μιας επαναξιολόγησης και επαναπροσδιορισμού δεδομένου ότι υπάρχει σοβαρό ζήτημα ανισοκατανομής του πλούτου, δηλαδή των Ανισοτήτων κοινωνικής ενσωμάτωσης και περιβαλλοντικής αειφορίας μεταξύ τόσο των κρατών-μελών όσο και των περιφερειών.

Η Ευρώπη προκύπτει διαιρεμένη σε κράτη δύο ταχυτήτων, όπου οι χώρες του Βορρά (βλ. Σουηδία, Δανία, Φινλανδία, Γερμανία, Αυστρία) εμφανίζουν καλύτερες επιδόσεις στην επίτευξη των στόχων της Ευρώπης 2020 σε σχέση με τις χώρες της Νότιας και Ανατολικής Ευρώπης. Κράτη όπως η Ελλάδα, η Κροατία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Βουλγαρία απέχουν πολύ από την επίτευξη των στόχων της συγκεκριμένης στρατηγικής και μάλιστα με έντονη διακύμανση στο εσωτερικό τους βάσει του δείκτη επίτευξης της στρατηγικής Ευρώπη 2020 (προσμετρά την πρόοδο κάλυψης των τιθέμενων στόχων, από περιφέρειες NUTS 2 και από περιοχές ομαδοποιημένες ανά βαθμό αστικοποίησης). Σε γεωγραφικό επίπεδο επίσης προκύπτει ότι οι πόλεις προσεγγίζουν περισσότερο στην επίτευξη των στόχων από τις κωμοπόλεις ή τις αγροτικές περιοχές. (INE-Νοε 2015)

4.3 Συνοπτικά αποτελέσματα ως προς την Ελλάδα

Η Ελλάδα, βάσει στοιχείων του 2014, κατατάχθηκε στην 23η θέση μεταξύ των τότε 27 κρατών μελών, και παρόμοια εικόνα εμφάνιζε για το 2010 και 2011, δείγμα του ότι η χώρα μας παρουσιάζει υστερήσεις, αποκλίσεις και χαμηλές επιδόσεις αναφορικά με τη στρατηγική Ευρώπη 2020, κατάσταση που βεβαία δικαιολογείται σε μεγάλο βαθμό η είσοδο στα Μνημόνια που απέφερε παρατεταμένη ύφεση, σκληρή λιτότητα που προκάλεσαν με τη σειρά τους εισοδηματικές απώλειες, ανεργία, κοινωνική αναταραχή.

Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» συνδέθηκε στενά με τους όρους και τις δεσμεύσεις του ΣΣΑ(σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης) όπως διαμορφώθηκε τελευταία με τη θέσπιση σκληρών δημοσιονομικών μέτρων και μηχανισμών αυστηρής επιτήρησης και εποπτείας των οικονομιών των κρατών μελών (βλ. Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, Six Pack, Two Pack, Fiscal Compact), προκειμένου να την τήρηση των φιλόδοξων στόχων της, συσχετιζόμενη με τις υπόλοιπες πολιτικές μακροοικονομικού προγραμματισμού, αλλά η πράξη έχει δείξει ότι συχνά οικονομία και κοινωνία δυσκολεύονται στη συμπόρευση, αφού δεν μπαίνει η κοινωνία σε αυτόματο πιλότο ούτε και τα μεγέθη της με πατήματα κουμπιών.

Ο στόχος της απασχόλησης του 75% των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών κινείται μακριά από την πραγματικότητα καθώς τον Ιούνιο του 2014 καμία χώρα που εντάχθηκε σε μηχανισμό δημοσιονομικής προσαρμογής και μνημονίων δεν μπόρεσε να πραγματοποιήσει τους φιλόδοξους στόχους στον τομέα της απασχόλησης που έθετε η Ευρώπη 2020. Συγκεκριμένα προέκυψαν 18 τα ακόλουθα ποσοστά απασχόλησης: Ελλάδα 53,3%, Κύπρος 67,8%, Ιρλανδία 66,7%, Πορτογαλία 67,7%, τα οποία ειδικά για την Ελλάδα κρίνονται απογοητευτικά δείχνοντας ότι η δημοσιονομική κρίση μετατράπηκε σε κρίση απασχόλησης. (Ρομποτή Ε. Social Policy.gr, 2016). Παρατηρήθηκε υποεκμετάλλευση του ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο σε συνδυασμό με χρόνια πρόβλημα της υπογεννητικότητας και της γήρανσης του πληθυσμού στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο, οδήγησε σε συρρίκνωση του εργαζόμενου πληθυσμού στην Ε.Ε. παρά την αύξηση της εισροής μεταναστών . Από την άλλη πλευρά, η τεχνολογία, η έρευνα, η εκπαίδευση και κυρίως η καινοτομία συντελούν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των χωρών της Ε.Ε. αλλά τούτο προϋποθέτει εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, ικανό να προσαρμόζεται στις νέες τεχνολογίες, κάτι το οποίο όμως δεν είναι εύκολα επιτεύξιμο καθώς επικρατεί **αναντιστοιχία μεταξύ ζήτησης και προσφοράς ειδικοτήτων**, άλλωστε διασήμοι οικονομολόγοι βραβεύτηκαν παλαιότερα με βραβείο Νόμπελ για αυτήν την αναντιστοιχία και το «παράδοξο» της πληθώρας θέσεων εργασίας που προσφέρεται από οργανισμούς και εργοδότες αλλά της μεγάλης ανεργίας από την άλλη . Επιπλέον ο πολυπόθητος στόχος για την ανάπτυξη και την αύξηση των θέσεων εργασίας βρίσκεται σε αναντιστοιχία με την πολιτική της λιτότητας και της σκληρής δημοσιονομικής πειθαρχίας που εφαρμόζεται στην Ε.Ε., η οποία έχει προκαλέσει μεγάλη ύφεση σε ορισμένα κράτη μέλη, διευρύνοντας το αναπτυξιακό χάσμα μεταξύ Ευρωπαϊκού Βορρά και Νότου.

Αναφορικά με την υλοποίηση των στόχων της Ε2020 για την Ελλάδα, διαπιστώνεται ότι αυτή επηρεάζεται σημαντικά από την ύπαρξη των περιφερειακών ανισοτήτων και εμποδίων¹⁹, καθώς αποτυπώνουν διαφορετικές - ανά περιοχές - δυνατότητες συμβολής τους στην Ε2020 γεγονός που καταδεικνύει και τη διαφορετική χρησιμότητα της Στρατηγικής Ευρώπη 2020 στην ανάπτυξη της χώρας μας. Η συγκεκριμένη ιδιομορφία καθιστά αναγκαία την παραγωγική ανασυγκρότηση της Ελλάδας με τη χρήση πόρων από τα ΕΔΕΤ, η οποία θα στηρίζεται στην αναγνώριση και αντιμετώπιση των τοπικών διαφοροποιήσεων και όχι σε μια ενιαία προσέγγιση . Χαρακτηριστικό της χώρας είναι οι χωρικές ανισότητες μεταξύ των περιφερειών της επικράτειας (που προκαλούν έξαρση και ένταση των προβλημάτων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και εντοπίζονται στις αστικές περιοχές, στις παράκτιες και θαλάσσιες περιοχές και στην ύπαιθρο) οι οποίες σχετίζονται κυρίως με την αστικοποίηση αλλά και με την παραγωγική αποδυνάμωση της οικονομίας, την αποσάρθρωση τοπικών παραγωγικών, την εκτεταμένη αποβιομηχάνιση, την αγροτική περιθωριοποίηση, τη δημογραφική γήρανση, τη μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού και οικονομικής δραστηριότητας στις πόλεις που συνεπάγεται ανάγκη για μεγαλύτερες χρηματοδοτήσεις σε υποδομές, την απόσταση από τα κέντρα της ευρωπαϊκής οικονομικής δραστηριότητας, την ύπαρξη εσωτερικών γεωγραφικών ανισοτήτων (ορεινές, νησιωτικές, απομακρυσμένες, αραιοκατοικημένες περιοχές). Όλα αυτά είναι στοιχεία που πρέπει να αντιμετωπιστούν στοχευμένα σε όλο το φάσμα της κοινωνικοπολιτικής προσέγγισης από περιφερειακά ως και τοπικά (place-based approach), και ιδίως αστικής, ολοκληρωμένης αναπτυξιακής στρατηγικής δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στις περιοχές με

τις μεγάλες ανισότητες εισοδημάτων, φτώχειας, βιοτικού επιπέδου δηλαδή εκεί που η ανάγκη είναι επιτακτική για απασχόληση, κοινωνική ένταξη, προσβασιμότητα σε αγαθά, υπηρεσίες και αντιμετώπιση των φαινομένων που αναπαράγουν τη φτώχεια. (Ρομποτή Ε. Social Policy.gr, 2016)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Ο ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ.

Ο μελλοντικός σχεδιασμός της Πολιτικής Συνοχής και κατ' επέκταση της Ευρώπης, πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη του τα διδάγματα του προσφάτου παρελθόντος, τώρα που βγαίνει λαβωμένη και προβληματισμένη από μια Χρηματοοικονομική Κρίση στην Ευρωζώνη, αλλά και την Παγκόσμια πανδημία και τον πρόσφατο Πόλεμο στην Ουκρανία. Αυτά τα τρία όχι απλά πλήγματα αλλά καταστροφές, είχαν ως αποτέλεσμα την ένταση του χάσματος και των ανισορροπιών που υπάρχουν τόσο μεταξύ των κρατών-μελών όσο και μεταξύ των περιφερειών. Η πολιτική συνοχής, ως η βασική επενδυτική μηχανή της Ένωσης, περνά σε νέα εποχή και εκσυγχρονίζεται μαζί με τις τρεις βασικές συνιστώσες της, **την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή.**

5.1 Το παρόν της Ευρώπης σύμφωνα με την «Λευκή Βίβλο»

Αρχικά ας εξηγήσουμε τι είναι οι λευκές βίβλοι που εκδίδονται από την Επιτροπή. είναι έγγραφα που περιλαμβάνουν προτάσεις δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) σε συγκεκριμένους τομείς. Σε ορισμένες περιπτώσεις αποτελούν προέκταση των πράσινων βίβλων, σκοπός των οποίων είναι η έναρξη διαδικασίας διαβουλεύσεων σε επίπεδο ΕΕ. **Η τελευταία Λευκή Βίβλος που προτάθηκε αφορά Το μέλλον της Ευρώπης – Προβληματισμοί και σενάρια για την ΕΕ των 27 έως το 2025 (2017)** και σε αυτήν θα αναφερθούμε στην παρούσα εργασία.

Ο μελλοντικός σχεδιασμός είναι πλέον αναπόσπαστα με τη **Λευκή Βίβλο για το μέλλον της Ευρώπης**, κείμενο που παρουσιάστηκε από την Επιτροπή τον Μάρτιο του 2017 (μετά την απόφαση της **Μ. Βρετανίας να αποχωρήσει από την Ε.Ε – Brexit**) και περιέχει μια **σειρά πέντε ενδεικτικών σεναρίων** για το πώς θα μπορούσε να εξελιχθεί η Ευρώπη έως το 2025, σενάρια χωρίς όμως επιτακτικές συστάσεις πολιτικής, αλλά ως μια αφετηρία για βαθύτερο συλλογισμό και διάλογο με τους πολίτες για τις επιλογές που πρέπει να κάνουν από κοινού όλα τα κράτη-μέλη. Αυτά τα σενάρια βέβαια κάνουν προβλέψεις και πιθανολογούν σχετικά με το μέλλον και πως θα εξελιχθεί η Ένωση ανάλογα βέβαια με την εφαρμογή καθενός ξεχωριστά. Έχουν ωστόσο ως κοινή τους αφετηρία την επιθυμία για ενίσχυση της εμπιστοσύνης και της πολιτικής ενότητας μεταξύ των 27 κρατών-μελών, τη διαχείριση παραγόντων που σχετίζονται με την παγκοσμιοποίηση, την εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια και άμυνα, την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, των ακραίων πολιτικών τάσεων και του λαϊκισμού, την ανεργία των νέων, τον αντίκτυπο της τεχνολογικής εξέλιξης στην κοινωνία και στην εργασία των πολιτών. Τα 5 σενάρια στην ουσία αφορούν ποια μορφή Συνεργασίας θα ακολουθηθεί με βάση στις επιλογές για περισσότερη ή λιγότερη ενοποίηση που μπορεί να έχει η Ε.Ε., σε διάφορα θέματα όπως η Άμυνα της Ένωσης, η εσωτερική ασφάλεια, περαιτέρω εμβάθυνση της Ολοκλήρωσης της Ευρώπης καθώς και τις διεθνείς συμφωνίες για τον Εμπόριο Επενδύσεις με άλλα κράτη και Ενώσεις

του κόσμου.(Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης,2022,Eur-Lex,Έγγραφο 52017DC2025)

Στην ουσία Η Λευκή Βίβλος της Ε.Ε. θέτει φανερά τον προβληματισμό και την αγωνία όλων των ευρωπαϊκών ελίτ και μελών ως προς την δύναμη που έχει πλέον ως Οικονομική και Γεωπολιτική Δύναμη, (δεδομένου επιπλέον του γεγονότος ότι το Ευρώ, ως διεθνές νόμισμα, έχει χάσει τον αρχικό δυναμισμό του και έχει μειωθεί η επιρροή του στην παγκόσμια οικονομία) σε σχέση με άλλες ισχυρές και αναδυόμενες στη διεθνή σκακιέρα χώρες, με ορατό τον φόβο πλέον η Ευρώπη να μετατραπεί σε μια περιφερειακή δύναμη παγκοσμίως, σε τροχιά παρακμής.

Η **μελλοντική ευρωπαϊκή ατζέντα** όπως σχηματίστηκε τον Μάρτιο του 2017 στη Διακήρυξη της Ρώμης για τα 60 χρόνια της Ένωσης επικεντρώνεται σε **4 τομείς πολιτικής**:

- ✓ Ασφάλεια (εσωτερική ασφάλεια, σε σχέση με την τρομοκρατία και τη μετανάστευση)
- ✓ Ευημερία
- ✓ Κοινωνική Ευρώπη
- ✓ Διεθνής επιρροή

Και προτάσσει τη **διατήρηση της Ευρώπης ως μιας παγκόσμιας δύναμης με ήπια ισχύ**, η οποία πρέπει να προσπαθήσει να ξεπεράσει τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης και να εμβαθύνει την οικονομική ενοποίησης της. Η νέα αρχιτεκτονική της Ευρώπης θα στηριχθεί κυρίως στις **διαφοροποιημένες συνεργασίες**, δηλαδή πιο άμεση διεθνική συνεργασία των κυβερνήσεων εντός και εκτός ΕΕ που στην ουσία ο στόχος τους θα είναι η επιβίωση της ΕΕ μέσα από συνεργασίες σε όλους τους τομείς.

Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου D. Tusk, σε επιστολή του προς τους αρχηγούς των κρατών μελών το 2018 ενόψει της συνόδου κορυφής στη Μάλτα, κατέγραψε τις **3 βασικές απειλές για τη σταθερότητα της Ε.Ε.**, ως εξής:

- **Ως προς το εξωτερικό περιβάλλον** της Ε.Ε.: η διεθνής γεωπολιτική κατάσταση που συνθέτει ένα νέο, απρόβλεπτο παγκόσμιο περιβάλλον για την Ευρώπη με τους πολέμους και την ισλαμική τρομοκρατία στη Μ. Ανατολή, την επιθετική πολιτική της Ρωσίας με την Ουκρανία και τις γείτονες χώρες της, την άνοδο της Κίνας, την ανησυχητική πολιτική της νέας αμερικάνικης κυβέρνησης,

- **Ως προς το εσωτερικό περιβάλλον** της Ε.Ε. με την ανησυχητική άνοδο ακραίων, εθνικιστικών, ξενοφοβικών και αντιευρωπαϊκών πολιτικών τάσεων

- **Ως προς τις φιλοευρωπαϊκές ελίτ και τη δράση τους** που δείχνει να αμφισβητεί την προσπάθεια της ευρωπαϊκής πολιτικής ολοκλήρωσης και να αμφιβάλλει για τις παραδοσιακές αξίες της φιλελεύθερης δημοκρατίας, ρέποντας προς τον λαϊκισμό.(ΕΛΙΑΜΕΠ, κείμενο εργασίας:78/2017)

Σύμφωνα λοιπόν με τη Λευκή Βίβλο(Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης,2022,Eur-Lex,Έγγραφο 52017DC2025), οι προτάσεις σενάρια που αναφερθήκαμε παραπάνω έχουν ως εξής:

- **ΣΕΝΑΡΙΟ 1: ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΜΕ ΚΑΝΟΝΙΚΑ** η Ε.Ε.-27 επικεντρώνεται στην επιτυχή ολοκλήρωση και αναβάθμιση του τρέχοντος προγράμματος θετικών μεταρρυθμίσεων όπου τα κράτη μέλη και τα θεσμικά Όργανα της Ένωσης ακολουθούν κοινό πρόγραμμα δράσης, για την περαιτέρω βελτίωση του κοινού νομίσματος, την είσοδο άλλων χωρών, βελτίωση της Αγοράς στον Ενεργειακό και ψηφιακό τομέα, Εργασία, ανάπτυξη και λειτουργίας πάντα με την ενίσχυση της Χρηματοοικονομικής εποπτείας από τα Όργανα. .
- **ΣΕΝΑΡΙΟ 2: ΤΙΠΟΤΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΙΑΙΑ ΑΓΟΡΑ** Καθώς τα κράτη της Ένωσης δεν μπορούν να καταλήξουν σε συμφωνία για ενισχυμένη δράση σε πολλούς τομείς πολιτικής και δεν υπάρχει κοινή θέληση για περισσότερη συνεργασία σε ζητήματα όπως η μετανάστευση, η άμυνα και η ασφάλεια, η λειτουργία της ενιαίας αγοράς γίνεται ο βασικός λόγος ύπαρξης της Ε.Ε.. να παραμείνει μια ενιαία ελεύθερη Αγορά.
- **ΣΕΝΑΡΙΟ 3: ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΘΕΛΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ, ΚΑΝΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ** (η Ε.Ε.-27 επιτρέπει σε όσα κράτη μέλη το επιθυμούν να αναπτύξουν από κοινού μεγαλύτερη δράση και συνοχή σε συγκεκριμένους τομείς, όπως η άμυνα, η φορολογία, η εσωτερική ασφάλεια, δημιουργώντας συμμαχίες κρατών προς εμβάθυνση της συνεργασίας τους κάτι που θα απαιτήσει τον προσδιορισμό νέων αρμοδιοτήτων, ενώ η διαχείριση των σχέσεων με τρίτες χώρες θα συνεχίζει να γίνεται σε κεντρικό επίπεδο της Ένωσης.
- **ΣΕΝΑΡΙΟ 4: ΚΑΝΟΥΜΕ ΛΙΓΟΤΕΡΑ ΑΛΛΑ ΜΕ ΠΙΟ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟ ΤΡΟΠΟ** η Ε.Ε. επικεντρώνεται, μέσω της συνεργασίας και συναίνεσης στην πιο αποτελεσματική σε λίγους και συγκεκριμένους στόχους, οι οποίοι βέβαια πρέπει να προαποφασισθούν εξ αρχής εκεί και η δυσκολία επιλογής άλλωστε, συναίνεσης, στους τομείς πολιτικής οικονομίας, κάνοντας όμως λιγότερα σε άλλους τομείς. Απόρροια αυτού είναι πως ο κοινοτικός προϋπολογισμός θα επανασχεδιασθεί ριζικά ώστε να προσαρμοστεί στις νέες προτεραιότητες, θα υπάρχει συστηματική συνεργασία μεταξύ της αστυνομίας και της δικαιοσύνης σε θέματα τρομοκρατίας, θα υπάρχει ενιαίος ευρωπαϊκός οργανισμός για τη χορήγηση ασύλου καθώς και πλήρης διαχείριση των εξωτερικών συνόρων . Αντιθέτως, τι θα γίνει αν αποφασισθεί πως η δημόσια υγεία και τα δικαιώματα των ευρωπαϊών πολιτών κριθούν πως έχουν χαμηλότερη αξία ? Θα σταματήσει να ενεργεί προς αυτήν την κατεύθυνση ? Για αυτό θα είναι πολύ δύσκολο να αποφασιστεί σε ποιες πολιτικές θα δώσει έμφαση η Ε.Ε και ποιες θα περιθωριοποιήσει και χρειάζονται σωστές ιεραρχήσεις στην πυραμίδα προτεραιοτήτων.
- **ΣΕΝΑΡΙΟ 5: ΚΑΝΟΥΜΕ ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ ΠΟΛΥ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ** Τα κράτη μέλη αποφασίζουν να κάνουν από κοινού πολύ περισσότερα σε όλους τους τομείς της πολιτικής και να μοιραστούν περισσότερες αρμοδιότητες και πόρους συνεργαζόμενα έντονα μεταξύ τους καθώς συμφωνούν ότι ούτε μόνη της η Ε.Ε., αλλά ούτε και το κάθε κράτος-μέλος μεμονωμένα μπορούν να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα, οι αποφάσεις λαμβάνονται και εφαρμόζονται γρηγορότερα από τα κράτη, η ζώνη του ευρώ δυναμώνει, η άμυνα και η ασφάλεια ενισχύονται, ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση, έτσι η Ε.Ε. θα αποκτήσει ηγετικό ρόλο στην παγκόσμια σκακιέρα όχι μόνο εξουσίας αλλά και ρύθμισης με σκοπό συνεργασίες με γείτονες χώρες και οργανισμούς που αναδεικνύονται σε τομείς αναγκαίους και καίριους για την ευημερία και ευμάρεια των λαών της Ευρώπης όπως Ενέργεια, μετανάστευση, καινοτομία και ανθρώπινο δυναμικό, που με την σειρά της αυτή η

Δύναμη θα δώσει στους περισσότερα δικαιώματα και επιλογές. Ωστόσο ελλοχεύει ο κίνδυνος από την απόδοση υπερεξουσιών στην Ένωση μέσω της αποδυνάμωσης της νομιμοποίησης των εθνικών κρατών.

Καταλαβαίνουμε έτσι πως η Πολιτική Συνοχής πρέπει να συσχετισθεί με αυτά τα σενάρια προβληματισμού και πρόβλεψης της Ευρώπης ώστε να υπάρχει και εμβάθυνση της Κοινωνική Ευρώπης πέρα από την ΟΝΕ καθώς επίσης στήριξη στην Ελευθερία του Τύπου με διαυγείς κανόνες λειτουργίας και αποκοπή από ολιγαρχικά φαινόμενα και κυρίως στο μέλλον της ευρωπαϊκής άμυνας.

5.2. Στόχοι περιόδου 2017 – 2021, επιτυχίες και μερικές επιτυχίες.

Οι στρατηγικοί στόχοι της Ε.Ε. για την περίοδο 2021-2017 περιελάμβαναν :

- Τη μείωση των υπερβολικών διοικητικών βαρών για τους δικαιούχους και τις Διαχειριστικές Αρχές των Προγραμμάτων.
- Την αύξηση της ευελιξίας και της προσαρμοστικότητας των στόχων και των πόρων.
- Την καλύτερη διασύνδεση των Προγραμμάτων με τις προτεραιότητες της Ένωσης και βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους.

Το νέο, πιο απλουστευμένο, πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή δίνει έμφαση στις ακόλουθες **πέντε (5) επενδυτικές προτεραιότητες-στόχους πολιτικής (ΣΠ)** (από τους 11 θεματικούς στόχους της προηγούμενης περιόδου), στους οποίους είναι πιο αποτελεσματική: (Ευρωπαϊκή Επιτροπή: «Προϋπολογισμός της Ε.Ε. για το μέλλον, Περιφερειακή Ανάπτυξη και Συνοχή μετά το 2020», Μάιος 2018)

1. μια **εξυπνότερη Ευρώπη** μέσα από την εξέλιξη, αλλαγή, την καινοτομία, τη ψηφιοποίηση και τη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
2. μια **πιο πράσινη Ευρώπη χωρίς ανθρακούχες εκπομπές** που εφαρμόζει τη συμφωνία του Παρισιού επένδυση την λεγόμενη Κυκλική Οικονομία και όχι ευθεία οικονομία κατανάλωσης, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.
3. μια **πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη** με στρατηγικές μεταφορές και ψηφιακά δίκτυα (κινητικότητα και περιφερειακές διασυνδέσεις ΤΠΕ).
4. μια **πιο δικαιοτέρα και κοινωνική Ευρώπη** που θα υλοποιεί τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων και θα υποστηρίζει την ποιοτική απασχόληση, την εκπαίδευση, τις δεξιότητες, την κοινωνική ένταξη και την ίση πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη.
5. μια **Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες** η οποία θα χαράσσει αναπτυξιακές στρατηγικές σε τοπικό επίπεδο με συμμετοχή των τοπικών αρχών (τοπικές πρωτοβουλίες) οι οποίες θα έχουν πιο ενεργό ρόλο στη διαχείριση των ευρωπαϊκών κονδυλίων και θα προωθή τη βιώσιμη ανάπτυξη (Αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών) σε όλη την Ευρώπη, ισχυροποιώντας όλες τις περιφέρειές της.

Παράλληλα υφίστανται και **δύο (2) οριζόντιοι στόχοι** :

- *Η δημιουργία διοικητικών ικανοτήτων* (η ποιότητα της διακυβέρνησης δηλ. η θεσμική διάσταση, είναι κρίσιμη για την περιφερειακή ανάπτυξη της Ε.Ε., ειδικά κατά την εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας η οποία ποικίλει στις περιφέρειες, ομοίως πρέπει να βελτιωθεί και η αποτελεσματικότητά της, να μειωθεί η διαφθορά, να γίνουν πιο εύχρηστες προς τους πολίτες οι παρεχόμενες από τα κράτη ηλεκτρονικές υπηρεσίες, να αλλάξουν οι συνήθειες όλου του οικοδομήματος του δημοσίου. Επειδή ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης έχει γίνει ο ακρογωνιαίος λίθος για την επιτυχή υλοποίηση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», το νέο νομικό πλαίσιο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας και τη διοικητική μεταρρύθμιση)
- *Η συνεργασία μεταξύ περιφερειών και εκτός συνόρων (η συνεργασία ανάγεται σε βασική συνιστώσα).* (Ευρωπαϊκή Επιτροπή: «Προϋπολογισμός της Ε.Ε. για το μέλλον, Περιφερειακή Ανάπτυξη και Συνοχή μετά το 2020», Μάιος 2018)

Η απόφαση είναι τα περιφερειακά προγράμματα ανάπτυξης θα επικεντρωθούν περισσότερο στους **στόχους 1 και 2** (μια εξυπνότερη και μια πιο πράσινη Ευρώπη) στους οποίους θα διοχετευθεί το 65%-85% των πόρων του ΕΤΠΑ και του Ταμείου Συνοχής ανάλογα με τον πλούτο των κρατών μελών. Η «θεματική συγκέντρωση» των πόρων ανά στόχο πολιτικής θα πραγματοποιείται πλέον σε εθνικό και όχι σε περιφερειακό επίπεδο, προσφέροντας μεγαλύτερη ευελιξία στις επιλογές κάθε κράτους ως προς την κατάρτιση των μεμονωμένων προγραμμάτων των Ταμείων της Ένωσης ώστε αυτά να προσαρμόζονται καλύτερα στις ειδικές ανάγκες των περιφερειών.

Επίσης υπάρχει η δέσμευση ότι το 25% των πόρων επί του συνολικού προϋπολογισμού της Ένωσης, θα διατεθεί για χρηματοδότηση δράσεων κλιματικής αλλαγής.

Αξιοσημείωτο προβάλλει το γεγονός ότι η Επιτροπή θέτει για τη νέα περίοδο, να στραφεί σαφώς προς την **ενίσχυση των αστικών κέντρων της πολιτικής συνοχής** καθόσον **οι μεγάλες προκλήσεις των επόμενων ετών** (βλ. κλιματική αλλαγή, καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, ενσωμάτωση των μεταναστών, αστική φτώχεια, στέγαση κ.α.) **εντοπίζονται στις πόλεις και στις μητροπολιτικές περιοχές** της Ευρώπης.

Βασική διαφορά αναφορικά με το σήμερα αποτελεί το γεγονός ότι **η βιώσιμη χωρική και ιδίως η αστική ανάπτυξη αποτελεί πλέον νέο, ειδικό και συγκεκριμένο Στόχο Πολιτικής («Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες»)** για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των **αστικών περιοχών**. Η Πολιτική Συνοχής, ακολουθώντας την τοποκεντρική προσέγγιση χωρικής ανάπτυξης, υποστηρίζει ιδιαίτερα τις αναπτυξιακές στρατηγικές που εκπονούνται σε τοπικό επίπεδο, ενισχύοντας τον ρόλο των τοπικών αρχών. Έτσι το 6% του προϋπολογισμού του ΕΤΠΑ (έναντι του 5% της παρούσας περιόδου) θα χρηματοδοτήσει επενδύσεις για βιώσιμη αστική ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο μέσω εταιρικών σχέσεων τοπικής ανάπτυξης και την απαίτηση για εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης αλλά και τοπικής ανάληψης ευθύνης. Περαιτέρω δημιουργείται και ένα νέο μέσο συνεργασίας και δικτύωσης, **η Ευρωπαϊκή Αστική Πρωτοβουλία**, μεταξύ πόλεων και καινοτομίας, περιστρεφόμενο γύρω από το αστικό θεματολόγιο της Ε.Ε.. Αφορά μια διαφορετική ολιστική προσέγγιση σε πολλές δράσεις και για την Γνώση για να αντιμετωπιστούν ζητήματα όπως η ενεργειακή μετάβαση, η στέγαση, η ποιότητα του αέρα, με την Ε.Ε. να διαχειρίζεται άμεσα τους πόρους της συγκεκριμένης Πρωτοβουλίας.

Το 2018 και συγκεκριμένα τον Απρίλιο, Ο Έλληνας Αναπληρωτής Υπουργός Οικονομίας και Ανάπτυξης κ. Αλ. Χαρίτσης, ανέφερε χαρακτηριστικά στο Συμβούλιο Υποθέσεων της ΕΕ πως η εφαρμογή και προσήλωση στην Πολιτική Συνοχής για μετά το

2020 αποτελεί μονόδρομο όχι μόνο για την χώρα μας αλλά και για την επιβίωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να μπορέσει να ανταπεξέλθει στις σημαντικότερες προκλήσεις που έχει μπροστά της, φευ χωρίς τότε να υπολογιζόταν η Πανδημία και ο πόλεμος στην Ουκρανία. Η Πολιτική Συνοχή θα συμβάλει στην εμπιστοσύνη των πολιτών μεταξύ των κρατών μελών και θα συνδεθούν περισσότερο οι οικονομίες των μελών της ΕΕ. Ο κ. Χαρίτσος προέβη σχετικά με τη μελλοντική πολιτική συνοχής στη χώρα μας και στις **ακόλουθες προτάσεις**: «τη διατήρηση, αν όχι την αύξηση, των πόρων του π/υ της Ε.Ε. και μετά το 2020 και την αποφυγή οποιασδήποτε μείωσης των σχετικών κονδυλίων υπέρ άλλων χρηματοδοτικών προγραμμάτων όπως το European Fund for Strategic Investments, τα οποία θα πρέπει να δρουν συμπληρωματικά με τα ΕΣΠΑ, τη συνέχιση εφαρμογής της αρχής της επιμερισμένης διαχείρισης, δηλ. την από κοινού και με ίσους όρους διαχείριση των ευρωπαϊκών κεφαλαίων από την Κομισιόν, τις εθνικές και τοπικές αρχές, την αναλογική ενίσχυση όλων των Περιφερειών, και όχι μόνον των πιο αδύναμων αφού προβλήματα παρουσιάζονται και στο εσωτερικό ακόμα και των πιο ισχυρών περιφερειών, τη διεύρυνση των κριτηρίων κατανομής των πόρων για την Πολιτική Συνοχής, τα οποία θα λαμβάνουν υπόψη τους, εκτός από το περιφερειακό ΑΕΠ, και άλλους κοινωνικούς ή χωρικούς δείκτες όπως π.χ. το επίπεδο της φτώχειας, της ανεργίας, της νησιωτικότητας κ.α. προκειμένου να απεικονίζονται καλύτερα οι υπάρχουσες ανισότητες, την ενίσχυση των δράσεων για την καταπολέμηση της ανεργίας, κυρίως των νέων, με τη δημιουργία νέων και καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας, τον επανακαθορισμό των θεματικών προτεραιοτήτων επί τη βάση της τοποκεντρικής χωρικής αναπτυξιακής προσέγγισης, τη διατήρηση του κανόνα n+3 (δηλ. της αυτόματης απόδοσης των πόρων για επιπλέον 3 έτη μετά το πέρας της προγραμματικής περιόδου), την ύπαρξη ενιαίων κανόνων, αρχών και διαδικασιών για όλες τις χώρες και τις Περιφέρειές τους ώστε να διασφαλίζεται η δίκαιη και διαφανής διαχείριση των πόρων των Ταμείων, την απλούστευση και ευελιξία των κανονισμών για τη διαχείριση των κονδυλίων που διατίθενται τόσο κεντρικά όσο και σε εθνικό επίπεδο ώστε να επιταχυνθεί η υλοποίηση των δράσεων».(Αλ. Χαρίτσος, 2018)

5.3 2020 Χρονιά Πανδημίας, δοκιμασία Ευρωπαϊκής Συνοχής, Brexit.

Η έλευση της πανδημίας (Sars-Cov-2) έπιασε απροετοίμαστη την Ευρωζώνη, χωρίς κανένα κατάλληλο εργαλείο για την αντιμετώπισή της. Ως έργο σε επανάληψη, για ακόμη μια φορά, η ΕΚΤ με την Κριστίν Λαγκάρντ, υποστήριξε εκ νέου τις οικονομίες των χωρών κρατών της ευρωζώνης, ενεργοποιώντας μια αλληλουχία μέτρων νομισματικής πολιτικής «αντισυμβατικών» και προσφέροντας ένα πρόγραμμα αγοράς ομολόγων προκειμένου έτσι να εξασφαλιστεί η ρευστότητα του Ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος. Όμως, ύστερα και από τον σχετικό έλεγχο που διεξήγαγε το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο, βρέθηκαν ελαττώματα στο συγκεκριμένο πρόγραμμα αγοράς κρατικών ομολόγων της ΕΚΤ 10 και με την απόφασή του στις 5 Μαΐου 2020, ζήτησε από την ΕΚΤ να προσαρμόσει τις αποφάσεις της κατά το δοκούν. Μεταφραζόμενη τεχνικά η απόφαση αυτή, σήμαινε ότι αν η ΕΚΤ δεν προσαρμοζε το πρόγραμμα στις συνταγματικές υποδείξεις της Γερμανίας, η Κεντρική Τράπεζά της (Bundesbank), θα οδηγούνταν στην πώληση του συνόλου των κρατικών ομολόγων που είχε αποκτήσει τα προηγούμενα έτη. Το ειδικό βάρος των τεχνικών συνεπειών της απόφασης αυτής, μπορεί νομοτελειακά να μην ήταν τόσο σοβαρό διότι οι αποφάσεις θα μπορούσαν κάλλιστα να αναδιατυπωθούν, ο πολιτικός όμως αντίκτυπος της απόφασης αυτής υπήρξε εξαιρετικά σημαντικός, μιας και η Καγκελάρια Μέρκελ εξαιτίας των πολύπλευρων πιέσεων που δεχόταν, θα αδυνατούσε να ενδώσει στα προστάγματα των Γάλλων, Ισπανών, Ιταλών και των υπολοίπων χωρών, οι οποίες με κοινή επιστολή τους προς τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Σαρλ Μισέλ, από την 26η Μαρτίου του

2020 ζητούσαν επιτακτικά αμοιβαιοποίηση του χρέους. Το αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η Γερμανική Κυβέρνηση να προκρίνει βοήθεια από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας.

Πέραν της πολιτικής πρωτοτυπίας, ιστορικά, ήταν η πρώτη φορά που εννέα χώρες(μέσα σε αυτές και η δική μας) ζητούσαν από Ευρωπαϊκό θεσμό να συστήσει ένα τεχνικό εργαλείο που θα εστίαζε στο «κοινό χρέος» προκειμένου να υπάρξει χρηματοδότηση στις αγορές. Επάνω στο ίδιο σκεπτικό του κοινού αιτήματος αυτού, με την ίδια ακριβώς βασική αιτίαση, η Γερμανία θα απορρίψει «προς όφελος όλων», το αίτημα αυτό.

Εν συνεχεία και προκειμένου να αποφευχθεί με κάθε τρόπο η ένταση της κρίσης αλλά και η έναρξη μιας νέας κρίσης χρέους, καθώς οι πιέσεις των υπολοίπων κρατών οδηγούσαν στην απόλυτη οικονομική και πολιτική ρήξη, υπήρξε τελικά μεταστροφή της Γερμανικής κυβέρνησης μέσα όμως από τις δύο πάγιες-άρρηκτες θέσεις της:

- α) την άρνηση κοινής έκδοσης χρέους
- και β) την απόρριψη διενέργειας διακρατικών μεταβιβάσεων.

Η Γερμανία και η Γαλλία, μέσω των ηγετών τους, στις 18 Μαΐου του 2020 συνασπίστηκαν μέσω μιας πρότασης που σκοπό είχε τη δημιουργία ενός Ταμείου Ανάκαμψης 500 δις. ευρώ, μέσω του οποίου θα προσέφερε επιχορηγήσεις στις χώρες που επλήγησαν από την Πανδημική αυτή κρίση. Με κοινή ανακοίνωσή τους, τα δυο αυτά κράτη πρότειναν να Εξουσιοδοτηθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προκειμένου εκείνη με την σειρά της, να δανειστεί χρήματα από τις χρηματοοικονομικές αγορές εξ ονόματος της ΕΕ, ενώ ταυτοχρόνως, οι Συνθήκες θα γίνονταν απολύτως σεβαστές. Αναλυτικότερα, ζήτησαν να δημιουργηθεί προσωρινό και στοχευμένο Ταμείο Ανάκαμψης 500 δις ευρώ ενταγμένο στον Ευρωπαϊκό προϋπολογισμό, με προκαθορισμένο όγκο και ημερομηνία λήξης. Υπερθεματίζοντας οι δύο ηγέτες, αυτό το πρόγραμμα ανάκαμψης θα έπρεπε να υποστηριχτεί από τα κράτη μέλη της ΕΕ μέσω δεσμεύσεων, με αντάλλαγμα την εκπόνηση υγιών οικονομικών πολιτικών και προγραμμάτων μεταρρύθμισης, επισημαίνοντας πως μια ταχεία συμφωνία των ανωτέρω προτάσεων είναι εξαιρετικά επιτακτική και απαραίτητη.

Η Ούρσουλα Φον Ντερ Λάιεν Πρόεδρος της Κομισιόν, μέσω μιας γραπτής δήλωσής της, υπερθεμάτισε την εξόχως ικανοποιητική πρόταση Γαλλίας και Γερμανίας για τη δημιουργία Ταμείου Ανάκαμψης των οικονομιών της ΕΕ από τις επιπτώσεις της Πανδημίας (Sars-Cov-2) και έτσι, στις 27 Μαΐου του 2020 παρουσίασε το τελικό πρόγραμμα της Κομισιόν περί αντιμετώπισης της Πανδημικής κρίσεως, με τις κατευθυντήριες γραμμές της συμφωνίας Μέρκελ-Μακρόν, μέσω των οποίων προβλεπόταν η σύσταση Ταμείου Ανάκαμψης με προικοδότηση 500 δις ευρώ σε επιχορηγήσεις. (NextGenerationEU, 2022) Τελικά, η Κομισιόν πρόσθεσε στο ανωτέρω ποσό άλλα 250 δις ευρώ σε δάνεια με μακρά περίοδο αποπληρωμής(30 έτη).

Με τις εργασίες της συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 19 Ιουνίου του 2020, οι ηγέτες των κρατών μελών της ΕΕ, συζητήθηκε η πρόταση της Κομισιόν για το νέο Ταμείο Ανάκαμψης και το νέο προϋπολογισμό της ΕΕ. Η τύχη της ανωτέρω πρότασης, είχε προδιαγραφεί από την 1η Ιουλίου 2020, όπου η Γερμανία ανέλαβε την εξάμηνη εκ περιτροπής προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ με το σύνθημα «μαζί για την ανάκαμψη». Έτσι, στο έκτακτο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 17-21 Ιουλίου του 2020, οι ηγέτες της ΕΕ συναντήθηκαν στις Βρυξέλλες και ενέκριναν τη δέσμη μέτρων υπέρ της ανάκαμψης και του προϋπολογισμού για την περίοδο 2021-2027. Από το τότε και έπειτα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά και τις συνεχείς προσπάθειες της Γερμανικής Προεδρίας, πραγματοποίησε έντεκα τριμερείς

πολιτικούς διαλόγους ώστε να ρυθμιστούν και οι τελευταίες λεπτομέρειες και να πάρει την τελική της μορφή η συμφωνία ανάκαμψης.

Η οριστικοποίηση της έγκρισης του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΠΔΠ) και της δέσμης μέτρων για την ανάκαμψη, ήρθε τον Δεκέμβρη του 2020 . (NextGenerationEU, 2022)

Έτσι, τελικά στις 11 Φλεβάρη του 2021, το Συμβούλιο ενέκρινε τον Κανονισμό θέσπισης του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ανοίγοντας έτσι τον δρόμο των επιμέρους κυρώσεων της πρότασης αυτής από τα εθνικά κοινοβούλια, προϋπόθεση απαραίτητη, προκειμένου να τεθεί η συμφωνία σε ισχύ. Στις 26 Μαρτίου 2021 το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο ανέβαλε την επικύρωση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης, λόγω μιας προσφυγής εναντίον αυτού του μηχανισμού, με την αιτίαση ότι θα χρηματοδοτούταν από ένα μεγάλο κοινό χρέος. Η τελική απόφαση πάρθηκε στις 21 Απριλίου 2021, με το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο να δίνει «λευκό καπνό» προς την επικύρωση του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ύψους 750 δις ευρώ.

Οι οριστικές αποφάσεις όσον αφορά το Ταμείο Ανάκαμψης ελήφθησαν στην έκτακτη Σύνοδο των ηγετών της ΕΕ στις 17-21 Ιουλίου 2020 στις Βρυξέλλες. Επρόκειτο για μια φιλόδοξη και ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων που συνδύαζε: **α)** την πρωτοβουλία NextGenerationEurope, η οποία συνιστά μια προσπάθεια ανάκαμψης με σκοπό την αντιμετώπιση των επιπτώσεων μιας πρωτοφανούς κρίσης προς το συμφέρον της ΕΕ, και **β)** το κλασικό ΠΔΠ. Αν και αρχικά υπήρξε αδιέξοδο, στη συνέχεια οι ηγέτες των 27 κρατών μελών αποδέχτηκαν την τελευταία πρόταση του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Σαρλ Μισέλ, σύμφωνα με την οποία ψαλιδίστηκε στα 390 δις ευρώ το ποσό για επιχορηγήσεις και αυξήθηκε στα 360 δις το ποσό που θα διατίθεται μέσω δανείων. Επίσης, ο τελικός συμβιβασμός περιελάμβανε επιστροφές σε μετρητά για κάποια κράτη από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, μειώνοντας έτσι τις καθαρές ετήσιες συνεισφορές τους. Αξίζει να σημειωθεί πως η Δανία, η Γερμανία, η Ολλανδία, η Αυστρία και η Σουηδία θα λάβουν περισσότερα από 50 δις ευρώ σε επιστροφές για επτά χρόνια. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Προϋπολογισμού, 2021).

Σχετικά με το τεράστιο θέμα του Brexit, την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση σταχυολογώντας τα κομβικά σημεία όπως σημειώθηκαν ήταν τα εξής: Στις 23 Ιουνίου 2016, το Ηνωμένο Βασίλειο διεξήγαγε δημοψήφισμα σχετικά με τη συμμετοχή του στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Το Ηνωμένο Βασίλειο ψήφισε υπέρ της αποχώρησης από την ΕΕ, με 52 % έναντι 48 %. Στις 29 Μαρτίου 2017, το Ηνωμένο Βασίλειο ανακοίνωσε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο την πρόθεσή του να αποχωρήσει από την ΕΕ, ενεργοποιώντας επίσημα το άρθρο 50 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στις 30 Ιανουαρίου 2020, η ΕΕ επικύρωσε τη συμφωνία αποχώρησης. Στις 31 Ιανουαρίου 2020, τα μεσάνυχτα (ώρα Κεντρικής Ευρώπης), όταν τέθηκε σε ισχύ η συμφωνία αποχώρησης, το Ηνωμένο Βασίλειο αποχώρησε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και έλαβε το καθεστώς τρίτης χώρας. Αυτό σηματοδότησε την έναρξη μεταβατικής περιόδου που διήρκεσε έως τις 31 Δεκεμβρίου 2020. Στις 24 Δεκεμβρίου 2020, η ΕΕ και το Ηνωμένο Βασίλειο κατέληξαν σε συμφωνία εμπορίου και συνεργασίας, αναδιαμορφώνοντας τις μελλοντικές τους σχέσεις. Όλα τα κράτη μέλη (και τα 27), ενέκριναν τη συμφωνία στις 29 Δεκεμβρίου 2020, έτσι το Ηνωμένο Βασίλειο αποχώρησε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, στις 31 Ιαν 2020. (Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022: Brexit)

Στις 31 Δεκεμβρίου 2020, η συμφωνία εμπορίου και συνεργασίας ΕΕ-Ηνωμένου Βασιλείου δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εφαρμόζεται

προσωρινά από την 1η Ιανουαρίου 2021. (Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022, Eur-Lex)

5.4. Ευρωπαϊκή Συνοχή γεωπολιτικός στόχος ως αναγκαιότητα – Γιατί πρέπει Ομοσπονδία ?

Όσον αφορά το μέλλον της Ένωσης, οι ηγέτες των μελών που την απαρτίζουν τον Μάρτιο του 2017 συναντήθηκαν στην Ρώμη προκειμένου να εορτάσουν την υπογραφή των Συνθηκών της Ρώμης 60 χρόνια την Γέννηση δηλαδή της ΕΕ καθώς και να υπογράψουν τη **Διακήρυξη της Ρώμης** (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2022: 60ή επέτειος των Συνθηκών της Ρώμης, 25 Μαρτίου 2017) στην οποία καθόρισαν το **κοινό όραμά τους για την πολιτική κατάσταση της Ένωσης για τα επόμενα έτη** σε μια διαδικασία ολοκλήρωσης του πολιτικού προβληματισμού που είχε ξεκινήσει από την Μπρατισλάβα το 2016, δηλώνοντας την ισχυρή βούλησή τους για:

«Μια ασφαλή και προστατευμένη Ευρώπη όπου οι Ευρωπαίοι θα κυκλοφορούν ελεύθερα, τα εξωτερικά σύνορα θα φυλάσσονται με ασφάλεια και η εφαρμοζόμενη μεταναστευτική πολιτική θα αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις προσφυγικές ροές,

Μια ευημερούσα και βιώσιμη Ευρώπη, στα πλαίσια της διαρκούς προσπάθειας για βιώσιμη ανάπτυξη μέσα σε μια ισχυρή ενιαία αγορά,

Μια κοινωνική Ευρώπη, η οποία θα στοχεύει στην καταπολέμηση της ανεργίας, της φτώχειας, των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού,

Μια πιο ισχυρή Ευρώπη στο διεθνές περιβάλλον, εμβαθύνοντας τις υπάρχουσες σχέσεις συνεργασίας με ξένα κράτη και δημιουργώντας καινούριες εντός του πλαισίου της ενίσχυσης της κοινής ασφάλειας και άμυνας».

Η Ελλάδα και οι χώρες του Νότου γενικά της ΕΕ πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειες τους για μια συνεχή και καθ' ολοκληρία ευρωπαϊκή πολιτική καθώς αυτή σχετίζεται απευθείας με την εδαφική διάσταση και τη χωρική οργάνωση της Ε.Ε. καθώς το εδαφικό κεφάλαιο διαδραματίζει όλο και μεγαλύτερο ρόλο στη χάραξη της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής, η οποία με τη σειρά της συσχετίζεται με την περιφερειακή ανάπτυξη και αυτή αλληλοσυνδέεται με την επίτευξη της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

Σύμφωνα με τη Γαλλική θεώρηση, **η χωροταξία** είναι η οργάνωση του χώρου δια μέσου της κατασκευής υποδομών, ενώ βάσει της σύγχρονης αντίληψης περί ανάπτυξης του χώρου και των χωρικών ενοτήτων, αυτή περιλαμβάνει τα μέσα και τις διαδικασίες που εφαρμόζουν οι Αρχές προκειμένου μια συγκεκριμένη χωρική ενότητα να γίνει οικονομικά ανταγωνιστική μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, λαμβάνοντας υπόψη και την απαίτηση για βιώσιμη ανάπτυξη που απαιτεί τη διαχείριση των χωρικών ενοτήτων. Αλληλένδετες με την χωροταξία είναι και οι όροι και καταστάσεις είναι **η χωροδιαχείριση** και **το χωρικό management** όπου βασικό ρόλο παίζει η ελκυστικότητα μιας περιοχής και βεβαίως οι πολιτικές που εφαρμόζει για την επιτυχία αυτής της περιοχής το κάθε κράτος από μόνο του.

Ο **στρατηγικός χωρικός σχεδιασμός** είναι ένα μέσο που βοηθά στη διαχείριση της χωρικής αλλαγής και στη μετάβαση προς τη νέα αντίληψη του χωρικού σχεδιασμού όπου ενυπάρχει και η κοινωνική διάσταση. Με την έννοια στρατηγικός εννοούμε πως εισάγει και αναπτύσσει δράσεις που θα έχουν καίρια επίδραση στο παρόν και στο μέλλον της χωρικής περιφέρειας ενότητας που αναφέρονται, συντονίζει τις δημόσιες πολιτικές στις εν λόγω χωρικές κλίμακες, αναδεικνύει τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα, αυξάνοντας έτσι την ανταγωνιστικότητά τους και υποδεικνύει μέσα για τη βιώσιμη ανάπτυξή τους.

Η **εδαφική συνοχή**, έννοια που αφορά την χώρα μας ιδιαίτερα στο γεωπολιτικό γίνεσθαι, προβάλλει στο χωροτακτικό επίπεδο το ευρωπαϊκό μοντέλο ανάπτυξης και εμπεριέχει έννοιες όπως η συνοχή, η αλληλεγγύη, οι ίσες ευκαιρίες, η βιώσιμη ανάπτυξη . Στην πράξη η εδαφική συνοχή σηματοδοτεί την ανάγκη επενδύσεων στις φτωχότερες περιοχές της Ένωσης για την εξάλειψη των ανισοτήτων και στη δημιουργία υποδομών στις μεταφορές, την ενέργεια, τις τηλεπικοινωνίες για όλα τα ευρωπαϊκά κράτη ώστε να διασφαλίζεται η πρόσβαση των πολιτών στις κοινωνικές υπηρεσίες και να αναπτύσσεται περισσότερο το εμπόριο. Επιπλέον ο στόχος της εδαφικής συνοχής, περιλαμβάνει , εκτός από την περιφερειακή διάσταση, και μια **διαπεριφερειακή και διασυνοριακή προοπτική**, καλλιεργώντας τη διασύνδεση και συνεργασία σε διάφορους τομείς μεταξύ όμορων περιφερειών, είτε στο ίδιο, είτε σε γειτονικά κράτη . Στη Συνθήκη της Λισαβόνας το 2007 , η εδαφική συνοχή απέκτησε και καταστατική οντότητα στο ευρωπαϊκό γίνεσθαι, ανακηρυσσόμενη στην τρίτη συνιστώσα της Πολιτικής Συνοχής και έτσι ισχυροποιήθηκε ο ρόλος του χωροταξικού σχεδιασμού στα διάφορα προγράμματα που χρηματοδοτούνται μέσω των ΕΣΠΑ.

Ως προς την εδαφική διάσταση και τη χωρική οργάνωση της Ευρώπης, η διαδικασία της μελλοντικής ολοκλήρωσης με ορίζοντα το 2050, απεικονίσθηκε από το **ESPON*** στα πλαίσια της διαπίστωσης ότι οι ανισότητες εντός της Ε.Ε. αυξάνονται πολύ και ότι ένα **κοινό ευρωπαϊκό εδαφικό όραμα** είναι απαραίτητο για τη βελτίωση της εργασίας και της ζωής των Ευρωπαίων. Αυτό το όραμα πρέπει να είναι μακροπρόθεσμο και θα συμβάλλει στη χάραξη των πολιτικών, λειτουργώντας ως πλαίσιο αναφοράς για την ανάπτυξη και την πολιτική συνοχής καθώς η τελευταία απαιτεί **μια περισσότερο σαφή, κοινή εδαφική διάσταση**.

*{Το **Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τη χωρική ανάπτυξη και συνοχή (ESPON)**, κατ ουσία είναι ένα ερευνητικό πρόγραμμα που στηρίζει τη χάραξη των πολιτικών εδαφικής ανάπτυξης στην Ε.Ε., εντοπίζοντας το δυναμικό των περιφερειών και των πόλεων αλλά και τις οικονομικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, μέσω της συστηματικής συλλογής στοιχείων, αναλύσεων και χαρτών για τις εδαφικές τάσεις και της εκπόνησης μελετών, παρέχοντας με αυτό τον τρόπο συγκρίσιμες πληροφορίες τις οποίες η Ένωση μπορεί να χρησιμοποιήσει.}*

Γιατί Ομοσπονδία?

Συμφώνα με τον A.Heywood, πολιτικός αναλυτής συγγραφέας, στο έργο του «εισαγωγή στην πολιτική» αναφέρει πως το ομοσπονδιακό μοντέλο καλλιεργώντας τον κοσμοπολιτισμό και τον προοδευτισμό μέσω συνύπαρξης και αλληλεγγύης ωθεί τους λαούς να ξεπεράσουν και να ξεφύγουν από το στενό και απομονωτικό εθνικισμό και τον κοντόφθαλμο ορίζοντα προοπτικής, ενώ επίσης η οικονομική και πολιτική ενσοπίηση δημιουργούν ένα βαθμό **αλληλεξάρτησης μεταξύ κρατών και πολιτών που καθιστά**

αδιανόητο την σύγκρουση πολεμική ή ευρείας κλίμακας αντιπαράθεση μέσα στην Ευρώπη. Όποτε γίνεται εύκολα αντιληπτό πως κύριοι λόγοι που οδηγούν στην επιλογή της Ομοσπονδίας από τα μέλη κράτη μιας οντότητας αφορά την συλλογική ασφάλεια, την οικονομική ανάπτυξη και ευμάρεια των λαών την διεύρυνση της αγοράς, την εκμάθηση επίλυσης διαφορών με συζήτηση και αποδοχή, άρση εμποδίων σε διακίνηση ιδεών, αγαθών και κεφαλαίων καθώς και την υιοθέτηση και εφαρμογή, από τα μέλη της Ομοσπονδίας, ενός κοινού πολιτικού αξιακού κώδικα και συστήματος διακυβέρνησης και συνεργασίας με κοινό παρανομαστή την **Ειρηνική Συνύπαρξη.**

Σε τοπικό επίπεδο ενθαρρύνεται η ανάπτυξη του κράτους μέσω της αποκέντρωσης των περιφερειών του, ώστε έτσι επιτρέπεται πιο εύκολα η αντιμετώπιση κοινωνικών πολιτικών και οικονομικών ανισοτήτων προβλημάτων με πιο άμεσο και αποτελεσματικό τρόπο. Η ομοσπονδιακή δομή ενός Συστήματος επιτρέπει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, την μεγιστοποίηση της αποκέντρωσης και βασικό την αποφυγή ηγεμονικής τάσης και ηγεμονίας ενός μέλους ή άξονα από μελή καθώς η Συνταγματική Τάξη του Ομοσπονδιακού Συντάγματος επιβάλλει την ισονομία των μερών και την αυτονομία.

Με βάση τα παραπάνω το εύλογο συμπέρασμα είναι πως τα βασικότερα πλεονεκτήματα που ξεχωρίζουν για την υιοθέτηση ενός Ομοσπονδιακού μοντέλου στην Ευρώπη είναι δύο:

Το πρώτο πως η Ομοσπονδία εξ ορισμού λειτουργεί προστατευτικά προς την κουλτούρα την ιδιοσυγκρασία και ιδιαιτερότητα των μελών που την απαρτίζουν, ανεξάρτητα αν αυτή η ιδιαιτερότητα και ιδιοσυγκρασία οφείλεται στην εθνική, πολιτιστική, πολιτική, θρησκευτική ή γλωσσική ταυτότητα των μελών της καθώς η Ομοσπονδία σημαίνει Συνύπαρξη, αλλά ιδίως και την προστασία και προαγωγή των διαφόρων διαφορετικών χαρακτηριστικών των μελών της.

Δεύτερο βασικό πλεονέκτημα είναι πως το ομοσπονδιακό μοντέλο πολιτειακού Συστήματος λειτουργεί ενισχυτικά για την Δημοκρατική Αρχή και το εκλέγεσθαι. Και αυτό γιατί αυξάνει τις ευκαιρίες πολιτικού ανταγωνισμού και συμμετοχής μιας που θα υπάρχουν τουλάχιστον 2 ή και 3 επίπεδα διακυβέρνησης, κεντρική εξουσία τοπική και περιφερειακή. Επίσης δίνεται η δυνατότητα ο πληθυσμός να εκπροσωπείται πιο αντιπροσωπευτικά και αναλογικότερα στα θεσμικά όργανα Αποφάσεων και τα εκλόγιμα όργανα, πράγμα που είναι βασική αρχή της Δημοκρατίας. Έτσι η εμπάθυνση της Δημοκρατίας θα γίνει ποιοτικότερη και πυρήνας και στην αντίληψη των πολιτών οπότε και δημιουργία περισσότερων τοπικών πολιτικών φορέων. Έτσι η ουσία της δημοκρατίας το εκλέγειν και εκλέγεσθαι θα έχει διπλή ευκαιρία, στα όργανα της Ομοσπονδίας αλλά και τοπικά εθνικά για καλύτερη αντιπροσώπευση. Στους καιρούς που ήδη ζούμε με τις παγκόσμιες Κρίσεις, από ενέργεια μέχρι ασφάλειας συνόρων το Ομοσπονδιακό μοντέλο προσφέρει και εκεί λύσεις στα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής, Άμυνας και Ασφάλειας.

Στην Ομοσπονδία μεταβιβάζεται, αργά ή γρήγορα, στους κεντρικούς θεσμούς του Συστήματος και στα όργανα της Ομοσπονδίας το θέμα της εξωτερικής ασφάλειας των συνόρων των κρατών μελών της. **Ισχύς εν τη ενώσει.** Όποτε σε μια Ομοσπονδία το θέμα της εξωτερικής ασφάλειας γίνεται αντικείμενο και μέλημα της συλλογικής θεσμικής διαχείρισης και αντιμετώπισης. Η εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε Ομοσπονδία θα εμπεδώσει την

Ασφάλεια μεταξύ των κρατών μελών της μιας που θα γίνει προτεραιότητα και θέμα της συλλογικής αντιμετώπισης από τους μελλοντικούς θεσμούς της Ομοσπονδίας. Άλλωστε με την ομογενοποίηση του ευρωπαϊκού περιβάλλοντος ασφάλειας παύει να υφίσταται ο κατακερματισμός των πολιτικών σε επιμέρους πολιτικές και αντικρουόμενες στρατηγικές των μελών, επιφέρει και οικονομία στους εξοπλισμούς των χωρών καθώς και δημιουργείται ένας κεντρικός Ευρωπαϊκός Αποτρεπτικός Μηχανισμός, όπως στον «Λεβιάθαν» του Χομπς, δηλαδή μια αξιόπιστη σταθερή διαδικασία συμβιβασμού των συγκρούσεων συμφερόντων που συνήθως προκύπτει μεταξύ των μελών κρατών, αφού μια ανώτατη Αρχή αποδίδει δικαιοσύνη και εξασφαλίζει την επιβίωση των κρατών.

Όποια προβλήματα παρουσιάζονται στο εσωτερικό της ομοσπονδίας καθίστανται κοινά, δηλαδή αντιμετωπίζεται ως κοινό το όποιο πρόβλημα ή απειλή, ενισχύοντας την αλληλεγγύη και την κοινή βοήθεια. Δεν χρειάζεται να αναφέρουμε τις εντάσεις ή την έξαρση του μεταναστευτικού φαινομένου, που δεν δύναται μια χώρα ή δυο να αναλάβει το βάρος αυτού του παγκοσμίου φαινομένου, παρά μόνο με την συνεργασία και διοχέτευση αυτού στον ευρύτερο Ευρωπαϊκό χώρο.

Καταλήγοντας, με την Ομοσπονδία ουσιαστικά απεθνικοποιείται το περιβάλλον ασφάλειας των κρατών μελών, *ενοποιείται η χωροταξία της Ευρώπης και πλέον υφίσταται κοινή πολιτική σε θέματα εξωτερικής πολιτικής ασφάλειας και Άμυνας.*

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην προσπάθεια προσέγγισης και περιγραφής της Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο παραπάνω συγγραφικό εγχείρημα ήταν βασικό να εντοπίσουμε τα κύρια σημεία δράσης που επιλέχθηκαν καθώς και αυτά που έπονται στους δύσκολους καιρούς που διανύουμε με γιγάντωση των Εξωτερικών προβλημάτων σε γεωπολιτικό επίπεδο και τις ραγδαίες εξελίξεις που επιφέρουν σε θέματα Ενεργείας, Ασφάλειας και επιβίωσης εν τέλει της Ένωσης. Έτσι μπορούμε να δούμε 3 επίπεδα δράσεων για την μετέπειτα συνέχιση της Πολιτικής Συνοχής.

Σε βραχυχρόνιο επίπεδο, μετά το 2020, θα απαιτηθεί μια «νέα γενιά» Πολιτικών Συνοχής για να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις και ευκαιρίες. Τα ευρωπαϊκά Ταμεία και τα κεφάλαια τους που θα κατευθυνθούν για την ενίσχυση της πολιτικής συνοχής θα πρέπει να μεταρρυθμιστούν σύμφωνα με μια πιο αυστηρή και ενισχυμένη τοποκεντρική προσέγγιση, ενδυναμώνοντας τις τοπικές και περιφερειακές διοικήσεις να δημιουργήσουν περιβάλλοντα πιο φιλικά προς τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα. Επιπλέον τα διαρθρωτικά Ταμεία της Ένωσης πρέπει να είναι καλύτερα συντονισμένα με το Ταμείο για την Αγροτική και Γεωργική Ανάπτυξη, αλλά και πιο ευαίσθητα στους μακροοικονομικούς κύκλους όπως και στο άνοιγμα των ευρωπαϊκών αγορών στον παγκόσμιο ανταγωνισμό.

Σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο, θα απαιτηθεί η δημιουργία ενός Πλαισίου υπό τη μορφή εγγράφου που θα εφαρμοστεί σε όλο το έδαφος της Ε.Ε. αποτυπώνοντας μια ενσωματωμένη στρατηγική που θα μπορούσε να συνταιριάζει την εδαφική συνοχή με την ανταγωνιστικότητα και να επιβάλει εδαφικές προϋποθέσεις στην κοινοτική βοήθεια, ενσωματώνοντας εδαφικά δεδομένα σε κάθε στάδιο του σχεδιασμού, δημιουργώντας ευκαιρίες για τον καλύτερο συντονισμό των διαφόρων πολιτικών της Ένωσης και προωθώντας γενικευμένες συνέργειες.

Σε μακροπρόθεσμο επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Εδαφική Ανάπτυξη θα μπορούσε να αποτελέσει μια ενιαία κοινή Πολιτική, γενόμενη σημαντικός παράγοντας για την εδαφική διακυβέρνηση, τον συντονισμό των τομεακών πολιτικών και την αποτελεσματικότερη διαχείριση των ευρωπαϊκών αναπτυξιακών Ταμείων. Θα υπάρξει η ανάγκη για ένα κοινό στρατηγικό σχεδιασμό του ευρωπαϊκού εδάφους. Ο βασικός στόχος παραμένει η υιοθέτηση μιας πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, η οποία θα ενισχύει και διευκολύνει τον εδαφικό σχεδιασμό και την καλύτερη χωρική συνεργασία μεταξύ της περιφερειακής ανάπτυξης με τα τοπικά και περιφερειακά εδαφικά σχέδια.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο όμως οι προκλήσεις και τα διλήμματα είναι εξαιρετικά σημαντικά και επείγοντα, τόσο τα άμεσα, όσο και τα μακροπρόθεσμα για το μέλλον της Ευρώπης. Η Ευρωπαϊκή οικονομία είναι εύθραυστη μιας και έρχεται από μια μακροχρόνια οικονομική κρίση, μια πανδημία και πρόσφατα έχει να αντιμετωπίσει ένα νέο πληθωριστικό ρεύμα και την συνεχιζόμενη ενεργειακή εξάρτηση της. Είναι σημαντικό να λάβει υπόψη της τα επώδυνα διδάγματα από την αποτυχημένη νεοφιλελεύθερης πολιτική λιτότητας, που όξυνε τις οικονομικές, κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες **ενώ είχαν δαπανηθεί τεράστια ποσά και πόροι για την άμβλυνση αυτών**, αλλά και από τις πιο πρόσφατες θετικές αποφάσεις της ΕΕ με την δημιουργία του Ταμείου Ανασυγκρότησης, ακόμη η ενδυνάμωση την ενεργειακής αυτονομίας της ΕΕ αποτελεί πια επιτακτική ανάγκη.

Στο πλαίσιο αυτό θετικό είναι πως η Επιτροπή προτείνει για τον επόμενο μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό της περιόδου 2021-2027, το ποσό τω **373 δις Ευρώ** το οποίο θα διατεθεί σε δράσεις πολιτικής συνοχής προκειμένου με πνεύμα αλληλεγγύης να

γεφυρωθούν οι διαφορές των κρατών μελών και να δημιουργηθεί φιλικό περιβάλλον προς τις επιχειρήσεις.

Τέλος, μπορεί η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ να βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στους Πόρους και στο κεφάλαιο, όμως δεν πρέπει να ξεχνάμε πως ***είναι ανάγκη να αναβαπτιστεί ξανά η σύνδεση των οικονομικών πόρων με τον χώρο της πολιτικής της Δημοκρατίας και την τελική σύνδεση αυτών με τις αποφάσεις των λαών και μόνο προς τον συμφέρον αυτών.***

Βιβλιογραφία Ελληνική

Ν. Μούσης, 2018, Ευρωπαϊκή Ένωση: «Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτικές», Κεφ.7, Οικονομική και νομισματική ένωση, εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ, Μάιος 2018

Γιώτη-Παπαδάκη Όλγα, 2010 «ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ», Αθήνα, εκδότης: Κριτική

Μαραβέγιας Ναπολέων – Τσινιαιζέλης Μιχάλης, 2007 «Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση, Οργάνωση και Πολιτικές, 50 χρόνια», εκδόσεις: ΘΕΜΕΛΙΟ

Βασιλείου Ι., 2013 «Ευρωπαϊκή ενοποίηση»: μια διαδικασία σύγκλισης ή απόκλισης; Αθήνα εκδόσεις : HISTORICAL QUEST

Βιβλιογραφία ξενόγλωσση

H. Smith, (2006), European Union Foreign Policy : What It Is and What It Does, London ISBN 9780203086414 Published August 21, 2006 by Routledge 240 Pages 7 B/W Illustrations

Y. Sintomer, A. Rocke & C. Herzberg, 2016: Democracy and public governance, 1st Edition, London, Routledge

S. Piattoni, L. Polverari, 2016, «Handbook on Cohesion Policy in the EU», Edward Elgar Publishing (September 19, 2016) ISBN-13: 978-1784715663

W. Molle, 2007 «European Cohesion Policy», by Routledge, Published July 2007

Dan Marek, Michael Baun 2014. «Cohesion Policy in the European Union». London: Macmillan Education UK

Δικτυογραφία Ελληνική

Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022 (Προσπελάστηκε 16 Μαρτίου 2022) https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_el

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2022 (Προσπελάστηκε 16 Μαρτίου 2022) <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.el.html>

Bank of Greece, 2022 (Προσπελάστηκε 16 Μαρτίου 2022) <https://www.bankofgreece.gr/xristika/apotelesmata-anazhthshs?term=%CE%9F%CE%9D%CE%95>

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2022, ετήσια έκθεση 2017 (Προσπελάστηκε 16 Μαρτίου 2022) <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ecb.ar2017.el.pdf>

Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2022 (Προσπελάστηκε 18 Μαρτίου 2022) https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/economic-and-monetary-union/what-economic-and-monetary-union-emu_el

Νικ. Κυριακού 2014, «γιατί ομοσπονδία? Απόπειρα προβληματισμού», online περιοδικό ΧΡΟΝΟΣ // τεύχος 10, Φεβρουάριος 2014(Προσπελάστηκε 20 Μαρτίου 2022) <http://chronomag.eu/index.php/index.php/g-spe-pp-pls.html>

Καθ. Klaus-Dieter Borchardt, 2011 «Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (Προσπελάστηκε 22 Μαρτίου 2022) <https://eclass.unipi.gr/modules/document/file.php/DES114/To%20alfabito%20του%20dikai%20tis%20EE.pdf>

Μ. Βασαρδάνη & Δ. Δημητροπούλου, 2018 «Η αξιοποίηση των διαρθρωτικών πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ελλάδα». Οικονομικό Δελτίο Τράπεζας της Ελλάδος. (Προσπελάστηκε 24 Μαρτίου 2022) <https://www.bankofgreece.gr/Publications/oikodelt201807.pdf>

ΕΛΣΤΑΤ, 2022-(Προσπελάστηκε 24 Μαρτίου 2022) <https://www.statistics.gr/el/home>

Eurostat, 2022-(Προσπελάστηκε 24 Μαρτίου 2022) <https://ec.europa.eu/eurostat>

Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ) (Προσπελάστηκε 27 Μαρτίου 2022) <https://insete.gr/>

Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022-Έγγραφο 52018DC0321, (Προσπελάστηκε 29 Μαρτίου 2022) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A321%3AFIN>

European Parliament, 2022 (Προσπελάστηκε 30 Μαρτίου 2022) <https://www.europarl.europa.eu/meps/el/home>

Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022-Έγγραφο 62021CA0157(Προσπελάστηκε 30 Μαρτίου 2022) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A62021CA0157>

Γ. Καλογήρου, Ν. Κομνηνός, Θ. Πελαγίδης, 2/2011, Μελέτη υποβληθείσα στη ΜΟΔ ΑΕ: «Οι νέες προοπτικές των Ευρωπαϊκών Πολιτικών Καινοτομίας και Συνοχής» (Προσπελάστηκε 2 Απριλίου 2022) <https://www.komninos.eu/wp-content/uploads/2014/01/MOD-revised-PelagidisKomninosCaloghirou-March-2011.pdf>

Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022, Eur-Lex : Ευρώπη 2020(Προσπελάστηκε 2 Απριλίου 2022) <https://eur-lex.europa.eu/search.html?scope=EURLEX&text=%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B7+2020&lang=el&type=quick&qid=1654696015119>

INE-Noe 2015, «Το στρατηγικό σχέδιο για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη «Ευρώπη 2020» (Προσπελάστηκε 4 Απριλίου 2022) https://ineobservatory.gr/wp-content/uploads/2016/07/MELETH-40_28-07-16-6---pdf_final.pdf

Ρομποτή Ε. Social Policy.gr, 2016 «Η νέα στρατηγική Ευρώπη 2020 και η κριτική αποτίμηση της κοινωνικής διάστασης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης» (Προσπελάστηκε 4 Απριλίου 2022) <https://socialpolicy.gr/2016/08/%CE%B7-%CE%BD%CE%AD%CE%B1->

[%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B7-2020-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%B9.html](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2017:2025:FIN)

Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022, Eur-Lex, Έγγραφο 52017DC2025 «ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ Προβληματισμοί και σενάρια για την ΕΕ των 27 έως το 2025» (Προσπελάστηκε 7 Απριλίου 2022) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2017:2025:FIN>

ΕΛΙΑΜΕΠ, κείμενο εργασίας:78/2017(Προσπελάστηκε 11 Απριλίου 2022) https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2017/05/78_2017-WORKING-PAPER-%CE%A6%CE%B9%CE%BB%CE%AF%CF%80%CF%80%CE%B1-%CE%A7%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%B7%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%8D%CF%81%CE%BF%CF%85.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή: «Προϋπολογισμός της Ε.Ε. για το μέλλον, Περιφερειακή Ανάπτυξη και Συνοχή μετά το 2020», Μάιος 2018 (Προσπελάστηκε 12 Απριλίου 2022) https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/budget-may2018-new-framework-glance_el.pdf

Αλ. Χαρίτσης, 2018: «Οι προτάσεις του Υπουργείου Οικονομίας στο πλαίσιο της διαμόρφωσης των θέσεων της ελληνικής κυβέρνησης για το μέλλον της Ε.Ε. μετά το 2020» (Προσπελάστηκε 12 Απριλίου 2022) <https://government.gov.gr/10-vasikes-thesis-gia-to-mellon-tis-politikis-sinochis/>

Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022: NextGenerationEU (Προσπελάστηκε 20 Απριλίου 2022) https://europa.eu/next-generation-eu/index_el

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Προϋπολογισμού, 2021. The EU's 2021-2027 long-term budget and NextGenerationEU : facts and figures, (Προσπελάστηκε 20 Απριλίου 2022) <https://data.europa.eu/doi/10.2761/808559>

Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022: Brexit (Προσπελάστηκε 21 Απριλίου 2022) https://ec.europa.eu/info/strategy/relations-non-eu-countries/relations-united-kingdom/new-normal/consequences-brexit_el

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2022: 60ή επέτειος των Συνθηκών της Ρώμης, 25 Μαρτίου 2017 (Προσπελάστηκε 21 Απριλίου 2022) <https://www.consilium.europa.eu/el/meetings/european-council/2017/03/25/>

Δικτυογραφία ξενόγλωσση

A. Bitzenis & A. Andronikidis, 2006. COST AND BENEFITS OF INTEGRATION IN THE EUROPEAN UNION AND IN THE ECONOMIC MONETARY UNION (EMU), 2006 (accessed March, 16, 2022) https://www.researchgate.net/publication/26451561_COST_AND_BENEFITS_OF_INTEGRATION_IN_THE_EUROPEAN_UNION_AND_IN_THE_ECONOMIC_MONETARY_UNION_EMU

R. G. Whitman Head of the European Programme *Pages 430-451 (accessed March,16,2022)

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1352326042000330592>

C. Hill,1993 The Capability-Expectations Gap, or Conceptualizing Europe's International Role(accessed March,19,2022)

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.1993.tb00466.x>

I.Manners, 2002, Normative Power Europe: A Contradiction in Terms? (accessed March,19,2022) <http://www.princeton.edu/~amoravcs/library/mannersnormativepower.pdf>

Gian Paolo Manzella, January 2009: «The turning points of EU Cohesion policy»
https://strathprints.strath.ac.uk/38743/1/8_manzella_final_formatted.pdf

Costa Font, Joan & Perdakis, Laurie 2018-2000, LSE, Papers (accessed March,24,2022)
<https://www.lse.ac.uk/european-institute/research/eiq-discussion-paper-series/papers>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Περιφερειακή Πολιτική, Περιοδικό: Panorama Inforegio, 2010(accessed March,31,2022)

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag34/mag34_el.pdf